دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێری و سەرنووسەر
مصلح مصطفی جەلالی

هاوکاری
التضامن

سالی ١٩٧٠ دامەزراوە
رۆژنامەیەکی هەفتانەیە

پێنج شەممە ١٩٨٥/٨/١ ژمارە ٨٠٠ — ١٦ لاپەرە — بە ٥٠ فلسە — الخميس ١٩٨٥/٨/١ العدد ٨٠٠

لەم ژمارەیەدا
● چالاکیەکانی دەزگاکەمان لە بیرەوەری شۆڕشی مەزندا لە پارێزگاکانی هەولێرو سلێمانی لە ل ١٦ دایە .

بەرێز سەرەکی فەرمانده چاوی بە وەفدی کۆمەڵەی مامۆستایانی کوەیت دەکەوێ :

سەرکردە: با ئەوانەی لەگەڵ نیشتمانەکەیاندا نین لە نیشتمانێکی تر بگەڕێن

باری سەرنج لە ناو نیشتماندا لە چوار چێوەیدا دەردەبڕێ و بە چەکی بێگانەو دەسیسەکانیان دەرنابڕێ

بەرێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین لە کاتی چاوکەوتنیا بە وەفدی کۆمەڵەی مامۆستایانی کوەیت دووپاتی کردەوە کەئەوەندە بەسە میژوو بخوێنینەوە تا قولایمان لەعیراق یان لە کوەیت بکەینە هەموو نیشتمانی عەرەبوهەموو نەتەوەی عەرەب کاتێ رەمزەکانی میژووو ئەو بیروباوەرانەی پەیامەکانی عەرەب بەدرێژایی تەمەنی نەوەکانی هەڵیان گرتوە بێننەوە یاد .

ئەمە بەتەنیا بەسمانە ئەگەر ئیعتباری و لایەنی مادی لە لایەنەکانی تری قولایی دەستا نەبوون بۆ ئەوەی لە هاتووە سەر لە لایەنی عیراق بیان لە کوەیت نوچ نەدەین .

هەروەها بەرێزی وتی : باری سەرنجەکان لە ناوەوەی نیشتماندا دەردەبڕین و لە چوارچێوەی نیشتماندا بەچەکی بێگانەو نەخشەو دەسیسەکانیان دەرنابڕین . کوەیت بەهێزە چونکە لەسەر حەقەو چونکە نیشتمان پەروەرەو چونکە عەرەبیەو ئەوانەی وا دەزانن بەم تەقینەوانە دەتوانن گەلی کوەیت دەستەمۆ بکەن لەوەهما دەژین و ئەمە هەڵە بۆ گەلی کوەیت بۆ دەرخستنی خاسیەتە نیجابیەکانی و بەهێزکردنی تا دورترین مەودا .

دەقی وتارەکەی سەرەکی فەرماندە لە ل ٢ دایە .

Institut Kurde de Paris

لە ماوەی ئەم هەفتەیەدا

زیاتر لە ١٨٤١ کوژراو لە ریزەکانی دوژمنی گومڕاو ٧٣٨ هەڵمەتی مەردانەی هەڵۆ بە تواناکانمان

هەموو رۆژێ لەمیژووی عیراقی مەزندا ، لەمیژووی رۆڵە مەردەکانیا ، لەسەر رووناکی بیروباوەری سەرکردەی مەزنیا ... هەموو رۆژی عیراق رۆژانی سەرکەوتن و پێشکەوتن و بیناکاری و بەرگری ئازایانەیەلەو سەرکەوتن و بیناکاریە بالایە .

هەفتەی رابووردوو ، هێزە جەنگاوەرە مەردەکانمان بەردەوام بوون لە سەر کوتاندنەوەی دوژمنی گومڕاو زیانی سەرو ماڵی زۆر گەورەی لە هێزەکانیان داوەو بەدرێژایی سنووری رۆژهەڵاتمان دارو بەرد لەدوژمنی گومڕا کراوە بە ئاگرو خۆیان و خەونە چەپەڵەکانیانی سوتاندوە . جەنگاوەرە مەردەکانمان لەکەرتی باکوور لەم هەفتەیەداو بەپێی ئامۆژگاری سەرکردەی گەل صدام حسین لەدوو هەڵمەتی شێرانەدا توانیان لوتکەکانی ١٩٣٦ و ١٦٦٦ لەدەست دوژمنی گومڕا دەربێنن و ئەو هێزانەی دوژمن لەوێ بوون بەتەواوی تەفرو تونا کران .

لەسەرجەمی بەرەکانی جەنگدا لەم هەفتەیەدا ژمارەی کوژراوەکانی دوژمن لە ١٨٤١ کەس زیاتر بووە بێجگە لەسەدان بریندارو ژمارەی زۆر بەدیل گیراوە.

هەڵۆ بەتواناکانمان و فرۆکە هیلیوکۆپتەرە ئازاکانمان ئەم هەفتەیەش مەردانە بەردەوام بوون لەسەر کوتاندنەوەی دوژمن و تەفرو توناکردنی بنکەو مۆڵگاکانیان و بەدرێژایی ئەم هەفتەیە زیاتر لە ٧٣٨ هەڵمەتی سەرکەوتوویان بردۆتە سەر بنکەو مۆڵگاکانی دوژمن و دەیان سەنگەریان بەسەریانا روخاندوەو ترس و لەرزی بێشوماریان خستۆتە دڵیانەوە .

لە هەڵمەتێکی مەردانەی جەنگاوەرە ئازاکانمان لە بەرەی رۆژهەڵاتی دیجلە توانیان ٢١٠ مەتر پردی پەرینەوە کە دوژمن دروستی کردبوون بیکەنەوە رایکێشنە لای خۆیان .

بنکە تۆپەکانمان بەردەوام بوون لە ئاگر باران کردنی بنکەو سەنگەرەکانی دوژمن و ئازایانە نیشانەکانیان پێکاوەو زیانی سەرو ماڵی زۆری پێگەیاندوون .

لە گەرمەی ئەو سەرکەوتنەمەزنانەدا کە هێزە باڵەوانەکانمان بەدیان دەهێنن راکردن لەریزی هێزەکانی دوژمن و لەناو مەدەنیەکاندا لەئێران بەردەوامەو خۆیان لە دەست دۆزەخی خومەینی رزگار دەکەن و خۆیان دەدەن بەدەست هێزەکانمانەوەو ئەوانیش دەیانکێشنەوە بۆ هێلەکانی دواوە .

بمرێ خومەینی ... داوای وەستاندنی شەڕ دەکەین

دروشمی خۆپیشاندانێکی گەورەی ئێرانیەکان بووە لە واشنتۆن .

زیاتر لە چوار هەزار ئێرانی کە لەدەرەوە دەژین خۆپیشاندانێکی گەورەیان دژی رژێمی گومڕاکان پێک هێناوەو هاواریان کردوە : بمرێ خومەینی و داوای وەستاندنی شەڕی عیراق و ئێران دەکەین .

رادیوی دەنگی ئەمەریکا کە ئەم هەواڵەی راگەیاند وتی خۆپیشاندەرەکان نارەزایی توندیان دەربڕیوە دژی ئەو کوشتن و برینە بەکۆمەڵەی تووشی رۆڵەکانی گەلانی ئێران دەبێ بە دەستی داردەستەکانی خومەینی و دژی بەردەوامی شەڕ کردنی ئەو رژێمە دژی عیراق .

رادیوکە وتی ئەم خۆپیشاندانە کە لە واشنتون بووە لە بەردەمی کۆشکی سپی‌یەوە دەستی پێکردو بەرەو بارەگای کونگریسی ئەمەریکا چووە .

ـ کوشتنی ژمارەیەک لە داردەستەکانی خومەینی لە بەرە
ـ خەڵك فێربوون گاڵتە بە قسەکانی جادووگەر دەکەن

ئەوانەی لەئێرانەوەهاتوون بۆ ابوظبی رایان گەیاند کە ژمارەیەك لە داردەستەکانی خومەینی لەم دواییەدا لەبەرەکانی شەڕ کوژراون .

ئەوانە رایان گەیاند لەو دا ردەستانەی کوژراون : مصطفی کلهرو باکری محمدو محمود صلاح و نعمت‌الله سعیدی و عباس سجادی و ناصر رحهان و روستم خانی و رضا رافعی‌یان تیایە .

لەلایەکی ترەوە ئەوانەی لەئێرانەوە هاتوون ئاشکرایان کرد کە لەئێراندا حاڵەتی گاڵتە جاری ئاشکرا بەقسەکانی خومەینی جادووگەر لەناو خەڵکدا بڵاوە بەتایبەتی قسەکانی

بڕوانە ل ١٥

تەقینەوە لە تاران

پێری رووداوی تەقینەوەیەکی بەهێز شاری تارانی هێناوەتە لەرزین کاتێ بۆمبایەکی ٢٠ پاوند قورس لە شەقامی ١٥ فورداد بەرامبەر بانقی مەرکەزی ئێرانی تەقیەوە .

رادیوی گومڕاکان دانی بەم رووداوەدا ناوەو وتویەتی بۆتە هوی کوشتن و بریندارکردنی چەندان کەس.

صباح الاحمد : رووداوەتاوانکاری‌یەکانی ئەم دواییە کار لە سیاسەتمان ناکەن .

شیخ صباح الاحمد الجابر جێگری سەرەك وەزیران وەزیری دەرەوەی کوەیت دووپاتی کردەوە کە کوەیت بەردەوام دەبێ لەوسیاسەتەی لەسەری رۆیشتوەو ئەو رووداوانەی ئەمجارە توشیان بووە کار لەو سیاسەتە ناکەن .

لە دوانێکدا بۆ گۆڤاری (کل العرب) کە لە پاریس دەر دەچێ وتویەتی سیاسەتی کوەیت لەسەر بنەرەتی باوەری چەسپاو بەپێی دەستورەو ئارەزوی وەختی کاری تێناکات هەرچەندە روو بەرووی کاروباری ناڕەوا ببین لەجۆری ئەوانەی ئەم دواییە کە دوورن لە بەهاو باوەری ئیسلام و بۆچوونی ئیسلامی .

رژێمی سوریا چەك و زەخیرەی زیاتر بە « أمل »ی گومانلێکراو دەدا

سەرچاوەیەکی سیاسی لوبنانی ئاگادار لە نیقوسیاوە رای گەیاند کە رژێمی سوریا بەردەوامە لەسیاسەتی نارەوای و هاندانی تایفەگەری و ئاژاوە لە لوبنان .

لەم چوار چێوەیەدا ئەو رژێمە ٥٠ دەبابەی لەجۆری تی ـ ٥٤ ی داوە بە لیوای شەشەمی لوبنان بەرامبەر بەو دەبابانەی لەشەری ئوردوگاکاندا لەکیسی چوون . هەروەها ئەو رژێمە بەردەوامە لەبارمەتی دانی بزوتنەوەی «امل»ی تایفەگەری گومانلێکراو بۆ ئەوەی زیاتر دەوری نارەوای لە خۆشکردنی ئاگری تایفەگەریدا بگێرێ .

هەروەها ئەو سەرچاوەیە رای گەیاند کە «امل» چوار سەد کەسی لە داردەستاکانی ناردوە بۆ دیمەشق تا مەشقیان پێبکرێ و کاروباری تاوانکاری‌یان پێ‌بسپێردرێ بەتایبەتی دژی شۆڕشی فەلەستین .

دەقی کۆنگرە رۆژنامەنووسیەکەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین

دەقی کونگرە رۆژنامەنووسیەکەی بەرێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین لەرۆژی ٢٠-٧-١٩٨٥ لەگەل رۆژنامە نووسە میسری‌یەکاندا بەستی لە لاپەرەکانی ٣و ٤و ٥و ٦دا بخوێنەرەوە .

لبن تیرۆژکا چاپێکەتنا سەرۆکێ قوماندار صدام حسێن دگەل رۆژنامەنڤیسێت مصری

فێل و فندێت عەجەما دەرباز نابن

ب کونگەرا رۆژنامەنڤیس ئەوا سەرەکی قوماندار صدام حسێن گرێداری دگەل رۆژنامەنڤیسێت مصری ، سەرەکی قوماندار دئاخفتنێت خوێت پر بها سەروبەرێ عەرەبی وتێکەلێت عێراقێ دگەل مصری ونەیاریا ئیرانێ دەستنیشانکر گومان تێدا نینە پیلانەکا مەزن یا تێتە گێراندن دژی نەتەوا عەرەبی ـ تەڤنێت ڤێ پیلانێ ئمپریالزم وصەهیونزم یا درێسیت ، پێدڤیە هاوکاریا عەرەبی هەبیت بۆ بەرسینگرتنا ڤێ پیلانێ .

نەیاریا ئیرانێ لسەر عیراقێ پشکەکە ژ ڤێ پیلانا مەزن ، مەخسەد ژ ڤێ پیلانا مەزن ئەوە لوبنانێ بکەنە دەولەتکێت بچیک بچیك ئو ێت تائیفی ئو شۆرەشا فالەستینیە ژێکفەکەن ئو ئالووزی ونەخوشیا بهێرنە کنارێ عەرەبی .

هەر وەکی سەرۆکێ قوماندار دیارکری وگووتی (مەزنترین گرفتاری دناف سەروبەرێ عەرەبیدا ئەوە ژێکفەبوونە) .

ئەگەر هاوکاریا عەرەبی هەبا ئو هەست بوو جێت بلند ێت عەرەبی هەبا ، ئەو نە دبوو یا نووکە رووێدەت دناف لوبنانێدا ، رژێما خومەینی دخورانەدیت نەیارێ بکەتە سەر عیراقێ ئو ئەگەر خیانەتا هندەك رژێمێت عەرەبی نەبا وەکی ئەسەدی وقەزافیێ سەرشێت حاکمێت تەهرانێ هندە درێژاهیێ نە دئێخستە شەری .

هەر وەکی سەرۆکێ قوماندار دکونگەرا رۆژنامەنڤیس‌دا گووتی (هندەك عەرەب دەمێ تووب دەبابە و فرۆکێت وان زێدە دبن بەدەلی دوریشمێ ئەو بیت ڤان چەکا بکاربینیت بو بەرەڤانیا سەربەخویا خو ، دێ بینی یێ وان چەکا بکاردئینیت دژی ئاشتیی و سەربەخۆیی ئو دژی برایێت خو) .

یا پێدڤیە ئەو چەکێ لین دەستێ وان رژێما بهێتە بکارئیناندن بۆ رزگارکرنا عەردێت داگیرکری نە کو خەنجەرەکا ژەهرکری لپشتێ ڤە لبرا بهێتە لێدان .

چەك پێدڤیە بهێتە بکارئیناندن بئاقلەکێ پر باوەر ئو تێگەهەشتی .

هەر وەکی سەرۆکێ قوماندار گوتی دەمێ

بڕوانە ل ١٥

بەخێر بێن بەسەر چاو عەرەبی كوەیت لە وڵاتی خۆیانا بەغداد ..

من وەك عەرەبێك دڵشادم ئەوە ببیسم كە گوێم لێی بوو چ لەو برایەوە كە وتارەكەی خوێندەوە لەجیاتیتان هەموو یا لە براكانی ترەوە ..

ئەم بیرە عەرەبی‌یە سافەی كە لە شانازی‌كردن بە خاك‌و گەل‌و سەرۆكی كوەیتی براوە هەڵدەقوڵێ .. كە سەربەرزی‌ی كوەیت‌و سەربەرزی‌ی عەرەب لە یەك جیا ناكاتەوە .. ئا ئەمەیە نەتەوایەتی‌ی ڕاستەقینە بە پێچەوانە ئەوەی كە هەندێ لە شعوبی‌یەكان دەیانوت كە نەتەوایەتی دژی نیشتمانیەوەری‌یە وەكو چۆن هەندێكیان دەیانوت نەتەوایەتی دژی ئاینە .. نەتەوایەتی وەك بەسەر زمانتانا هات‌و وەك لە ڕۆژنامەكانتانا دەیخوێنینەوەو وەك ئەوەی لە قسەكانی برا شێخ جابرو كاربەدەستەكانی تردا دەیبسین ڕوون بوەدەتەوە كە نیشتمانپەروەری‌ی قووڵە چونكە نیشتمانپەروەری‌ی قووڵ لە خاكی عەرەبدا نەتەوایەتی‌یەو نەتەوایەتیش لە ڕەفتارپێكردنا لە سەرەتاوە لە نیشتمانپەروەری‌یەكی قووڵەوە دەست پێ دەكا .

وا بەم جۆرە نەتەوایەتی لە كردەوەی كوەیتی‌یەكاناو هەروەها لە كردەوەی عیراقی‌یەكانا هەر وەك چۆن بووە لە سەرەتاوە كاتێ كە بارودۆخی ڕێكوپێكی بۆ ئامادە بوو بوو بە جۆرێكی ڕەسەنانەی خاڵی لە مەبەست‌و خەوش‌و خاڵ خۆی دەردەبڕی .

دەقی وتارەكەی سەرەكی فەرماندە صدام‌حسین-

لەكاتی چاوپێكەوتنی وەفدی كۆمەڵەی مامۆستایانی كوەیت لە ١٩٨٥/٧/٢٩

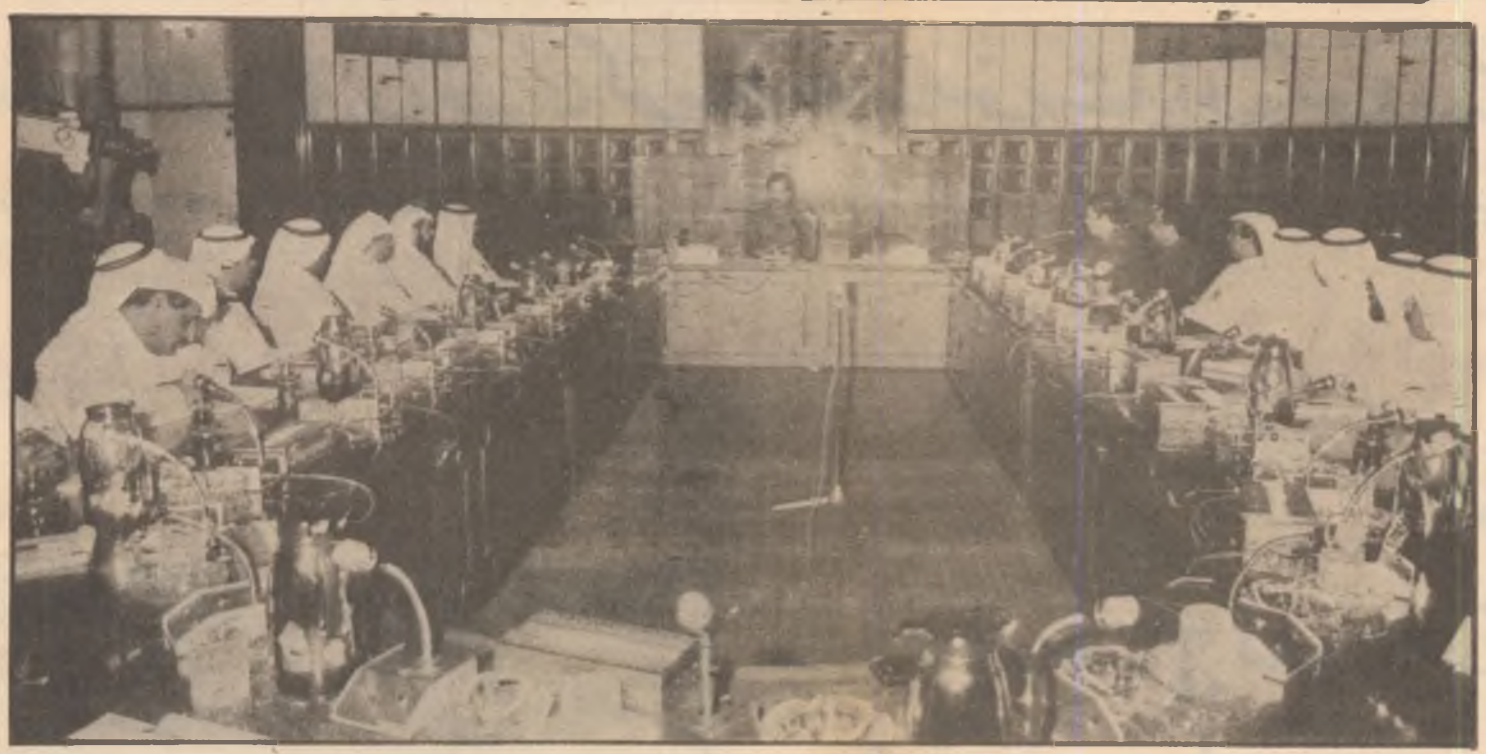

مەنگی‌و شان دادانەدا تووشی بووبوو ، پشت ببەستێ بەخاسیەتی باپیرانمان‌و وەبیرهێنانەوەی لە هەموو ساتێكی هەڵسوڕاندا ئەوسا هیچ هێزێ نیە لەسەر ئەرز بتوانێ بچووكترین شوێن لە خاكی عەرەب بشكێنێ .

شێخ جابرو گەلی كوەیت بەباوەڕو ئازان لەبەرئەوە ئێمە لەوباوەڕەداین ئەم نەخشانە ناتوانن بەسەریانا تێپەڕێ‌و بێ‌هێزیان بكا ... هەموو حاڵەتێ لەسەرەتایدا دەبێ قەدەرێ ئاڵۆزی لاوەكی دروست بكا ، سەرەتای شەڕ ئەو حاڵەتمان بەسەردا رابوورد بەڵكو بەر لە شەڕ كە دەستیان كرد بەكاروباری وێرانكاری لە عێراقدا لە رادەیەكی فراواندا لەوانەیە نەتانبستبێ .

لیرە لە دوو ئەندامی سەركردایەتی بیەتەوەیان داو وەزرێك‌و بەكرێ گیراوەكانیان راپان‌پەراندن بەرلەوەی پێیان بڵێین برۆن بۆ لای‌حامەكانتان [نەلعەت‌ لەو] دوور لە ئێوە ، دەستیان لەمەخفەری پۆلیس‌و .. هتد دەوەشاندو هەر شوێنێ وایان دەزانی دەستەیەك دەستەمۆ دەكەێ بەڵام كە بوو بەراست وەك شەمشەمە كوێرە كۆبوونەوەو هەریەكەیان بەرێكایا ڕۆشت‌و گەلی عێراق بەهێزو سەربەرز لەسەر خاكی مایەوە .

● گەلی عیراق هوشیارو وردبینە ●

برایان ئەوەی خۆی ئامادە بكا مەترسی لە خۆی بەدوور دەكا دەبینن ئاڵۆزی ئاسایش لە هەندێ وڵاتی عەرەبیدا ڕوودەدا كە نەچۆتە شەڕەوە ، بەڵام

باری سەرنج لەناونیشتماندا دەربڕی‌و لە چوارچێوەی دا ، بە چەكی بێگانەو نەخشەو دەسیسەكانیان دەرنابڕێ

نەتەوایەتی دروشمی نیە بۆ خۆفراوان‌كردن‌و خۆ بە زل زانین

ئەمڕۆ لە كوەیتدا ئەوەی بە شێوەیەكی تەواو دلسۆزی‌ی خۆی بدا بە كوەیت دەبێ پشت بە عەرەبایەتی‌ی كوەیت ببەستێ‌و لەسەر ئەوە بوەستێ .. ئەوەیش دلسۆزی‌ی تەواوی نەدا بە كوەیت دەبێ لە پاشەلیا حاڵەتێكی ناعەرەبی هەبێ لە بیركردنەوە یا لە ڕواڵەتەكانا چونكە ئەو حاڵەتەی دژی عەرەبایەتی بێ نەك هەر حاڵەتی ڕەگەزەو بەس وەك چۆن عەرەبایەتی هەر حاڵەتی ڕەگەز نیەو بەس .. ڕێی تێ‌دەچێ هەندێ عەرەب « بەدەمار » خەیانەت بكەن لە عەرەبایەتی بەڵام لە هەموو حاڵەتێكدا عەرەبایەتی ڕاستەقینە دەبێ پشتی بەستبێ بە عەرەبەوە .

لەبەر ئەوە كاتێ كە ئێوە ئێستا خۆتان بە دەوری ئاڵای نیشتمانپەروەریدا كۆ دەكەنەوە لە كوەیتدا ئێوە بە عەرەبایەتیتانەوە شانازی دەكەن ئایا وا نیە ؟ كە وا بوو ئەمەیە نەتەوایەتی كە دروشمێ نیە بۆ خۆ فراوانكردن‌و دروشمێ نیە بۆ خۆ بە زل‌زانین نە بەسەر نەتەوەكانەوەو نە بەسەر ڕۆڵەكانی یەك نەتەوەوەو ڕێگایەك نیە بۆ خۆ هەڵاوێردن بەڵكو ڕێگایە بۆ قوربانی‌و خۆبەختكردن .

بۆچی گەلی كوەیت ئێستا دەكرێ بە نیشانەو عەرەبایەتی‌یەكەی كراوە بە نیشانەو .. هەروەها لە عەرەبایەتی‌یەكەیشیا بەهێزە .. حاڵەتی عەرەبایەتی حاڵەتێكی بێ‌هێزی نیە لە كوەیتداو نەگبەتی بۆ كوەیت ناهێنێ .. بەڵێ كوەیت كراوە بە نیشا نە چونكە عەرەبە بەڵام هەروەها كوەیت بەهێزیشنە چونكە قوولایی كوەیت بریتی‌یە لە هەمووی عەرەب‌و پانتایی قووڵی كوەیت درێژ دەبێتەوە بۆ هەموو سووچێكی خاكی عەرەب‌و هەروەها كوەیت بەهێزە بێ حیساب‌دانان بۆ ژمارەی دانیشتوانی‌و پانتایی‌یەكەی .. كوەیت بەهێزە چونكە عەرەبەو كوەیت بەهێزە چونكە كوەیتی‌یەكان شانازی دەكەن بە نیشتمانپەروەری‌یانەوە ..

ئەمە هەمان خەیاڵ پلاوە كە وای لە حوكمڕانانی ئێران كرد كە دەستدرێژی‌یەكە بكەنە سەر عێراق‌و لایان وا بێ دەتوانن عێراق قووت‌دەن لە چاونووقاندنێكی مێژووو كات‌و گەلی عێراق‌و یا گەلی عەرەبدا .

● خەیاڵیان خاوە ●

دەستدرێژیكەرە خۆفراوانكەرە گێرە شێوێنەكان لایان وا بوو توانای ئەوەیان هەیە گەلی كوەیت‌و سەرۆكی كوەیت‌و خەلكی كوەیت بڕووتێننەوە بەو تەقینەوانەی كە دەیكەن‌و ئەمیری كوەیت دەكەن بە نیشانەیان یا گەلی كوەیت دەكەن بە نیشان لە دوو چاپخانە میللی‌یەكەدا یا دەزگا ئابووری‌یەكان یا خاوەن قەڵەمە كوەیتی‌یە بە شەرەفەكان دەكەن بە نیشانە بەڵام ئینشەڵڵا خەیاڵیان خاوەن .

بۆیان دەردەكەوێ كە بە هەڵەدا چووبوون كە لایان وا بوو گەلی كوەیت بێ‌هێزەو ڕژێمی كوەیت بێ‌هێزەو ئەمە خەیاڵێكی پووچەو ڕاست نیە .

پێوانە كۆنەكان ئێستا ناگونجێن بەسەر گەلاندا لەم چەرخەداو لە هەموو حاڵێكدا پێوانە كۆنەكان نایەنە دی بەسەر هیچ بەشێ لە نیشتمانی عەرەب‌و گەلی عەرەبدا .

ئەوەمان بۆ بەسە كە مێژوو بخوێنینەوە بۆ ئەوەی قوولاییمان لە عێراق یا لە كوەیتدا هەمووی نیشتمانی عەرەب‌و هەمووی نەتەوەی عەرەب بێ كاتێ كە نیشانەكانی مێژووو بیروباوەڕ بهێنینەوە یاد كە ئەو پەیامانەیان لێوە پەیدا بوو كە عەرەب ئەوە دوای ئەوە هەڵیان گرت‌و ئەمە بە تەنها بەسمانە ئەگەر مەودای تریش نەبوو بۆ ئەو قوولایی‌یە زیادەیش كە لە لایەنی ئیعتیباری‌و ماددیدا هەیەو ئەمەمان بەسە بۆ ئەوەی نە لە عێراق‌و نە لە كوەیتدا نەبەزێین .

هەرچەندە ڕاستی‌ی كاروبار وا نیە چونكە ئێمە هەر لە مێژوودا بەهێز نین بەڵكو بەهێزین چونكە بەشی یەكترین لەگەڵ ئەوەدا كە هەر وڵاتی ڕواڵەتی تایبەتی‌و نیشتمانی‌یەتی خۆی پاراستووە .

چونكە ئەو تەقینەوەیەی كە لە كوەیتدا دەبێ لە هەموو سووچێكی عێراق یا قاهیرە یا ڕیاض یا عەممان یا عومان یا هەر شوێنێكی تردا دەنگ دەداتەوە .

بێ ئەوەی سەیری هەڵوێستی صدام حسین یا ئەوانی تر بكرێ بەڵام هەموو عەرەبێ لە هەموو شوێنێكدا كاتێ كە ئەوە دەبیسێ كە كوەیت لە مەترسیداو هیچ پێویستی‌یەك بۆ ئەم هەڕەشەیە نیەو هەڕەشە ڕەوا نیە لە هەموو شوێنێكدا لە قوولایی‌یەوە ڕادەپەڕێ بۆ بەرگری‌كردن لە كوەیت‌و لە هاوكاری‌كردندا لەگەڵ گەلی كوەیت بە هەر شێوەیەك بێ‌و مێژووی داهاتوو ئەوە دەردەخا كە ئەم نیشانە نانەوەیە كە لە ڕۆژهەڵاتەوە دێت‌و هەموو ئەوانەی كە خەریكی پەرەپێدانی بوون بەم ڕێگایەدا واتا بۆ ئەوەی ببێتە هێزێكی وێرانكەر دژی عەرەب یەكێ دەبێ لە هۆكارە سەرەكی‌یەكانی هاوكاری عەرەبی ئینشەڵڵا .

ئێوە ئێستا شانازی دەكەن بە شێخ جابر الصباح‌ەوە زۆرتر لە ساڵی لەمەوبەرو لە ناو خۆتانا هەست بە متمانە زیاتر دەكەن لە ساڵێ یا دوو ساڵ لەمەوبەرو هەست دەكەن بەوەی تواناتان هەیە ڕوو بە ڕووی مەینەت ببن زۆرتر لە ساڵێ یا دوو ساڵ لەمەوبەرو بەم جۆرەیش لە عێراقدا مرۆڤ ناتوانێ نرخی ژیان بدۆزێتەوە تاكو مامەڵە دەكا لەگەڵ لقەكانیا لە بارودۆخی ترسناك یا زەحمەتداو هەمیشە جیاوازی هەیە لە نێوان یەكێ كە لەسەر ڕووبەری ژیان بژی‌و یەكێ كە بچێتە ناو قوولایی‌یەوەو بیبا بە ڕێوە لە ئەڵقە سەرەكی‌یەكانیا .. ڕەنگە ئەمەمان پێویست بێ لە كوەیت یا لە عێراقدا لەبەر ئەوە خەفەت داتان نەگرێ برایان ئێمە داوای گیروگرفتمان نەدەكرد بۆ ئەوەی ڕەگەزەكانی توانین تاقەبكەینەوە لە ناو دەروونمانا بەڵام كاتێ كە گیروگرفت هێرشمان بباتە سەرو ڕەگەزەكانی توانین ئامادە بكەین لە ناو دەروونماناو لە مەیدانەكانمانا بە شێوەیەكی ڕاست ڕەنگە حاڵەتی وا لەو حاڵەتە پێویستانە بێ بۆ ئەوەی مێژوو شاهید بێ لەسەر ئەوەی ئێمە زیندووین لە دڵ‌و مێشك‌و دەروونماناو كاتێ كە پێویست بێ ڕوو بە ڕووی هێرشبەران‌و دەستدرێژیكەران بوەستین نەمردووین .

● ئەمەمان لە عێراقدا جێ بەجێ كرد ●

ئەمە هەڵێكە بۆ پاككردنەوەی ناوەوەو ڕیزبوونی ڕاست كێ لەگەڵ مامەكانیایەو كێ دژی مامەكانیە بێ موجامەلە ئەمەیە كوەیت ئەوەی لەگەڵ كوەیتەو لەگەڵ دەولەتێكی بێگانەدا نیە دەبێ بە كردەوەیش وا پیشان بداو كاتێ بە كردەوە وا پیشان ئەدا دەبێ بار بكا وەك ئەوەی من كە عەرەبێكم دەیبینم چونكە ئێمە ئەمەمان لە عێراقدا جێ‌بەجێ كرد .

وتمان ئەوەی لەگەڵ عێراقدایە با دەستی بەرز كاتەوەو ئەوەی دەستی بەرز ناكاتەوە با باركا (مامەكانی سەربڕێ) یانی ڕوو بكاتە مامەكانی ئەمە زاراوەیەكی لادێ‌یانەیە بە زمانی عەرەبی یانی سەری بڕێ بەڵام مەبەست لەم مەسەلە لادێیی‌یەدا ئەوەیە ڕوو بكاتە مامەكانی یانی بڕوا بۆ لای مامەكانی .

ئەم تێكەڵە پاش دەیان ساڵ چی لێ پەیدا دەبێ ئەوانەی لەگەڵ عەرەبایەتی‌یەكەیاندان لەگەڵ نیشتمانیاندان‌و ئەوانەی لەگەڵ نیشتمانیاندان لەگەڵ عەرەبایەتی یەكەیاندان‌و ئەوانەی نە لەگەڵ نیشتمانەكەیاندان‌و نە لەگەڵ عەرەبایەتی‌یەكەیاندان با بكەڕێن بە شوێن نیشتمانێكی ترو نەتەوەیەكی تردا بگەڕێن‌و ، بەڵكو پێویستە ڕێیان بكەوێتە نیشتمانێكی ترو نەتەوەیەكی تر كاتێ كە لە بنەڕەتدا لەگەڵ نیشتمانپەروەری‌و نەتەوایەتیدا نارێك بوون .

ئەگەر لە كەنداو عێراقدا ماڵمان پاك كردەوە نەوەكانی لەمەودوا بۆ سەدەها ساڵ ئیسراحەت دەكەن بەڵام ئەگەر هێشتمان تێ‌هەڵكێش بمێنێ لە نێوان نیشتمانی‌و نانیشتمانی‌و لە نێوان نەتەوە پەرست‌و نەتەوە نەپەرستدا مەترسی ئەمێنێ‌و ئەو سەرانەی كە بۆ شەپۆلەكە سەرداده‌نوێنن لە بارو دۆخێكی تردا سەر بەرزدەكەنەوەو لە كوەیتدا سەرنجی ئەوەتان‌دا كە چۆن لەگەڵ هەر تێكچوونێكدا لەمبەرە سەرەكان چۆن دەردەكەون وا نیەو لە شەقامەكاندا زمان درێژدەبێ‌و ئێوە دەزانن مەبەستم كام زمان‌و كام سەرەو كاتێ كە گەلی عێراق سەردەكەوێ ئەو سەرانەو ئەو زمانانە لە شەقام دەكشێنەوەو باڵای ئەو پیاوانە دەردەكەوێ كە باوەڕیان بە كوەیت‌و بە عەرەبایەتی هەیە .

لایان وا بوو چەند دە هەزارێ لە ئێرانی‌یانەی كە لە عێراقدا نیشتەجێ بوون‌و ئەو تێ‌هەڵكێشانەی كە لەو بارودۆخە سەلبی‌یانەدا پەیدا بوو بوون كە بەسەر عێراقدا تێپەڕ بووبوون زامنی ئەوە دەبن كە بتوانن خێرا عێراق قووت بدەن‌و بەرەو خوار ببنەوە بۆ خاكی كەنداو دوورگەو هەمووی ڕۆژهەڵاتی عەرەب .. بەڵام ئەوەیان لە بیر چوو بوو كە گەلی عێراق كاتێ كە بۆی دەردەكەوێ كاروبار بەو جۆرەیە هیممەتی دەبێ بە هیممەتی یەك پیاو لە بەرەو لە پشتەوەی بەرەداو وایش بوو .

كەس نە لەكوەیت‌و نە لە دەرەوەی كوەیت توشی وەهمی وانەبێت ئەگەر باری سەرنجێكی هەبێ دەربارەی ڕژێمی حوكم‌رایی لەعێراقدا یان لە كوەیتدا یان لەغەیری كوەیت وا بزانێ دەكرێ بەشەرافەتمەندی بژی ئەگەر هاوكاری لەگەڵ ڕژێمی ئێراندا كردو نەخشەكانی ئەو هاوسوێندەكانی ڕاپەران هەتا ئەگەر لە مەركەزی هەرە پێشەوەی یەكەمدا بێ بەزەلیلی‌و دەركراو دەژی لە ناوەوەی خۆیداو نەفرەتی خیانەتی تا ڕۆژی ئاین بەدوایەوە دەبێ .

باری سەرنج لە ناونیشتمانداو لە چوارچێوەی نیشتماندا دەر دەبڕێ‌و بە چەكی بێگانەو نەخشەو دەسیسەكانی دەرنابڕێ ، كوەیت بەهێزە چونكە لەسەر حەقەو چونكە نیشتمان پەروەرەو چونكە عەرەبەو ئەوانەی وا دەزانن بەم تەقینانەوە دەتوانن گەلی كوەیت دەستەمۆ بكەن كەوتوونەتە وەهمەوەو ئەمە وەك وتم هەڵە بۆ گەلی كوەیت بۆ دەرخستنی خاسیەتی ئیجابی‌و بەهێزكردنی تا دوا مەودای بۆ تەكاندنی حاڵەتی خاوبوونەوە كە لە دەیان ساڵی

لە لای ئێمە ئاڵۆزی لەم لایەنەوە سوپاس بۆ خوا ڕوونادات .. بۆچی - چونكە گەلی عیراق مامەڵەی لەگەڵ مەترسیدا كردوو نیەتی خستە ڕووو هەستی هوشیاری پێویست‌و بەورد بینینی كاروباری دەست‌كەوت .. ڕاست نیە بڵێین حاڵەتی ئاڵۆزی ئاسایش لە عیراق ڕوونادات چونكە دەزگاكانی ئاسایش بەهێزن ، ڕاست ئەوەیە ئەمە ڕوو نادات چونكە گەلی عیراق هوشیارەو وردبینەو هەریەكەیان بەرپرسیاری بەرگە دەگرێ‌و مەیدانی بنەرەتی بۆ دەولەمەندكردنی دەزگاكا شارەزاكانی ئاسایش بەمەعلومات كە گەلە نەك وەكیلەكانی ئاسایش .

مادەمێكی مامەڵەتان لەگەڵ ئەم مەسەلەیە كردو خۆتان بۆ كۆكردەوە بەهەرحاڵ ئەو شەمشەمە كوێرانەی بەم كارانە هەڵدەستن رادەكەن‌و گەلی كوەیت لەوان هەموو گەورەتر دەمێنێتەوەو ئێمە دڵنیاین لە نیشتمانپەروەریتان هەروەك وتم‌و دڵنیاین لە نەتەوەییتان‌و دڵنیاین لە هاوكاریتان لەگەڵ ڕژێمەكەتانا كە ڕژێمێكی عەرەبی دڵسۆزو ئەمینە .

● ناكۆكی لە نێوان نەتەوەیی‌و ئایندا نیە ●

كەواتە ئێستا بە هەڵسوڕان دەركەوت كە ناكۆكی نیە لە نێوان عەرەبایەتی‌و نیشتمان‌پەروەری قوڵداو بەڵكو عەرەبایەتی تا بەكاریەتی لە مەوقعی پێویستیەوە دەركەوێ دەبێ پشت بە نیشتمان‌پەروەری قووڵ ببەستێ‌و نیشتمان پەروەری قووڵ لەم سەردەمەدا ، سەردەمی دابەش‌بوون‌و سەردەمی داگیركاری هەندێ نەتەوەو خۆكردن بەناوماندا بەمەبەستی زەلیل كردنمان‌و گەمارۆدانمان ناكرێ ئەوەنەبێ پشت بە نیشتمان‌پەروەری‌و بەنەتەوەیی‌و بەعەرەبایەتی ببەستین بۆ خۆپاراستنمان‌و تاهێزو بەكاری بدەین بەڵقەكانی لە ڕووبەڕوو بوونەوەی نەخشەكانی بێگانە ، هەروەك ناكۆكی نیە لە نێوان نەتەوەیی‌و ئایندا چونكە خاسیەتەكانی عەرەب لە قورئاندا ئاشكران‌و ناسراون‌و دیاری‌كراون‌و خوای مەزن پێی بەخشیون لە زیاتر لە شوێنێكدا لە قورئاندا چەسپاوە .

لێرەوە دەردەكەوێ كە خاسیەتەكانی نەتەوە زێ ناگرێ لە مامەڵەكردنی شەرافەتمەندی هاوسەنگ لەگەڵ نەتەوەكانی‌تر لەنەتەوە موسڵمانەكان بەڵكو لە ئەسڵا پێویستە چونكە خاسیەتی عەرەب‌و دەركەوتنیان وەك نەتەوە بەپێی ئەو بیروباوەڕی بۆ ئەوەی عەرەب دەوری بنەڕەت ببینن وەك برا لەگەڵ موسڵمانەكان لە هەموو شوێنێ كە لە خاسیەتی دیارەوە دەست‌پێ‌ناكا ناتوانی خاسیەتەكانی ئەوانی تر پتەو بكاو بیپارێزێ ، لە خاسیەتەكانی خۆمانەوە وەك نەتەوە دەست‌پێ‌دەكەین‌و مامەڵە لەگەڵ ئەفغانستان دەكەین وەك نەتەوەو مامەڵە لەگەڵ پاكستان دەكەین وەك نەتەوەو مامەڵە لەگەڵ كەسانی تردا دەكەین وەك نەتەوە بەڵام لەژێر دەوارێكی گەورەدا ناوی ئاینی ئیسلامە هەروەك كار لە ناوەوەی نیشتمانی عەرەبدا وایە هەرچەندە جیاوابێ لە خاسیەتەكانی تردا .. كوەیت خاسیەتی خۆی هەیەو عیراق خاسیەتەكانی بەڵام لەسەرمانە هەموومان دەوارێ بچنین تیایدا خاسیەتەكان پێ‌بگەیەنین‌و پارێزگاری پێویستی بۆ زامن بكەین‌و لەگەڵ شتە ڕاستەكاندا یەكترین بۆ كاری ناوكویی لە بیناكاریدابی یان لە ڕووبەڕووبونی مەترسی دوژمناندا .

بەخێرهاتن هەروەك وتم لە وڵاتەكەتان عیراق‌و سلاوم بۆ خەلكی كوەیت سەرەك‌و گەل‌و هەموو بەش‌و پیشەكان‌و بەخێربێن .

Institut kurde de Paris

دەقی کۆنگرە ڕۆژنامەنووسیەکەی
سەرەکی فەرماندە صدام‌حسین لەگەڵ
ڕۆژنامەنووسە میسری‌یەکانا
لە ١٩٨٥/٧/٢٠

لەسەرمانە دەستەڵاتی گەلان لە بیرنەکەین و وابزانین سەرەو دەوڵەتە گەورەکان حوکمی چارەنووسی مرۆڤایەتی دەکەن

ڕژێمی ئێران کینەلەدڵەو هەموو عێراقی دەوێ

سەرەکی بەڕێز :

بەخێربێن بەسەرچاو .. شادمانین بەوەی میسرتان تیاببینین ، بەخێربێن بەسەرچاو ئێوە لە مالی خۆتانو لەناو برایانی خۆتانان ..

دەمانەوێ لێتانەوە ببیسنو ، ئێوەیش لە ئێمەوە ببیسن ، وا تێ‌گەیشتم کە پرسیارتان هەیەو داوتانێ بە وەزارەت یا سکرتێری ڕۆژنامەگەری .. باوەك یەك خێزان گفتوگۆ بکەین .. و بە ئازووی خۆتان پرسیارەکانتان بکەن ، بۆ ئەوەی ڕاستەوخۆ بیبیسین لێتانەوە ..

ڕۆژنامەنووسێك :

بەناوی خوای بەخشندەومیهرەبان .. لەسەرەتاوە حەز دەکەین لەنزیکەوە سەیری بیروڕای سەرەکی بەڕێز صدام حسین بکەین لەبارەی ئەو کاروبارانەوە کە ئێستا جیهانی عەرەب تیایا دەژیو هێشتا کۆسپ دەخەنە ڕێی نەتەوەی عەرەبو گەلەکانی پێ‌ئیسراحەت دەکا .

یەکەم : ناکۆکی‌یە فەلەستینی‌یەکان .

دووهەم : هەڵوێستی خۆ بەجێکر زانینی سووریا بەسەر مەسەلەی لوبنانەوە .

سێهەم : دوورخستنەوەی میسر لە ڕیزی عەرەب .

سەرەکی بەڕێز :

با زۆرتر ببیسین ، چونکە بێ‌گومان هەندێ پرسیار کۆدەبێتەوە ، با هەر چوار پێنج پرسیارێ پێکەوە باس بکەین .

ڕۆژنامەنووسێك :

بەلاتانەوە چ کاتێ باشە بۆ گەڕانەوەی پێوەندی‌ی ڕەسمی لە نێوان میسرو عێراقدا ، هەرچەندە ئێستا پێوەندی‌یەکی ئاسایی هەیە لە نێوان میسرو عێراقداو میسر یارمەتی عێراق دەداو ، عێراقیش لە زۆر بواردا یارمەتی میسر دەدا .. بەڵام مەبەستمان گەڕانەوەی پێوەندی‌یە بەشێوەیەکی ڕەسمی لە نێوان میسرو عێراقدا .

ڕۆژنامەنووسێك :

پێوەندی هەمیشە پتەوتر دەکرێ بەتایبەتی کە میسری‌یەکان هەمیشە چاویان بڕیوەتە عێراق چونکە ژمارەیەکی زۆر لەڕۆڵەکانمانی تیایەو بەشێوەیەکی بەردەوام چاوەڕێی دەنگوباس دەکەن ، لەبەر ئەوە ، جەنابی سەرەکی بەڕێز ، تکا ئەکەین بیروڕاتانمان بدەنێ لە بارەی پتەوکردنەوە .

ڕۆژنامەنووسێك :

لە وتارە مێژوویی‌یەکەی ئەم دواییەتانا ئەوەتان دووپات کردەوە کە وا دڵنیان کە نەخشەیەکی پیلانگێڕانە هەیە خەریکە جێ‌بەجێ دەکرێ دژی نەتەوەی عەرەبو چەند نموونەیەکت بۆ هێنایەوە وەك لوبنانو کردنی بە دەوڵەتی تایەفەگەرایەتی‌و هەولدان بۆ شی‌کردنەوەی شۆڕشی فەلەستینو ناردنە دەرەوەی ئیرهاب بۆ کوەیتو دەوڵەتانی کەنداوو ، لە هەمان وتاردا داوای ئەوەتان کرد کە پێویستە خێرا بەری ئەم پیلانە بگیرێو وتتان ئەمە ئەرکێکی نەتەوایەتی‌ی گرانەو زەحمەتە جێ‌بەجێ‌بکرێ لە سایەی باری خراپی عەرەبیداو لە سایەی نەبوونی هاوکاری‌ی عەرەبیدا .

داواتان کردو ئەوەتان پێشنیار کرد کە مامەڵە بە ڕادەی لای کەم بکرێ بۆ هێنانەدی هاوکاری‌ی عەرەبی ، چ ڕادەیە دەکرێ لەم قۆناغەداو ؟ هەستی عێراق لەم بارەیەوە چی‌یەو ؟ چۆنو ؟ ڕێگاکانی هێنانەدی داخوازی‌یەکەی عێراق چین ؟

ڕۆژنامەنووسێك :

چوار پرسیارم هەیە ، پرسیاری یەکەم پێوەندی بەهەڵوێستی وڵاتە یەکگرتووەکانەوە هەیە لەبارەی شەڕی عیراقو ئێرانو دەستدرێژی‌یەکەی ئێرانەوە بۆسەر عێراق ، ئایا شتێکی تازەی وا ڕووی داوە کە بە گۆڕانێکی ئیجابی دانێین لە هەڵوێستی حکومەتی ئەمەریکا یا ئیدارەی ئەمەریکادا پاش دامەزراندنەوەی دیبلۆماسی لە نێوان عیراقو وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکادا ؟ ئەمە پرسیاری یەکەم .

پرسیاری دووهەم لە بارەی هەڵوێستی یەکێتی سۆڤیەتەوە هەندێ دەنگوباسی ڕۆژنامەگەری وا بڵاوبووەوە کە یەکێتی‌ی سۆڤیەت جارێکی تر دەستی‌کردووەتەوە بە ناردنی چەك و یەدەكو کاروباری سوپایی ناردن بۆ عێراق پاش ماوەیەك ڕاوەستان یا گرژبوون .. ئەم هەواڵانە ڕاستنو ؟ ئایا پێوەندی لەگەڵ یەکێتی‌ی سۆڤیەتدا گەیشتوەتە چ ڕادەیەك لەم دواییەدا ؟

پرسیاری سێهەم ، ئایا ئێستا دەستپێشخەری‌ی تازە هەیە بۆ وەستاندنو کۆتایی پێ‌هێنانی شەڕی عیراقو ئێران بە شێوەیەکی ئاشتی‌یانە یا ئەم دەستپێشخەری‌یانە وەستاون ؟

پرسیاری چوارەم لەدوو کەرت پێکهاتووە ، کەرتی یەکەم تایبەتە بە پێوەندی‌ی بازرگانی لە نێوان میسرو عێراقداو زۆر لە میسری‌یەکان بەتایبەتی ئەوانەیان کە پسپۆڕن لە ئابووریدا لایان وایە پێوەندی‌ی ئابووری‌و بازرگانی لە نێوان میسرو عیراقدا کەمترە لەوەی کە ئاوات دەکرێو ، ئەوەی لە ڕێکەوتنەکەی ئەم دواییە چاوەڕێ دەکرا ئەوەبوو کە قەوارەی ئاڵوگۆڕی بازرگانی لەوە زیاتربێ .. یانی هیچ هەوڵێك دەدەرێ بۆ پەرەدان بە قەوارەی ئاڵوگۆڕی بازرگانی‌و هاوکاری بازرگانی‌و هاوکاری ئابووری لە نێوان میسرو عێراقدا ؟

کەرتی دووهەمی پرسیارەکە پێوەندی بەهەندێ هاوارو دادی ئەو میسری‌یانەیە کە لە عێراقدا ئیش‌دەکەن لەبارەی مەسەلەی پارەناردنەوە لە عێراقەوە بۆ میسر لەوەی کە کۆیان کردووەتەوە . ئایا چاوەڕێی چارەیەکی زووی ئەم گیروگرفتە دەکرێ ؟ ئەوان دادیان لەوەیە کە ئەو پارەیەی کە دەینێرن دوا دەکەوێ ، ئایا چاوەڕێی ئەوە دەکری بەم زوانە چارەیەکی تەواو بۆ ئەم گیروگرفتە بڕیار بدرێ ؟ سوپاس ..

ڕۆژنامەنووسێك :

سێ ڕۆژ لەمەوبەر ڕۆژنامەکانی عێراق هەواڵێکیان بڵاوکردەوە کە فرۆکەکانی سووریا دەرەتانی ئاسمانی‌ی عێراقیان بڕیوە ، ئایا ئەمە نەخشەیەکە لە لایەن سووریاوە بۆ کردنەوەی بەرەیەکی تر یاخود ڕێکەوتنێ لەنێوان سووریاو ئێراندا هەیە بۆ گەرمکردنی شەڕ لەسەر بەرەکەی تر ؟

ڕۆژنامەنووسێك :

جەنابی سەرەك ، لەم دواییەدا جەنابتانو خاوەن شکۆ مەلیك حوسەین چاوتان بەیەك کەوتو پێش ئەمەیش سەرەك موبارەكو خاوەن شکۆ مەلیك حوسەین یەکتریان بینی ، ئایا ئەم دوو چاوپێکەوتنە بە دوو ئەڵقەی یەك زنجیر دادەنرێنو ئەو چاوپێکەوتنی سێ قۆڵی‌یە تەواو دەکەن کە لە نێوان جەنابتانو سەرەك موبارەكو مەلیك حوسەیندا کراو ؟ ئایا چاوەڕێی هیچ ئەنجامێك دەکەن بۆ ئەم چاوپێکەوتنانە چ بە نیسبەت گیروگرفتی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستو گیروگرفتی عێراقو ئێرانەوە ، یاهەر گیروگرفتێکی تری جیهان وەك بێ‌لایەنو هی‌ترو ؟ سوپاس .

ڕۆژنامەنووسێك :

سەرەکی بەڕێز ، چۆن باری ناوخۆی ئێران هەڵدەسەنگێنی‌و ؟ ئایا ئەو یارمەتی‌یانەی کە ڕژێمەکانی سووریاو لیبیا پێشکەشی دەکەن یارمەتی باری ناوخۆی ئێران دەدا بۆ بەردەوامبوون لەسەر شەڕو ئایا دەستەی حوکمڕان لە ئێرانا ئامادەیە بەردەوام بێ لەسەر شەڕ یا هیچ ناکۆکی‌یەکی ناوخۆیی هەیە لەناو ئەم دەستەیەدا لەبارەی ڕەنگدانەوەی شەڕەوە بۆ سەر باری ناوخۆی ئێرانو ئابووری‌ی ئێرانو ، ڕای گشتی‌ی ئێرانو ناو دەزگای سوپایی‌و ناو دەزگاکانی تر ، میللی‌یەکان بۆ نموونە (پاسدارە شۆڕشگێڕەکان)و هی تر . ئایا پاش پێنج ساڵی شەڕ هەمان گیانو هەمان تاو ماوە کە لە ساڵی یەکەمی شەڕدا هەبوو ، بۆ وێنە ئەو کاتەی کە مژدەی بەهەشتو کلیلەکانو وایان پێ دەدان ، ئایا ئا ئەم گیانە هێشتا ماوەو بەردەوامە ؟

سەرەکی بەڕێز :

لە ئێرانا نوکتەیەك هەیە لە بەرهەڵستکارانی ئێرانمان بیستووە دەڵێن لە هێرشەکەی ئەم دواییەی ڕۆژهەڵاتی دەجلە لە ناو هۆری حوێزەدا ، مردووە ئێرانی‌یەکان لە ڕۆژی قیامەتدا بە کلیلەکانەوە ڕۆیشتنو ، کە گەیشتن دەرگاوانەکانی ئاگر پێیان وتن ، لەو کاتەشدا هەندێ مەلائیکە لە دەرگای بەهەشتدا ڕاوەستابوون ، بگەڕێنەوە شوێن نەماوە بۆ ئێرانی‌یەکانو بەشەکەیان تەواو بوو ، شوێن نەمایەوە نە بۆ ئەوانەی بۆ ئاگر دەچوونو نە ئەوانەی بۆ بەهەشت دەچوون .

ڕۆژنامەنووسێك :

میسری‌یەکان بەشەوقەوە چاوەڕێی سەردانەکەی جەنابتان دەکەن .

پێویستە بێدار بین

سەرەکی بەڕێز :

منیش چاوەڕێی سەردانیان دەکەمو ئەمە هەمان گیانەو ، هەمان شەوقە لای سەرەکی براو لای میسری‌یەکان کە ئێمە بەشێکین لێیان لە هەستو پێوەندی‌ی نەتەوایەتیدا و ئەمە لای منیش هەیە . کاتیشی دێت ئینشەڵلاو کاتیش نەبەستراوە بە ڕووداوێکی تایبەتی‌یەوە کە چاوەڕێی بکەین یا بارودۆخێکی سیاسی کە چاوەڕێی بکەین بەڵکو پێوەندی بە شەڕەوە هەیە وەك دەیزانن ، دەزانن کە وڵاتێ لەشەڕدابێ دەبێ سەرەکی وڵاتەکە ئاگاداری کاروباری شەڕبێ بەهەموو شتێکیەوە چونکە سەرکەوتن لە شەڕدا گوڕەپانو توانای‌و بیرلێ‌کردنەوەی بڕیاری نادا بەڵکو ئەنجامەکانی لەسەر پلەی بەکارهێنانی ڕاستی ڕەگەزەکانی ستراتیژی گشتی بڕیار دەدرێو ، لێرەدا جێی سەرەکی وڵات دەوری گرنگی خۆی دەبینێ لەو بڕیارانەدا کە دەبێ بدرێنو ئەو توانایانەی کە دەبێ بخرێنە بەر خزمەتی بەرەوە بۆ ئەوەی هەمیشە ئێمە لە عێراقداو ئێوە لە میسرداو هەموو عەرەبێك لەهەر شوێنێکدا هەست بە ئیسراحەت بکەبن چونکە بەشەکەی تری لە عێراقدا ئەوەی پێویست بوو کردی بەپێی بۆچوونی نیشتمانی‌و نەتەوایەتی‌و بۆچوونی پیاوەتیش چونکە لێرە لە عێراقدا هەر پیاوان شەڕ دەکەنو تا ئێستا لەگەڵ ڕێزماندا بۆ ئافرەتان لەبەرئەوەی بەردەوام داوای ئەوە دەکەن کە بچنە شەڕەوە بە ئافرەتانی عێراقم وت لە هەموو بارێکدا پێویستی سەرشانی ئێوە ئەوەیە لە ماڵدایە بۆ ڕێکوپێك کردنی کاروباری‌و ئاگا لێ‌بوونی دانیشتوانی ماڵو لە هەمان کاتدا بەشداری دەکەن لە بنیاتنانی دەوڵەتداو ئەمەیە ئەرکیانو مادەم پیاوان هەنو سوپاس بۆ خوا زۆریشن ئەوا هەر ئەوان شەڕ دەکەن .

کە وایە ، هەتاکو بەپێی پێودانی پیاوەتی ئیسراحەت دەکەن کە دەزانن برایانتان لە عێراقدا بێ‌ئاگا نەبوونو ،، هەمیشە پێویستە کە بێداربین لە کاتی خەوتنیشماندا ،، هەتاکو لە سڕبوونیشدا ، لەخەوا ، دەبێ چاومان کرابێتەوەو سەیری بەرە بکا ، نەك لە باری مەیدانی‌ی ڕاستەوخۆیا ، وەك وتم ، چونکە گەل ئەگەر هەر لە مەیداندا شەڕی کرد ، گەل کورت دەبێتەوەو دەچێ بەبەکداو هێزو توانای‌و قووڵایی مێژوویی‌و بیرو شارستانی‌و کردەوەی دەچێتە یەکو ، ئەگەر هەر بە سوپایش شەڕبکا ، دەبێ لە بارودۆخی هەژاندنی نەتەوایەتیدا دەبێ بە هەمووی تواناو قووڵایی شارستانی نەتەوەو گەلو بە ئامادەبوونی ڕاستەقینەی هەموو کەسێکیەوە شەڕبکا .

کەوابە هەمیشە پێویستە لە سەرمان سەیری ئەم لایە بکەینو ئامادەی بکەینو هاوسەنگی بکەین چونکە ژیان هەر لە لقێکیەوە ئیش ناکا ، بەڵکو پێویستە هەموو لقەکانی بخرێنە کار بەرەو ئەو ڕێژاوەی کە پێویستە بۆ ئەوەی ئەنجامێکی ڕاست وەدەست بهێنرێ .

ئەمەیە ئەو بارودۆخەی کە نەیهێشتووە تا ئێستا سەر لە میسربدەمو هیچ هۆیەکی تر نیە ، چونکە وەك وتم میسر بەشێکە لە ئێمەو ئێمە بەشێکی ئەوین ، بەپێی ئەو بیروباوەڕە نەتەوایەتی‌یەی کە باوەڕمان پێیەتی لەگەڵ تایبەتیەتی‌ی تێڕوانینمانا بەرامبەر بە گەلی میسر ، کە بێ‌گومان ئێوە ئاگادارن لێی لای هەموو عێراقی‌یەك . هەموو ئەوە وامان لێ‌دەکا زوو سەردانەکە بکەین ، بەڵام دەمانەوێ برا میسری‌یەکان هەمیشە هەست بەشانازی بکەن چونکە براکانیان لە عێراقدا غافل نەبوون بەرامبەر بەو کەسانەی کە ناسراون بە توانایان لە ڕێکخستنی فڕو فێڵو تەڵەکەبازیدا بەڵام تەڵەکەبازی‌ی فارسی ئەم جارە ئینشەڵلا تێپەڕنابێ .. ئەمەیە

Institut Kurde de Paris

هانی پەیوەندی
باوەڕ بە یەکبوونی نێوان
ئەردەن و فەلەستینییەکان دەدەین

دەقی کۆنگرە رۆژنامەنووسیەکەی سەرەکی فەرماندە صدام‌حسین لەگەڵ رۆژنامەنووسە میسرییەکانا لە ١٩٨٥/٧/٢٠

هۆیەکە ..و زوو وەڵامم دایەوە لەبەر گرنگیی بابەتەکە .

رۆژنامەنووسێك :

ئەمەریکاو رووسیا رێکن لەسەر ئەوەی کە نەهێڵن هیچ لایەکی شەڕی ئێران‌و عێراق سەرنەکەون ، ئەمەیش ئەوە دەردەخا کە لە پلەی ئەم دوو دەوڵەتە گەورەیەدا نەخشەیەك هەیە بۆ بەردەوامی داچۆڕانی شەڕو خوێن . لە هەمان کاتیشدا وای لێوە دەردەکەوێ کە برینەوەی شەڕ بۆ قازانجی عێراق یا نەخوازەڵڵا ئێران ، بڕیارێکە بەدەست دەوڵەتە گەورەکانەوە کە دەتوانن کە سەنگی ئەم یا ئەو قورسکەن بە چەکی پێشکەوتوو . جەنابی سەرەك ، جەنابتان چی ئەڵێن لەسەر ئەمە لەبەر رۆشنایی تێپەڕبوونی پێنج ساڵ زیاتر بەسەر شەڕدا ؟ بۆ تەواوکردنی پرسیاری سەردانەکە ئایا بەم زوانە ئاهەنگ دەگێڕین بە گەڕانەوەی پێوەندیی عێراق‌و میسرەوە ؟

سەرەکی بەڕێز :

کەوابوو ئێستا وێنەیەکتان لە بارەی بیرمانەوە دەدەینێ ..

کچە رۆژنامەنووسێك :

ڕای عیراق چی‌یە لە بارەی ئەو هەنگاوانەی ئێستای ئەردەن‌و فەلەستین بۆ هێنانەدی ئاشتیی رەواو سەرانسەر لە ناوچەکەدا ؟

● بارودۆخی عەرەبی ●

سەرەکی بەڕێز :

چارەکردنی هەر بابەتێ لەو بابەتانەی کە گرنگی‌یەکی ستراتیژی‌یان هەبێ‌و ئەنجامێکی ستراتیژی پێ‌بکا . بنەمای یەکەم ئەو بارودۆخە واقیعی‌یەی کە بە تواناو بارودۆخ وەسف دەکرێ‌و بنەماکەی تر ئەو تێڕوانینە مێژوویی‌یەیە کە دەبێ لە مێشکدا ئامادەبێ بۆ مەودای دووری باری نەتەوەو باری گەل لە تواناد‌ا لە توانای ئادەمیزادەوە بۆ پەرەپێدانیان بەرەو باشتر یانی دوو جار سەیری کاروبار دەکەین ، جارێکیان بۆ ئەو توانایەی کە هەیەو ، جارێکی بۆ ئەو تواناییانەی کە بە توانای ئادەمیزاد پەرەیان پێ‌دەدرێ ، بە مانایەکی تر نابێ دەستەوسان بوەستین بەرامبەر بە دیاردەکان چونکە هەر وەسف‌کردنیان دەیانکا بە حاڵەتێکی سەقامگیر لە مێشکمانا وەك بڵێی حاڵەتێکی کۆتایی بێ‌و حاڵەتێکی کۆتایین کە مێژوو دەبن ، بەڵام کاتێ کە شتەکە ئامادە دەبێ پێویستە ئەوە ئاشکرابێ لە مێشکمانا ، کاتێ کە تواناو لێهاتوویی بیری‌و سیاسی‌و ئابووری‌و مرۆڤایەتیمان دەهەژێنین‌و هۆکارەکانی مێژوو کە درێژبوونەتەوە بۆ کاتی ئێستا کۆدەکەینەوە دەتوانین باری ئێستا بگۆڕین .

ئەمە پێشەکی‌یەك بوو بۆ ئەوەی بڵێین باری نەتەوەی عەرەب ئەگەر سەیری دیاردەکان بکەین باش نیە ، بەڵام لەناو ئەم وەسفە خراپەدا ، دەتوانرێ ئەوەی بەتەواوی دژیەتی بێتە دەر چۆن ؟ چونکە ئەو حاڵەتانەی کە نەتەوەی عەرەب کەوتووەتە ژێر کاریان حاڵەتێکی قەدەری نین‌و حاڵەتێکی مەوزووعی نین کە درێژبوو بێتەوە بۆ ماوەیەکی درێژ تا چارەیان بۆ بدۆزێتەوە .

بۆ نموونە بۆ ئەوەی وێنەکە لە مێشك نزیك بکەینەوە ئەگەر هەر وڵاتێ لە وڵاتانی ئەفریقیا بگرین‌و بڵێین کەی باری ئابووری ئەم وڵاتە دەگاتە پلەیەکی باشی وەکو باری میسر ئەو هۆکارە سەرەکی‌یانە نادۆزینەوە کە وای لێ‌کردووین باری ئابووریی میسر بە جۆرێکی تایبەتی وەسف بکەین ، چونکە ئەم هۆکارانە لە بنەڕەتەوە نین لە غینیادا ، بۆ نموونە ، تاکو بگاتە پلەی میسر لە حاڵەتی ئابووریداو ڕەنگە ئەم شتە ٥٠ ساڵ یا ١٠٠ ساڵ یا ٢٠٠ ساڵی بوێ یانی لە ٥٠ ساڵ بەرەوژوورەوە ، یانی هۆکارێکی وا بێتە ناوەوە کە ناتوانین ببینین لە مەودای بینراودا لەبەر ئەوە دەڵێین هەندێ لە وڵاتانی ئەفریقیا هیوای چاککردنی باری ئابووری‌یان لێ‌ناکرێ لە مەودای بینراودا ، بەڵام لە دەرەوەی ئەم مەودا بینراوەدا ڕێی تێ‌دەچێ هۆکاری نەبینراو بۆ ئەم قۆناغە لای ئێمەوە بێتە ئاوەوە ، بەڵام کە دێین بۆ ئەوەی وەسفی باری ئابووریی ئێستای عیراق بکەین ، دەڵێین باری ئابووریی عیراق بەو جۆرە وەسف‌کراوە .. بەڵام توانای ئەوەی هەیە وەك پێش شەڕی لێ‌بێتەوە لە ماوەی سێ چوار ساڵدا ئەگەر شەڕ تەواو ببێ . کە وابوو ئەم وەسفە توانای چاکبوون دێنێتە کایەوە

بە هێنانەدی هۆکاری تازە ، لە چوارچێوەی توانای ئادەمیزادانەداو نەك لە دەرەوەی‌و پێویستە ئەمە لە مێشکماندا هەبێ .

دەمەوێ لە خاڵی بارودۆخی عەرەبی‌یەوە دەست‌پێبکەم چونکە ئەم خاڵە گرنگە بۆ هەموو کەسێ کە خەریکی کاروباری سیاسەت‌و بیر بێ‌و ، رۆژنامەگەری‌یش ئاشکرایە گوێ دەداتە هەردووکیان ، چونکە خەریکی کاروباری ژیانەو ، سیاسەتیش ژیانە .

باری ئێستای عەرەبی ، ئەگەر بە پێوانەی حاڵ وەری‌بگرین سەیر دەکەین کە لەبەری زۆری تیایەو گرنگترین کەلەبەریش حاڵەتی پچڕ پچڕ بوون‌و ئاراستە بوونە ، یانی زۆر لە عەرەب یا با بڵێین هەندێ عەرەب کە لە لایەنی هونەری‌یەوە هێزی زیاد دەکا ، خۆی بە بەهێز سەیر دەکا بەسەر براکانیاو ، هێز لە چوارچێوە ستەمکارانەکەیا تێ‌دەکا یانی بەشێوەی توانا بە تێڕوانینێکی شارستانی‌یانەو نەتەوایەتی‌یانەو برایانە ڕەفتاری پێ‌ناکا ، بەڵکو لە چوارچێوەیەکی سەرەتایی‌یانەدا ڕەفتاری پێ‌دەکا ، یانی کاتێ کە تۆپی زیادبکا یا تانکی یا فڕۆکەی زیاد بکا لە جیاتی ئەوەی ئەوە بکاتە دروشمی کە ئەم چەکانە دەبێ بۆ نموونە بۆ هێنانەدی ئاشتی‌بێ‌و ، ئەمە بۆ پاراستنی سەربەخۆیی بەکاربێنێ بەجۆرێکی وا بەکاریان دێنێ کە ئاشتی‌و سەربەخۆیی کزبکا هەتاکو بۆ ئەوەی سەربەخۆیی خۆیشی بێ‌هێز بکا چونکە بەکارهێنانی چەك بەجۆرێکی ستەمکارانە هەرچی چۆنێ بێ لە چەرخی ئەمڕۆدا سەربەخۆیی کزدەکا ، کەوایە کار چۆن دەبێ ئەگەر هەندێ وڵاتی عەرەبی ئەمە بۆ بەهێزبوون بەکاربێنێ بەسەر براکانیا ، لە جیاتی ئەوەی کە خاکێکی بە زۆر زەوت‌کراو ئازادبکا یاخود هۆکاری بەهێزی بڕەخسێنێ‌و بیخاتە سەر هۆکارەکانی تر بۆ ئەوەی ببنە هۆکاری کارامەیی وا وایان لێ‌بکا کە خاکی زەوت‌کراوی پێ‌وەربگرنەوە ، ئەگەر بە سیاسەت نەبێ وا چەك لە کاتی پێویستدا هەیە ، کەچی سەیردەکەین چەك دژی وڵاتی عەرەبی تر بەکاردێنن .

حاڵەتێکی وا ناتوانین بە حاڵەتێکی ڕاست‌و دروستی دابنێین‌و ئەمە بێ‌گومان حاڵەتی بێ‌هێزی‌یەکی تەواوە .

حاڵەتی یەکبوون‌و ، مەبەستم بە یەکبوون ماناکەی نیە لەسەر شێوەی کۆن لە مێژووی نزیکدا نەك دوور بەڵکو مەبەستم پێوەندی‌یەکە کە لە سەر رادەی کەمی بەرەوژوور چوو دامەزرابێ بۆ باشتر بە کردەوەیەکی کۆمەڵی‌ی هاوبەش بۆ خزمەتکردنی هەموو نەك بۆ ئەوەی کۆششی هەموو لە خزمەتی وڵاتێ یا چەند وڵاتێکی تایبەتیدا بەکاربهێنرێ ، بەڵکو خزمەتی هەموو بەجۆرێ هەموو وڵاتێ کە لە کردەوەی کۆمەڵی‌ی هاوبەشدا بەشداری کردبێ وا هەست بکا کە بەهێزترو باشتر بووە لە هەموو مەیدانێکدا .

نەهێنانەدی ئەمە حاڵەتێکی بێ‌هێزی‌یەو با لەم دوو هۆکارە یا دیاردەیەدا بوەستین ، با بگەڕێینەوەو بپرسین ئایا دەتوانرێ بەرەو چاکتر بگۆڕدرێن .

نامەوێ لەسەر هیواو ئاوات بڕۆم ، بەڵکو هۆکارە مەوزووعی‌یەکان دەهێنمەوە کایە ، ئایا حاڵەتی بەردەوامبوون لە لایەن ئەو کەسانەوە کە بەم ڕەفتارە ناسراون بەسەر عەرەبەوە حاڵەتێکی وایە کە گەل دەربڕێ یا ئارەزووی چەند کەسێ لە حوکمڕانان دەردەبڕێ ؟ وەڵام ئەوەیە کە حاڵەتێکە ئارەزووی تاکیەتی هەندێ حوکمڕان دەردەبڕێ .

کە وایە ئەم حاڵەتە ناتوانێ لە مەودای بینراوی تواناو دەوری هۆکارە ئادەمیزادی‌یەکان دەرچێ لە گۆڕانیا ، کە وایە دەکرێ ئەم حاڵەتە بگۆڕدرێ لە مەودای بینراودا هەر بەمەرجێ گەل نەیەوێ .

هۆکارەکەی تر ، بەیەك نەگەیشتنی عەرەبی‌یە ، ئایا حاڵەتێکی وەسف کراوە لە چوارچێوەی ئەو حاڵی عەرەبی‌یەدا کە دەس‌شۆڕراوەتەوە لە گۆڕینی بەرەو چاکتر ؟ وەڵام ، نەخێر ، و با بەڵگە بێنینەوە لەسەر ئەمە ، هەروەکو چۆن هۆکار هەیە لە جیاوازیدا هۆکاریش هەیە بە ئارەزوویەکی توند بۆ بەیەکگەیشتن .

کە وابوو هۆکارەکانی جیاوازی ڕەسەن نین ، یانی ڕەوتێکی مێژوویی وا دەرنابڕن کە نەتەوە پێویستی‌بێ‌و ئارەزووی جەماوەری نەتەوەیش دەرنابڕێ .

بۆ نموونە با لیبیا وەرگرین .. چەند جار ناکۆك بوو لەگەڵ میسرداو چەند جار هات بۆ ئەوەی

یەکبگرێ لەگەڵ میسردا ، ئەمە زۆر ڕوویداو ئەمەیش حاڵەتێکی سەلبی‌یە حاڵەتی ئارەزوو لە یەکبوونێکی خێرادا سەلبی‌یەو ، حاڵەتی جیاوازی‌یش بە ئارەزوویەکی تیژ دیسان سەلبی‌یە ، بەڵام ئەمە بەڵگەیەکی ترمان دەداتێ لەسەر ئەوەی کە حاڵەتی جیاوازی حاڵەتێکی وا نیە کە هیوامان نەمێنێ بە گۆڕینی .

سادەترین هۆکارێ کە وامان لێ‌دەکا بڵێین کە حاڵەتەکە دەتوانرێ بگۆڕدرێ ئەوەیە کە هەر ڕۆیشتنی هەر حوکمڕانێك بێ‌گومان بارێکی تازە پەیدا دەبێ بۆ حاڵەتێکی تر ، ئەمەیش شتێکە من بەو شتەی دانانێم کە پێویستە وەك عەرەب پشتی پێ‌ببەستین بۆ نەخشەکێشان ، چونکە ئەوە هەڵەیەو شتی سەرەکی ئەوەیە کە پێویستە پشت بە هۆکاری تر ببەستین کە دواتر باسی دەکەم .

ئەگەر حاڵەتی عەرەبی وەرگرین ، بۆ نموونە پاش ساڵی ١٩٦٧ و بەهۆی ئەو کارەساتەوە کە ڕوویداو لە میسرو سووریاو ئەردەندا ئاشکرایە ، کارەساتە سوپایی‌یە ناسراوەکە ، هەندێ تەوژم پەیدابوو کە لە باری کۆمەڵایەتیدا ڕەنگی دایەوەو دەکوڵا .

لە ساڵی ١٩٧٣دا هەمووی تەواوبوو ، یانی هەموو ئەو بنیاتە بیری‌یە کە پاش کارەساتەکە پەیدابوو بەیەکجار تەواو بوو چونکە بنچینەکەی هەڵەبوو ، بۆ نموونە حاڵەتێکی وا پەیدابوو کە دەیوت عەرەب دەیانتوانی شەڕبکەن کاتێ کە بە شمشێر شەڕدەکرا چونکە شمشێر لەسەر هێزی بازوو وەستابوو ، بەڵام کاتێ کە چەك پشتی بە ئەقڵ بەست عەرەب دواکەوتن لە توانای بەکارهێنانی چەك‌و کاروباری سوپاییدا کە پێوەندی بە چەکەوە هەبێت‌و زایۆنی‌یەکان ئەمەیان زۆر بڵاودەکردەوە .

ئێوە هەمووتان چاودێری ئەم بابەتەمان کردووەو دەزانن کە ئەم بیروڕایانە مێشکی چەندەها کەرتی فراوانی گەلی داگیرکرد نەك هەر لە ساویلکەکان وەك لامان وابێ ، بەڵام کاتێ کە عەرەب شەڕیان کرد ، یانی ئەو عەرەبانەی کە لە ساڵی ١٩٧٣دا شەڕیان کرد ، واقعێکی تر داسەپاند .. ئەمە ڕاست نیە ؟

با بگەڕێینەوە سەر شەڕی عیراق‌و ئێران ، عیراق لە لاکەی ترەوە کە عەرەبەو شەڕی لەگەڵ چەکێکدا کرد کە نزیکە لە چەکی « ئیسرائیل » یا وەکو ئەوەو سوپایەکی مەشق دراو لە هەمان ئەو قوتابخانانەدا کە سوپای « ئیسرائیل »ی تیا فێرکرابوو بەڵام سوپای عیراق بەرگری هۆکارێکی زیادەی تری کرد کە لە « ئیسرائیل »دا نیە ، ئەویش هۆکاری ئایینی‌یە وەك ناوی دەبەین یانی هەڵچوونی پڕکراو بەو شێوەیەی کە زانراوە لاتان بەڵام چوونەتە ناو زانینی هەموو شتێکیەوە بە جۆرێکی وا هەندێکیان وەکو مەڕ دەچوونە ناو کێڵگەی لەغمەکان ، دەیانناردن بۆ ئەوەی ئەم کێڵگە لەغمانە بکەینەوەو بەدوایانا شەپۆلە هەڵمەتبەرەکان دەهاتن .. ئێستا ئەم حاڵەتە تەواوبووەو نەماوە ، بەڵام بەم جۆرەو لە ژێر ئەم بارودۆخەدا شەڕمان کرد .

ئێمە عەرەبین ، کە وایە عەرەب باش دەزانن چەك بەکاربێنن بەڵام دەبێ بە ئەقڵێکی ئیمانداروبینا نەك کوێر بەکاربهێنرێ چونکە ڕێ‌ڕۆشنی بە چاو نیە بەڵکو بە ئەقڵە ، چونکە ئەقڵ ئەگەر بینا بێ‌و پشتی بە باوەڕێکی وابێ کە لەسەر هەقەو هەموو هۆیەکانی تری بەکارهێناوە بۆ بەکارنەهێنانی چەك کە بە حاڵەتی یا شێوەی پێویستی‌ی ناچارە دادەنرێ نەك شێوەی هەمیشەیی ژیان ، لەو کاتەدا ئادەمیزاد دەتوانێ سەرکەوێ‌و گرنگترین هۆکار کە پێش ئەمە دەکەوێ ئەوەیە کە ئەوەی بڕیار دەردەکا بەم ڕێبازەدا دەبێ متمانەیەکی قووڵی بنیات نابێ لە نێوان خۆی‌و گەلداو ، ئەگەر ئەم شتە نەبوایە گەل نەیدەتوانی لە ماوەیەکی کورتی خۆئامادەکردندا شەڕ بکا ، بەڵکو دەبێ شەڕکردن ئەو حاڵەتە ناچاری‌بە بێ کە گەل چاری تری نەمابێ‌و هۆیەکی تری وا نەبێ کە سوودی هەبێ بۆی‌و دەبێ پێوەندی قووڵ بێ لە نێوان ڕێزلێ‌گرتنی سەرکردایەتی بۆ ئەم هەڵوێستە بەم وەسفەو لە نێوان گەلدا پێش ئەم بڕبارە کەوتبێ بە چەند ساڵێ لە کاروباری ژیاندا بە شێوەیەکی گشتی ، لە ژیانی کرێکارو جوتیار تا ژیانی فەیلەسووف‌و خاوەن‌بیرو زانایان .

● باری ئابووری‌و زانستی ●

ئێستا دەگەڕێینەوە بۆ لاکەی تر ، کە لای ئابووری‌یەو لەمە هەمووی دەمەوێ بڵێم نەتەوە لە

توانایدا هەیە باشتربێ لەماوەی چەند ساڵێکداو ناڵێم لە ماوەی چەند مانگێکدا ، ئەگەر هۆکاری ئەمە ئامادەبکرێ‌و لە توانای خۆیشیا هەیە کە ئامادەی بکا نەك لە دەرەوەیەوە .

سەیر دەکەین گەلان بە بێ‌ودان‌و هۆکاری زۆر دەکێشرێ وەك هۆکاری شارستانی ، هۆکاری زانستی‌و سامان‌و توانا کە دابەشکرابێ بەسەر ئەم هۆکارانەداو لە نێوان توانای سوپاییداو لەم چەرخەدا کە ئێمەی تیاین‌و لەم قۆناغەدا لە جیهانا شوێنێکی نائاسایی دادەنرێ بۆ سامان لە سەنگی نەتەوەو گەلان‌و دەوڵەتانداو ، نەتەوەی عەرەب سەنگێکی گەورەی هەیە تیایا .

لە لایەنی زانستی‌یەوە ، ئەگەر سەیری ئەو پێشکەوتنە بکەین کە لە هەندێ دەوڵەتی عەرەبیدا ڕوویداوە لە ساڵی ١٩٥٠ وە تا ئەمڕۆمان کە بەپێی دانەدانەکانی پێشکەوتن دەپێوین کە بەکەم دانەی ئادەمیزاد خوێندەواری توانایە لەسەر مامەڵەکردن لەگەڵ ژیاندا لە شوێنی شارەزایی‌یەوە یا لە شوێنی شارەزایی‌ی گشتی‌یەوە ، یانی کاتێ کە بەرپرسیار بەکێکی پێشەوابێ ، لە شوێنی شارەزایی‌ی گشتی‌یەوە لەگەڵ ژیاندا مامەڵە دەکاو ، کاتێ ئەگەر شارەزابێ لە ئابووری یا لە فیزیا یا لە فەلەك یا لە پزیشکی‌دا ، بەجۆرێکی ڕاست لەگەڵ ژیاندا مامەڵە دەکاو ، ڕاست لێرەدا حاڵەتێکی ڕێژەیی‌یەو بەرەڵڵا نیە کاتێ کە مەسەلە پێوەندی بە زەوی‌و ژیانەوە دەبێ ، مامەڵەکەی ڕاست دەبێ .

ئەگەر سەیری میسر بکەین ، لە هەموو مەیدانەکانی ژیاندا چەند زانای هەیە ئێستا ؟ ژمارەیەکی زۆرە لە ساڵی ١٩٥٠ وە تا ئەمڕۆ ئەمە لە عیراق‌و سووریاو ئەردەندا ... هتد دێتەدی ، ئایا ئەم دانە دانانە پاش کۆکردنەوەیان‌و بەکارهێنانیان بە شێوەیەکی وا کار لە یەك بکەن لەگەڵ هۆکارەکانی تردا دەست دەدەن بۆ ئەوەی نەتەوە ڕاپەڕێنن ، یاخود بەو شێوەیە دەیهێڵنەوە کە ئێستا مامەڵەی لەگەڵ دەکەین ؟ وەڵام توانای ئەوەیان هەیە نەتەوە ڕاپەڕێنن‌و بە شێوەیەکی چەشنی بە چەندەها قەڵەمباز زیادی بکەن .

کەوابوو هۆکاری هێز هەیەو شارراوەتەوە لەناو نەتەوەدا لەو کاتەدا کە باسی هۆکارەکانی بێ‌هێزی ، یا خوار بێ‌هێزی یا تەنشت بێ‌هێزی دەکەین ، توانای ئەوەیان هەیە لە ماوەیەکی کورتدا نەتەوە بەرزبکەنەوە بۆ وەسفێکی تازە کە لە سەرووی ئەو وەسفەوە کە دەسنیشانیمان کرد ، حاڵەتێکی سەر ڕووخان ، سەر بێ‌هێزی‌و حاڵەتێکی توانای وەسف‌کراو بە چەرخی ئەمڕۆ نەك هێزێکی ستەمکار ، حاڵەتێکی توانا ، توانای مامەڵەکردن لەگەڵ ژیاناو ، توانای مامەڵەکردن لەگەڵ دەوروبەری نێو دەوڵەتانداو ، توانای چاککردنی بارودۆخی گەل لە ژیانی کۆمەڵایەتی‌و سیاسی‌و .. هتددا .

کاری هەوەس بۆ سەر سیاسەت

لەو هۆکارانەی کە ئەرکی وەسفکردنی سەلبی‌یانەی نەتەوەیان ئاسانکرد وەك ئێمە بۆی دەچین ، حاڵەتی ڕادەی هەوەسی حوکمڕانی عەرەبی‌یە لە کارکردن لە سیاسەتدا .

ڕادەی هەوەسی شەخسی لای هەموو کەسێ هەیە لەسەر زەوی‌و لای هەموو حوکمڕانێ لە جیهاندا بەڵام ئەم ڕادەیە لای عەرەب فراوان دەبێ جارجارو کاردەکاتە سەر بڕیارە گرنگەکان لە چوارچێوەیەکی سەلبیدا بەجۆرێ کەشتی وا نیە لە وڵاتانی تری وڵاتە پێشکەوتووەکانا بەڵام ڕادەی کارتێکردنی سەلبی‌ی هەوەسی حوکمڕان بۆسەر بڕیارە گرنگەکان کە لای عەرەب هەیە ، بە شێوەیەکی گشتی لە وڵاتانی جیهانی سێهەمدا هەیە ، ئەمەیش دیارە هۆی هەیەو ئێوە دەیزانن وەك چۆن ئێمە دەیزانین هەر لە سەرەتای پرۆسێسی پەرەسەندنی مێژوویی گەلان‌و نەتەوەکانەوە کە لە قۆناغەکەی ئێستایاندا وەسف کرابێ تاکو سروشتی دروستکردنی قەوارەی حوکمڕانی‌و مەسەلەی دیموکراسی‌و سنووری ڕەفتارپێ‌کردنی لە جیهانی سێهەمدا .

ئارەزووی سەرەتایی لە ڕەوشت‌و خوودا بۆ دەربڕینی یا بۆ گرتنی حاڵەتێکی خۆ بەکەم زانین لە ناومانا وەك حوکمڕانان هەیەو ، بەڵام ئێمە ئێستە باسی ئەوە ناکەین کە چەندی لای صدام حسین‌و لای ئەوانی تر هەیە .. بەڵکو ئەوەمان دەوێ کە بە شێوەیەکی ورد وەسف بکەین بۆ ئەوەی بەشێوەیەکی وردیش بگەینە هۆکارەکانی چارەکردن .

سەیردەکەین هەریەکێ لە ئێمە دەیەوێ گەورەتربێ لەوانی تر ، یانی خۆی بەگەورەیی حوکمڕانی فەرەنسایی یا ئەمەریکایی یاچینی یاکەمبۆدی یا سویسرایی .. هتد بەراورد ناکاو گەورەیی بەو دەوری شارستانی‌و نەتەوایەتی‌و نیشتمانی سەیرناکا کە دەبێ بیگێڕێ ، یانی بە تێڕوانینێکی فراوان سەیر ناکا ، بەڵکو بە ڕواڵەت شتەکە وەردەگری ، لەبەر ئەوە سەیر دەکەین پلەی لێ‌بووردن‌و نەرمی لە مامەڵەکردندا بۆ نموونە لەنێوان عێراق‌و سویسرادا بەرزترە لە پلەی لێ‌بووردن‌و نەرمی لە مامەڵەکردندا لەنێوان عێراق‌و سووریا ،، واتە بێ‌دەنگ دەبین لە شتێ‌و داوای پەنابردنە بەر ئەقڵ دەکەین تیابا ئەگەر بۆ نموونە شتێك پەیدابێ لەنێوان ئێمەو کۆریای ژووروودا ، وەزیری دەرەوە داوای ئاقڵیەتی دەکاو ، صدام حسین داوای ئاقڵیەتی دەکاو فلان وەزیر داوای ئاقڵیەتی دەکا بەڵام کاتێ کە هەمان مەسەلە پێوەندی بە سووریاو عێراقەوەبێ ئەو کەسانەی کە داوای پێڕەوی ئەقڵ دەکەن کەم دەبنەوەدو هۆی

Institut Kurde de Paris

عێراق خۆی بەزل نازانێ بەسەر براکانیا

دەقی کۆنگرە رۆژنامەنووسیەکەی سەرەکی فەرماندە صدام‌حسین لەگەل رۆژنامەنووسە میسری‌یەکانا لە ١٩٨٥/٧/٢٠

ئەمەیش زۆرە وەك هۆکاری جوغرافیایی‌و هەروەها هۆکارە مرۆڤایەتی‌یە ڕاستەوخۆکان لەوەدا کە هەموو عەرەبێك لای وایە هەموو عەرەبەکانی تر چاویان لێیەتی لەبەر ئەوە هەندێکمان ڕەوشتێکی وا دەکا بۆ خۆنواندن وەك وتم نەك لە چوارچێوەی دەوری برایانەداو .. لێ‌بووردن کە ئەویش تێڕوانینێکی ئیجابی دەبێ لەلایەن گەلی عەرەب‌و پێشەوا عەرەبەکانەوە .

هەروەها هۆکاری بەغیلی ، چونکە لەناو دەزگای هەندی حوکمڕانە عەرەبەکانا بەغیلی هەیە وەك چۆن لای هەر خێزانێ هەبێ چونکە ئەم دەزگایانە هێشتا پێك نەهاتوون بەشێوەیەکی پێ‌گەیشتووو لە بارەی مێژوویی‌شەوە وردە وردە پێکنەهاتوون‌و سافنەبوون بە جۆرێکی وا بکەونە ڕێگای پێشکەتن کە ببن بە دەزگایەکی خۆبەخۆ بووی وا بڕیارو تێڕوانینی تایبەتی وای خۆیان هەبێ کە لەسەر پێ‌و دانی مەوزووعی وا بنیاتنرابێ کە شوێنی خەلکی ئامادەی بکا لەبەر ئەوەی کە پێشەوایەتی دەکەن ، کە وابوو دەبێ بەرزتربن لە پلەی بەغیلی وا کە ڕەنگە لە هەموو خێزانێکی جوتیار یا کرێکار یا مامۆستایانی دانشگا لە میسر یا لە عێراقدا ، ئەو شتەی کە جار جار لە ناو ئەم خێزانانەدا ڕوودەدا بە هەر شێوەیەك بێ لای هەندێ لە حوکمڕانەکان یان لای هەموویان ڕوودەدا .

عێراق خۆی بە زل نازانێ بەسەر براکانیا

لە هەموو ئەم وەسفەدا ، نامەوێ ئەوە دەرخەم کە عێراق باشترین لەوانی تر ، ئەگەر ئەمە مەبەستم بێ ، ئەم وەسفە لە پێشدا لە خۆما دێتە دی ، بەلکو ویستم وەسفی حالی خۆمان بکەم ، لەبەر ئەوە عێراقیان وا داناوە کە بەم شتە وەسف بکرێ .

ئایا ئەم هۆکارانە دەشێ بگۆڕدرێن ؟ بەلێ دەشێ بگۆڕدرێن ، بەلام پێویستی بە قوربانی هەیە پێویستی بە یەکەم « لەقە » هەیە .. ئەوە لە مێشکمدا بوو کاتێ کە ڕاپۆرتی سەرکردایەتی‌ی گشتیم بۆ هات ، پێیان بلێم ئەگەر فڕۆکەیەکی سووریایی هاتە ناوەوە بیخەنە خوارەوەو ئەیشتوانین بیخەینە خوارەوەو ، ئێوە ئەمە دەزانن ، دەتوانین نیوەی فڕۆکەکانیان بخەینە خوارەوە کە بێنە ناوەوە ، بەلام ئەمە بە بەهێزی نازانم بەلکو بە بێ‌هێزی دەزانم ، چونکە عێراق نایەوێ وا پیشانی عەرەب بدا کە بەهێزەو ، خۆی بە زل دەزانێ بەسەر براکانیا ، چونکە شتێکی باش نیە ، بەلام کاتێ کە برا پێ بنێ بە سکاو چارەت نەمابێ ئەوە نەبێ کە پێی ببڕیتەوە ، ئەو کاتە پێی دەبڕیتەوەو ، پێویستە پێش ئەمە نەرمی وا پیشان بدەی زۆرتر لەوەی پێشکەشی بێگانەی دەکەی ، ئەگەر هیچ چارە نەما ئەو کاتە بە پێی حالەت دەبێ ڕەفتار بکرێ لە بەردەم خواو بەردەم خەلکی‌و لە بەردەم ویژداندا وەك عەرەبێك .

بەلام وام لا باش بوو کە بلێین ئاگاداریان بکەنەوەو مەسەلەکە بخەنە بەر دەست کۆمەلگای عەرەب ، چونکە ئەو بۆ چوونەم بیر لێ کردەوە کە ڕەنگە فڕۆکەوانەکان لە خۆیانەوە وایان کردبێ ، نەك بە بڕیارێ یا فەرمانێکی سیاسی .. بۆ بیر لەم بۆچوونە ناکەینەوە بۆ نموونە لە وەلامی پرسیاری یەکێ لە برادەراندا ؟ هەرچەندە ئەم حالەتە تاقە حالەت نیە ... چونکە هەمیشە سنوور بڕینی وا لەگەل کارێکدا ڕوودەدا کە لە بەرەی ئێراندا بقەومێ‌و .. ئەمەیە تاقیکردنەوەمان لەگەل برایانی سووریادا کە بە برا وەسفەکراون بەسەرمانا لە فەرهەنگی عەرەبیدا .

جیاکردنەوەی حوکمڕان لەگەل هەمیشە لە مێشکمانا هەیە بەلام هەندێك ڕاستی هەیە کە بریتی‌یە لەوەی کە حوکمڕان هەندێ جار لایەکی گرنگی توانای گەلی بەدەستەوەیەو هەلی دەسووڕێنێ ومن دلنیام لەوەی ئەگەر بە سووریایی‌یەکان بلێین هێرش بەرنە سەر عێراق هێرش نابەن بەلام دەتوانێ بە فەرمانی سوپایی بیانبەستێتەوە کاتێ کە ئێرانی‌یەکان لەبەرەدا بچن بەگژ عیراقی‌یەکانا ، وفەرمانیان بۆ دەردەکا بۆ ئەوەی ئەوەندە جار سنوور ببڕن ، بۆ ئەوەی عێراق ناچار ببێ بەرەنگاری ئەم کردەوەیە بێتەوەو ، بۆ ئەم مەبەستە بەشێکی هێزی ئاسمانی‌و بەرگری ئاسمانی بخاتە لاوە تا چاودێری‌ی ڕەفتارەکەی سووریا بکاو بەم جۆرە بەهەر ڕادەیەك بێ کاری هێزی ئاسمانی عێراق کەم بکەنەوە لەسەر دوژمن .

براکانم پێویستە لەسەرمان ، لەسەر هەموو حوکمڕانێکی عەرەب سەرەتا لە صدام حسین‌ەوە کە لە خۆی بپرسێ . ئەو نەرمی‌یەی کە لەگەل فەرەنسایی‌یەکانا پیشانی دەدا ، ئایا باشتر نیە بیدا بە عەرەبەکان ؟ یا بیدا بە عەرەبەکان‌و تاقی بکاتەوە .

ئەو ڕەفتارە نەرمەی کە صدام حسین لەگەل سۆڤیەتی‌یەکان یافەرەنسایی‌یەکان یائەمەریکایی‌یەکاندا دەیکا ، با تاقی بکاتەوەو بۆنموونە لەگەل سووریادا بیکا ، یا لەگەل ئەردەن یا میسرداو سەیرکا ئەگەر ئەنجامی باش بوو لەسەری بڕوا .

ئەمە ڕەگەزێکی بەهێزیمان دەداتێ‌و با پرسیارێکی تر لە خۆمان بپرسین‌و وەلامیشی بدەینەوە ، ئایا هەر یەکێ لە ئێمە بە تەنها دەتوانێ ڕووبەڕووی دوژمنانی نەتەوە بوەستێ پێکەوە ؟ وەلام ، ناء ، چونکە دوژمنان ئەگەر هەر دوژمنی عێراق بن دوژمنایەتی لەگەل عێراقدا بە تەد قەوارەکەی دەبوو ، بەلام چونکە بەشێکی نەتەوەین ، براکانم ، هەموو ولاتێ لە ولاتەکانمان کە دوژمنایەتی‌یان بۆ پەیدا دەبێ لە پلەی توانای هەمووی نەتەوەدا دەبێ‌و کارتێکردنی یانی کاتێ هەندێ لا دوژمنایەتی دەهێننەکایەوە بۆ عێراق بۆ ئەوەی بیچەمێننەوە ، دەبێ حیسابی ئەوە بکەن کە عیراق بەشێکە لە نەتەوەی عەرەب‌و قوولایی ستراتیژی‌ی عێراق هەمووی نەتەوەیە ، لەبەر ئەوە دوژمنایەتی‌یەکی وا دەهێننە کایەوە کە بتوانێ بە هەر شێوەیە بێ ڕوو بە ڕووی هەمووی نەتەوە بوەستێ ، بەلام مەیدانی کێشەکە تیایا ، بۆنموونە ، عێراق دەبێ یا یەمەن یا میسر .

ئەگەر تێڕوانینمان بۆ کاروبار بەم جۆرە نەبێ بە هەلەدا دەچین لە حیساباتو لە بۆچووندا چونکە دوژمنایەتی لەگەل میسردا لەبەر ئەوە نەبوە کە میسرەو ئەگەر میسر عەرەب نەبوایە دوژمنایەتی لەگەلیا کەم کارترو بەقەد قەوارەی دەبووو میسر ڕوو بە ڕووی دوژمنانی نەتەوەی عەرەب بوویەوە بەلام لە قۆناغێکی تایبەتیداو هەر بە توانای میسر بە تەنها .

هاوکاری لە نێوان ڕۆلەکانی یەك نەتەوەدا

کە وا بوو با هەر یەکێ لە ئێمە ئەم پرسیارە لە خۆی بکاو وەلامی بداتەوە وەلامەکەیش ئاشکرایە ئەگەر هاوکاری لە نێوان دەولەتەکانی جیهاندا هەبێ لە نێوان نەتەوەو نەتەوەدا ، چونکە چەرخی ئەمڕۆ چەرخی هاوکاری‌یە نەك چەرخی خۆ داخستن‌و، قەناعەت‌کردن بە توانای خۆ بەو شێوەی لەسەر خاکی جوغرافی وەسف کرا بێ خۆداخستنەو نەتەوەو گەلان بەرەو پێشەوە بڕۆن ، ئەگەر لە نێو نەتەوەی جیا جیادا وا بێ ، یانی هاوکارو چەرخی هاوکاری لە ئارادا بێ ، نەبێ بۆ ڕۆلەکانی یەك نەتەوە هاوکاری‌یان لە نێودا نەبێ ؟

وەلە جیاتی ئەوەی کڕین‌و فرۆشتن لەگەل (س) لە دەولەتە بێگانەکانا بکەم دێم هەمان کالا دەکڕم یا دەفرۆشم بە میسرو سووریاو ئەردەن‌و یەمەن ئەگەر هەمان ڕوالەتیان هەبێ یا بە ڕوالەتی کەمتر ... پرۆژەی هاوبەش دادەمەزرێنین بەلام بەمەرجێ هەوەس کاری تێ نەکا یانی پرۆژەکە بمێنێ هەرچەندە ناکۆکیش بین .

ئەو ئیعتیبارەی تر کە دەبی بڕیاری بدەین ئەوەیە کە شتێکی ئاسایی‌یە ئەگەر هەمیشە بیرو ڕا جیاواز بێ لە ناو یەك سەرکردایەتیدا ئەمەیش مانای ئەوە نیە کە ئەمە هەمیشە ڕاستە یا هەمیشە هەلەیە ، چونکە ڕاست‌و هەلە حالەتێکی بەرەلا نین لای هەردوو لا چونکە هەلوێست حالەتێکی ئادەمیزادانەیەو ڕەنگە هەلوێست هەلەبێ‌و نەختێ ڕاستی تیا بێ‌و ، بەلای کەمەوە ئەگەر ڕاستەوخۆ ڕاستی تیا نەبێ ، دەبێتە هۆی بەرپاکردنی دەمەتەقێ بۆ گەیشتن بە هەلوێستی ڕاست‌و ئەمەیش شتێکی چاکە .

باشە ئەگەر ناکۆکی لە بیرو ڕادا ڕوو بدا لە ناو یەك سەرکردایەتیداو بە خەیانەت دانەنرێ‌و بە کەمتەرخەمی دانەنرێ بە جۆرێکی وا شایانی ئەوە بێ کە لاری بە دادگاو نەفرەتی لێ بکرێ‌و لێی دوور بکەونەوە ، ئیتر بۆ ئەبێ ئەوە نەسەلمێنین کە بیروڕامان جیاواز بێ ئێمەی ولات‌و دەولەتی عەرەبی .

کە وایە ئەمە دەبێ وای دانێین کە هەیە ، چونکە لە ڕاستیدا یەك دەولەت‌و یەك سەرکردایەتی نین ، بەلکو چەند دەولەتێکی ناسراوین‌و چەند سەرکردایەتیەکین‌و پلەی پێشکەوتنیش جیاوازە ونەش‌و نومایش جیاوازەو لە تەمەن‌و بنەمای کۆمەلایەتیشدا جیاوازی هەیەو ئەمانە هەموویان جۆرە هۆکارێکن ئەوە دەسەلمێنن کە بیرو ڕای جیاوازی تیا هەبێ ، بێجگە لەمەیش هەر ولاتێ لەم ولاتە بیروباوەڕێکی سیاسی هەیە ئەم ولاتانە پیڕەوی پێ‌دەکا ، کەوایە ئەم ولاتانە لەیەك ناچن لە زەمینەی هاوبەشیانا نەبێ کە یەك نەتەوە یەك گەلن لەچوار چێوەی بیروباوەڕی گشتیداو نەك لە چوارچێوەی دەستووری‌ی قانوونیدا کە ئێمە لە چوارچێوەی دەستووری‌ی قانوونیدا چەند گەلێکین بەلام لە چوارچێوەی نەتەوایەتی‌و بیروڕا مەبدەئیەکانیا ئێمە یەك گەل‌و یەك نەتەوەین ئیتر بۆ وا بڕیار نەدەین کە ڕەنگە لە بیروڕادا جیاواز بین ؟ چار چی‌یە ؟

- **جیایی لەباری سەرنجدا حالەتێکی چاکە**

چارەسەر لەوەدایە ، جیایی لە باری سەرنجدا حالەتێکی چاکە ، کە هویەکانی بەیەك‌گەیشتن پتەو دەکەین‌و بەهێزی دەکەین‌و زیادەی دەخەینە سەرو وتوویژ بەبرایانە لە ئارادا دەبێ بۆ کورت کردنەوەی هویەکانی جیاوازی یان ئەوەی لەسەری ناکۆك دەبێ .

ئەم شی کردنەوەیە ، هەر چەندە من درێژەم پێدا ، ئەمەیە ئیستا پەیوەندی نێوان عیراق‌و نێوان برا عەرەبەکان دیاری دەکا ، ئەم شی‌کردنەوەیە هی ئەمڕۆ نیە بەلکو لە سالی ١٩٧٤ەوە بۆ یەکەمجار دەستمان پێ‌کرد لە کەمترین رادەی ئەم سەرجەمیدا بەر لە بەستنی کۆنگرەی بەرز لە مەغرب ، بریار ئەوەبوو لە کونگرەی بەرزدا بەشداری بکەین ، بریارەکە وابوو سەرەکایەتی وەفدەکە بکەم ، لە سەرکردایەتی کۆبوونەوەیەکمان بەست ، وتم با بەر لەوەی بچم بۆ کونگرەی بەرز راوێژی دەربارەی باری عەرەبی بکەین ، باسی بکەین‌و بزانین چارەی چی‌یەو ئەو مەودایە چەندەیە دەتوانین خۆمان لەمەوقفی خۆمانەوە چارەی بکەین‌و مەودای بەیەك گەیشتنمان لەگەل کەسانی تردا چەندەیە هەتا تێکرا چار بکەین ، بەم شێوەیە باسی باری خۆمانمان کردو لە باسەکەدا پێمان لەسەر وەبیر هێنانەوەی مێژووی عەرەبی‌و وەبەرچاو هێنانەوەی کارلێکردنی ولاتە عەرەبیەکان لە مێژوودا لە دروستکردنی مێژووی عەرەبیدا ، واتە باسکردنی گشتی نەك درێژی ، بۆ نموونە دەوری میسر چی‌یە ، دەوری دوورگەی عەرەبی چی‌یەو دەوری ولاتی شام چی‌یە ، دەوری عیراق کامەیەو کامەیە دەوری مەغربی عەرەبی ؟ لە گۆڕانکاری عەرەبی‌و گۆڕانکاری شارستانیەتی عەرەبیدا بەروودوای ئیسلام بە چەندان قوناخدا رویشتوە ، ئەو قۆناخا نە بەرێکەوت نەهاتوون ، کەواتە دەبێ هۆی مەوزوعی هەبوونێ مێژووی لە ولاتانی دیاری‌کراودا وەستاندوە تا دەوری نائاسایی ببینێ لە دروستکردنی مێژووی عەرەبیدا .

ئەمانەمان هەموو باسکرد ، وە وتمان کەواتە دەبێ پەیوەندی عیراق بە ولاتانی نەتەوەوە لە هەموو بارێکا دەبێ پەیوەندی گونجاندن‌و برایەتی‌و هاوکاری بێ ئەگەر بە راست بیەوێ خزمەتی نەتەوەی عەرەب بکا نەك تەنیا لەسەر رێگا ناسراوەکە دروشم بەرزبکاتەوە ، بەلکو دەمانەوێ خزمەتی نەتەوەی عەرەب بکەین بەعەقل‌و لەسەرخۆو بەهەلس‌وکەوتی دانایانەو ژیرانە ، پێویستە عیراق بەردەوام هەول بدا پردی کارکردنی ناوکۆیی بدۆزێتەوە کە بەراست ناوکۆیی بێ ، لەگەل گونجانی راستەقینەو برایانە لەگەل ئەو ولاتە عەرەبیانەی کە دەوری نائاساییان لە مێژوودا هەبووە ، واتە قەوارەی کارلێکەر لەنێوانیا بەیەکدا هەلنەبژێرێن‌و لەیەك بدەن ، چونکە قەوارە کارلیکەرەکان کە بە یەکدا دەدەن وزەی نەتەوەی عەرەب بەفیڕۆ دەرواتو فرسەتی پێشکەوتن بە لای کەمەوە چەند سالێ لەدەست عەرەب دەچێ .

دەزانن ئێمە حزبێکین دەسەلاتداریەتی‌و کۆمەل بەرێوەدەبەین‌و مێژووی لاتان زانراوە ، بێگومان باوەڕمان بە بیروباوەڕەکەمانە ، ئەگەر باوەڕمان پێی نەبوایە شەهیدمان لە پێناویا نەدەداو بەئیعدام حوکم نەدەدراین‌و لە پێناویا لە بەندیخانە توند نەدەکراین‌و لە پێناویا لە بەندیخانە دەرنەدەچووین ، ئەمانە بەر لەشەڕو بەر لە شۆڕش‌و بەر لە دەولەت ، ئەمە مانای ئەوەیە بیروباوەڕەکەمان لەسەر حەقە ، بەلام کە بووین بە سەرکردەی دەولەت دەبێ وای بۆ بچین کە کەسانی تریش لە مەوقعێکی تردا وا دەبینن کە لەسەر حەقن .

ئەمەیە ژیان ، ئەگەر هەموو مرۆڤایەتی لەبەك لاوە بیان روانیایە هەموو سەر زەمین دەبوایە لەسەر ئاینی ابراهیم الخلیل بوونایە ، یان هەموویان دەچوونە سەر ئاینی موسا « جولەکە » یان هەموو دەبوون بە مەسیحی یان هەموان دەبوون بە موسلمان ، بۆچی هەموو جیهان نەبوونە یەك ئاین ؟ مانای ئەمە ئەوەیە هوو رۆژگارو ئارەزو .. هتد هەن وایان کردوەکە سەرزەمین هەموو یەك ئاین نەبن .

ئەگەر پێغەمبەرەکان کە دەسەلاتی خوایی پشتیوانیان بوو نەیان‌توانی هەموو سەرزەمین بخەنە سەریەك ئاین چۆن مرۆڤ وەهمی ئەوە ئەبکرێ گوایە دەتوانێ هەموو سەرزەمین بخاتە سەریەك ئاین .

- **بەیەکگەیشتن لە کەمترین رادە**

با بێنیە سەر عەرەب ، ئێمە یەك نەتەوەین ، ئایا هەر لەسەر ئەوە بمێنینەوە کە هەر یەکەمان لە پەیوەندی دوو قۆلی‌یان بە کۆمەلدا لەسەر ئەو بنەڕەتە هەلس‌وکەوت بکا کە وا بگەیەنێ هەر خۆی لەسەر حەقەو ئەوانی تر هەلەن ؟ ئەمە ناگاتە هیچ ئەنجامێ ئێمە پێویستە باوەڕمان بەبیرو باوەڕ هەبێ بەلام پێویستیشمە لە رادەی هەرکەمدا بە یەك بکەین ، هەروەك وتم ، سەربکەوین‌و پێگەیشتن لە سەرووی سلەمینەوەو رازایدابێ ، لە سەروی بێ‌هێزی‌یەوەو راکێشان نەبێ بۆ هیچ هەلوێستێ لە هەلوێستەیەك لاکانمان ، پێك‌دەگەین لەسەر ئەوەی لەسەری ڕێکین‌و ئەوەی ناکۆکین لەسەری نابێ بیکەین بەسیاسەتی بەشی رەگەزەکانی بە یەکگەیشتن بخوات‌و ئەمە روانینمانە بۆ هۆیەکانی پەیوەندیمان لەگەل میسر .

ئەوەش هۆی پەیوەندی‌یەکانمانە لەگەل ئەردەن‌و لەگەل سعودی‌یەو مەغرب‌و جەزائیرو سوریا کە هوی تێکچوونی خراپی پەیوەندیان لەگەلیا ئەو شی‌کردنەوەیەیە دەستم بۆ کێشا .. رادەی هەر کەمی لە کوێ دایە .. کە داوای ئەوە ئەکەین تیایدا پێك بگەین .. کە ناوەرۆکی پرسیارەکەتانە .. ئەلێم بیروڕای ئاسایی هەن .. هەمان بیروباوەرە کە بەرچاومان خست‌و شتی نوێی تیا نیە ئەوەی لە راگەیاندنی نەتەوەیدا بوو کە بەر لە شەڕ بەشەش مانگ رامان گەیاند واتە لە شوباتی ١٩٨٠دا . شەڕ لەگەل ئێران نەبوو .. بیروراکان ئەوەن کەسمان دەستدرێژی نەکاتە سەر ئەوی تر ، لە کاروباری ژیاندا هاوکاری بکەین مەبەستم هاوکاری‌یە لە هەموو خالێکدا کە بەیەك گەیشتنی تیا دەبێ چی لە مەیدانی ئابوری دابێ یان لە مەیدانی زانستی‌و تەکنەلۆجیاو مەیدانەکانی تر زۆرن‌و با لە ئیشارەتی رێگاوبانەوە بۆ نموونە دەست‌پێ‌بکەین بەلام بە مەرجێ دیاری‌و نیشانەکراوبێ‌و هەروەها گیروگرفت لە نێوانمان‌و نێوان دراوسێ‌کانی نەتەوەی عەرەبدا دروست نەکەین‌و لە نەتەوەکانی تریش‌و خۆمان لە بەکارهێنانی چەك بپارێزین هەتا لە توانادا هەبێ تەنیا لە ناچاریدا نەبێ لە پشتی‌یەك بین دژی بێگانە ئەگەر دەستدرێژی کردە سەر هەر برایەکی عەرەب ، واتە ئەوەی لە دەرەوەی ئەم بۆچوونانەدا دەبن کە ئەو هۆیانەن باسمان کردوەو تا ئێستا لە سەرکردایەتی باسیان دەکەین ، ئایا وای دابنێین بەیەك‌گەیشتن هەردەبێ لە چوارچێوەی چاولێوەبووی بەرزدابێ یان لە هەنگاوێ یەکەمەوە دەست‌پێ‌بکەین ، بەلام دەبێ ئەم هەنگاوە چەسپاوو وردو دەربڕی راستەقینەی ئەوەبێ دەمانەوێ . چونکە ئەوە گرنگ نیە لە پەردەی تەلەفزیۆنەوە لە کاتی بەستنی کونگرەی بەکۆمەل دەرچین‌و بلێین ئێمە ڕێکەوتین‌و دوای ئەوەی لە کۆبوونەوە دەرچووین هەر کەسەو بەرێگای خۆی کار بکات ، ئەمە نابێ چونکە ئێمە هەتا ئەگەر لە مەیدانە بچووکەکانیشدا ڕێکەوین دەبێ بیچەسپێنین ، ئەو عەرەبەی دوای سێ سال دێ لەو مەیدانە ورد دەبێتەوە لەسەری ڕێکەوتووین دەبینێ مەیدانەکە فراوان بوەو پێشکەوتووە ، نەك ببینێ پاشەکشەی تیاکراوە ، کەواتە برایان کەستان وای بۆ نەچن‌و وا بزانن پەیوەندیمان لەگەل میسر لەبەر ئەوەیە ئێمە لەباری شەڕداین .. نەء .. ئێوە دەزانن ئەگەر لەبەر ئیعتیباراتی شەڕ پەیوەندیمان لەگەل میسر چاك بێ چلکتر وابوو پەیوەندیمان دەست‌وبرد لەگەل سووریا یان لیبیادا چاکردایە .. ئەمە ئەو ئەرزیەتەیە کە لە سەری پەیوەندیمان لەگەل میسر پێك هاتووە ، ئێمە شانازی دەکەین میسر لە کوشتاردا بەشداربێ بەلام زروفی میسر ئاشکرایەو دەبزانین‌و تێ‌دەگەین ، من سێ سال‌و نیو لە میسر ژیاوم ناکرێ توشی واهیمە ببم لە تێگەیشتن لە زروفی میسر هەتا ئەگەر هەر کەسی لە عیراق واهیمە بیگرێ .. دیسان ئێمە ناکرێ داوای هیچ شتی لە هیچ برایەك بکەین لەسەروو تواناو وزەیەوەبێ ، ئەگەر بمانەوێ هاوکاری راستەقینە هەبێ ، نە میسر داوای زیاتر لە توانای عیراق دەکاو نە عیراق داوای زیاتر لە توانای میسر دەکاو نە عیراقیش داوای زیاتر لە توانای ئەردەن دەکا یان‌ن سعودی‌یە داوای زیاتر لە توانای عیراق ناکا .. چونکە داواکردن زیاد لە توانا بەپێی رەوشت یەکەم نابێ چونکە عەرەبین دیسان ناکرێ برا داوا لە براکەی بکا زیاتر لە توانای خۆی تا شەرمەزاری کات وا لەبەردەمیا دەرکەوێ کە بێ هێزەو شەرمەزاری وای لێ‌دەکا لێی دووربکەوێتەوە وەك چارەسەری بازێکی نەفسیە یان بارێکی کردەیی وا .

نیوەی حالەتی پێك گەیشتن لە هەر رادەیەکا لە سەری رێ‌بکەوین بەجۆری ئەو حالەتە عیراقی لە عیراق بەهێز بکاو هەروەها میسری لە میسرو ئەردەن‌و سعودی لە سعودی‌یە بەبێ ئەوەی لە رووی هێزی نیشتمانی ناوخۆوە لە بەشی هەریەکەمان بخوات ، بەلکو حالەتی پێکەوە گونجانی ئەو هۆ دیاری کراوانەی کە باس دەکرێن‌و هەلدەبژێررین تا هۆیەکی نوێ دروست بکا لە ئەنجامی گونجاندنا رەگەزی بەهێزی دروست‌بکات لەو ولاتە عەرەبیەی کە لەو سنوورەی ئیشارەتمان پێدا پێك‌بگەن .

Institut kurde de Paris

دەقی کۆنگرە رۆژنامەنووسیەکەی سەرەکی فەرماندە صدام‌حسین لەگەڵ رۆژنامەنووسە میسری‌یەکانا لە ١٩٨٥/٧/٢٠

هەڵوێستی ناوخۆی ئێران وەك پێنج ساڵ لەمەوبەر نیە

کەواتە ، برایان ئەو هۆیەی وام لێ‌دەکا داوا لە برا حسنی مبارك نەکەم سەردانم بۆ میسر قبوڵ بکا هۆی سیاسی نیە لە دەرەوەی ئەو چوارچێوە باسکراوەی ئیشارەتم پێ‌دا عیراق لەشەرەدایەو ئێوە دەزانن لە عیراق دەرنەچووم تەنیا بۆ ئامادە نەبوون نەبێ لە کۆنگرەی بەرزی عەرەبی .. بۆ ئەوە ناچاربووم ، جارێك دوای گەڕانەوەم لە کۆنگرەی بەرزی عمان لە بنکەیەکی عەسکەری دابەزیم‌و نەچووم بۆ بەغداد چونکە ئەوسا شەڕێکی دەریایی هەبوو تا بزانم چی لە بەرەکاندا روو دەدەن‌و ئەو شەوە لەگەڵ براکانما خەریکی ئەو مەسەلەیە بووین .

لەشەردا رەگەزی نوێ هەیە پێویستە دەکابە رامبەری رەگەزی نوێ دروست بکەین ، تا بتوانین چارەسەری وا بکەین رۆژگار بێ‌هێزمان نەکا یان دوژمنانمان بەهێز بکا بەهوی بێ‌ئاگای یان کەمتەرخەمی مانەوە .

● کەی پەیوەندی لەگەڵ میسر دەگەڕێتەوە ●

بەڵام دەربارەی پرسیارتان کەی پەیوەندی لەگەڵ میسر لەرادەی باڵوێزدا دەگەڕێتەوە .. دەپرسم باڵوێز بۆ دانرا ؟ دانرا بۆ ئەوەی نوێنەری دەوڵەت کاروبار بگەیەنێ بەنوێنەری دەوڵەتانی تر ، ئەوانەی کە زروفیان رێگایان نادات بەهۆی رۆژگاری زانراوی ئەوسا وەك رێگای پەیوەندی‌و هاتووچوون لەسنووریکی کەمداو کەرەستەی بێ‌هێزی هەبوو ، لەبەرئەوە دەوڵەت نوێنەری بۆخۆی دروست کرد تا ئاگاداری بکا بە گەیاندنی سلاوی‌و باری سەرنجی بۆ فلانە سەرەك یان فلانە مەلیك .. کەواتە باڵوێز بۆ ئەم مەبەستە داهات ، لە کاتێکا ئێستا دوو سەرەك پێك‌دەگەن‌و وەزیرانی هەردوو دەوڵەت دەچن بۆ لای یەکتری‌و پەیوەندی تەلەفۆنی لەنێوانماندا بەپێی پێویست‌و پەیوەندی برایانە بەردەوامەو هەندێ جار بە تەلەفون پەیوەندی دەکەم بە برا حسنی موبارەکەوە بۆ پیرۆزبایی بە بۆنەیەکەوەو ئەویش هەمان شت دەکا .

کەواتە کار لە نێوانماندا مەسەلەی دیاری‌کردنی باڵوێز نیە ، سمیر النجم هەر خۆی ئەوسا لە قاهیرە باڵوێزمان بوو ، بەڵام ئایا بە بللویز ناودەبرێ یان هەڵسورێنەری کاروبار ؟ وە ئایا ئەم ناولێنانە وا دەکا پەیوەندی رەسمی گەرابەوە ؟ دەڵێم نەء .. ئەم حاڵەتە لەگەڵ دەوڵەتێکی بێگانەدایە .. بەڵام لەگەڵ عەرەب .. نەء .

پەیوەندیمان لەگەڵ میسر ناکرێ لەسەر بنەرەتی ناوی باڵوێز یان هەتا نەبوونی باڵوێز بپێورێ .. بەڵکو بەهەنگاوی بەکار پێوانە دەکرێ .. ئایا ئێمە لە پەیوەندیمان لەگەڵ میسر نزیك دەبینەوە هەوڵ دەدەین بەدڵ‌و عەقلی پاکەوە پێکەوە لە میسرو عیراق هۆیەکانی خزمەتی نەتەوەو خزمەتی هەردوو گەل دروست بکەین بەبێ‌ئەوەی لەسەر حسابی هیچ یەکێکیان یان لەسەر حسابی عەرەب بێ .. مەبەست لەوە دروستکردنی بەرەیی نیە وەك هەندێ لەعەرەبەکان هەوڵ دەدەن ، بەڵکو مەبەست لە پەیوەندیدا خۆزل‌کردن نیە لەسەر عەرەب ، بەڵکو دوورخستنەوەی ئەزیەتە لێی بەشێوەیەکی گشتی‌و کارکردن بەشێوەی ناوکۆیی بۆ سوودی هەردوو گەلمان لە گەشەسەندنی ئابوری‌و رۆشنبیری ، کەواتە کاتێ ئەمانە دەبن .. ئیتر ئێوە بۆ جلو پرسن .

ئێوە نازانن کاری سەردانەکەی برا سەرەك موبارەك بەو رێگایەی کرا چەندەبوو لەسەر گەلی عیراق ، ئەگەر سەردانەکە لە چوارچێوەی پروتوکولی زانراودابوایە ، واتە بە ئاراستەکردنی سلاو‌و ناردنی نێردراو نامەیەك بەرێ‌و سەرەك موبارەك رازی ببێ‌و دوای وەزیرانی دەرەوە بێن‌و کاروباری سەودانەکە ئامادە بکەن ، ئەوکارەی نەدەکرد کە کردی .. سەرەك موبارەك سەری لە عمان‌داو لەگەڵ مەلیك حسین رێکەوت سەر لە بەغداد بداو سلاو لە برایان سەرەك صدام بکەن‌و ئەحوالی بپرسن ، کاری ئەم حاڵەتە زۆر زیاترە لە هەموو شێوازێکی تەقلیدی ، بۆ سەر من‌و سەرکردایەتی‌و بۆسەر هەموو عیراقی‌یەکان .

لەوانەیە هەندێ لەسیاسی‌یەکان لەنیشتمانی عەرەبیداو لە دەرەوەی بۆی نەچن کە سەردانەکە بەم شێوەیەبوو وایان زانی تەرتیباتی دیاری‌کراو هەیە بۆ لێکۆڵینەوەی پرۆژەیەکی دیاری‌کراو یان چەند پرۆژەیەکی تری دیارو دەستیان کرد بە وەسفی ئەو پرۆژانە لە کاتێکا بنەرەتی هەموو پرۆژەیەکی دیاری کراو کە خزمەتی عیراق‌و میسرو ئەردەن‌و فەلەستین‌و عەرەب دەکا ئەوەیە پەیوەندیمان برایەتی راست‌بێ ، بەرامبەر ئەو پەراوێزە سەلبی‌یانەی دەستمان بۆ کێشان دەربارەی حاکمی عەرەبی ، چونکە پەیوەندی کە لە سەر بنەرەتی باوەڕبوون دەبێ هەر هەڵەیەك لە دەزگایەکی میسری رووبات بۆ سەر عیراق بۆ نموونە ، بە تەلەفۆن پەیوەندی بە سەرەك موبارەکەوە دەکەین‌و پێ‌دەڵێین ئەوە رووی داوەو بەڵکو سەیری بکەیت‌و چاری بکەی .. بەڵام کە باوەڕبوون نابێ حاڵەتەکە دەگۆڕێ ، داوای کۆبوونەوە دەکەین بۆ شیکردنەوەی مەسەکەو چەند بریاری دەردەکەین لەسەر پەراوێزی ناسراوی ئارەزووی عەرەب بەو شێوەیەی زیان لە نەتەوەی عەرەب دەدا . ئێمە باوەڕمان بەسەرەك موبارەکەو بێگومان ئەویش باوەری پێمانە ، ئەمە بنەرەتە ... باوەڕ دەکەین کە شتی قبوڵ دەکات رای دەپەرێنێ‌و کاتی شتی رەفزدەکا مەبەستی خراپ نیە ئەویش باوەری پێمانە کە ئیلتزام دەکەین بە شتێ رای دەپەرێنین‌و کەشتێ رەفزدەکەین مەبەستمان خراپە نیە .. بەڵکو بارێکە بەستراوە بە باری ئەوەوە کە دەوڵەت‌و رژێمین کەواتە ناکرێ ئیجتهادات روونەدا .

● تەقەللا بۆ وەستانی شەڕ بەردەوامە ●

بەڵام بەنیسبەت تەقەللاوە دەربارەی شەڕ بەردەوامە لەو مەوقعانەوە کە دەیانزانن بەڵام هوی بەردەوام نەبوونی ئەوتەقەللایانە تاگۆرینی بە سیاسەتی چەسپاو زانراوە کە ئەویش رەفزکردنە لە لایەنی ئێرانەوە .

بە قەدەر لە بیربوون ، ببرم نیە کیسنجر و تویەتی هەردوو دەوڵەتە گەورەگە رێکەوتوون لەسەر هێشتنەوەی شەڕ بەڵام پوخنەی ئەو ویستویەتی ئیشارەتی بەو لایەنەدا بدا .

لێرەدا دەمەوێ دوخاڵ دەربرم یەکەم : شەڕ کە رووەداو شەڕ کە دەوەستێ حاڵەتێکی بەستراو نیە بەدەستەڵاتی تەنیا دەوڵە گەورەکانەوە ، بەڵکو دەستەڵاتی دەوڵەتە گەورەکان لە چوارچێوەی چەندان دەستەڵاتدایە گرنگەکانیان دەستەڵاتی هەردوو لایەنە شەڕکەرەکەن یان دوو لایەنە رێکەوتووەکە ئەگەر سووربوون لەسەر ئاشتی ئەوا دەوڵەتە گەورەکان ناتوانن بیگۆڕن بە حاڵەتی شەڕ .. ئەگەر ئارەزووی ئاشتی‌یان هەبێ لە توانای دەوڵەتە گەورەکاندانیە نەیەڵن بەدی بێنن ، بەڵام ئەگەر دەوڵەتە گەورەکان ئاشتی‌یان ویست یان کاتێ نەیانەوێ ئایا کارلێکردنیان نیە ؟ وەڵام کارلێکردنیان هەیە بەڵام کە باسی ئەو کارلێکردنە دەکەین‌و هەڵس‌وکەوتی لەگەڵ دەکەین نابێ دەستەڵاتی گەلان لەبیر بکەین‌و وا بزانین سفرەو دەوڵەتە گەورەکان حوکمی چارەنووسی بەشەر دەکەن‌و ئەوەی دەیانەوێ دەیکەن. ئەگەر دەوڵەتە گەورەکان چیان ئەوەێ بیانکردایە ، گۆڕانکاری مرۆڤایەتی بە لایەنێکی پێچەوانەی ئێستاوە دەبوو کە مامەڵەی لەگەڵ دەکەین .

کەواتە ئەمە وەسفی گشتی‌یە ، بەڵام شتی تایبەت ئەوەیە ئەوەی ئەمریکاو سۆڤیەت پێمان دەڵێن ئەوەیە کە ئاشتی یان دەوێ‌و وەستاندنی شەڕ ، تا ئێستا ناتوانین بریاربدەین کە هەریەکەیان هۆی وایان بەدەستەوەیە وایان لێ‌بکا بریاری هاندانی بەردەوامی شەڕ بدەن بەرامبەر ئەو هۆیانەی تر کە سوودیان لەوەستاندنی شەڕدایە .

● پەیوەندی لەگەڵ یەکێتی سوفیەت‌و ئەمەریکا ●

پەیوەندیمان لەگەڵ سۆڤیەت ئێوە دەیزانن کۆنەو لە مەسەلەی چەکدا دروست‌بووی شەڕ نیەو لە رێکەوتنی چەك کڕیندا .. بەڵام ئایاسوڤیەتیەکان رازی دەبن یان رەفزدەکەن ، مەسەلەکە پەیوەندی بەوانەوە هەیە ، بەڵام پەیوەندی چەکداری کۆنەو بێگومان سۆڤیەت بەتەنگ ئەوەوەیە پەیوەندیمان لەگەڵ نەبڕێ‌و ئێمە تائێستا خۆشحاڵین بەرامبەر پەیوەندیمان لەگەڵ سۆڤیەت .. خۆشحاڵین لە پەیوەندیمان لەگەڵ ئەمەریکادا لە چوارچێوەی ئەو وەسفەی دیاریمان کردوە لە پەیوەندیداو سەبارەت بەوەی پەیوەندیەکی نوێیە ، رێبازی ئاسایی خۆی وا دەگرێ لە هەڵس‌وکەوتدا کە خزمەتی عیراق‌و ئەمەریکا بکا هەر یەکەیان لە شوێنی خۆی ، وە پێکەوە بە بەیەکگەیشتن کە هەردوولا رازی دەبن بە وە لە سەر کام رادەی کارکردن بێ سوودی هەردوو وڵات زامن دەکا ، ئەمەریکایەکان عیراقی نین‌و ئێمەش ئەمەریکایی نین .. ئەوان ئەمەریکاین‌و ئێمە عیراقین .

دەربارەی هەڵوێستی ئەمەریکا ، تا نیوەی دووەمی ساڵی ١٩٨٢ لەگەڵ ئێراندا بوو ، واتە دەیان‌ویست لە رووی عەسکەری‌یەوە زیان بە عیراق بگات ، بەڵام تا چ رادەیەك ، ناتوانین وەسفی بکەین ، بەڵام دوای نیوەی دووەمی ساڵی ١٩٨٢ بەپێی روانینمان گۆڕانێ لای ئەمەریکا رووی‌دا ، ئەویش حاڵەتی ئیجابی‌یە نەك سلبی لە روانینیانا بۆ کاروبار بەتایبەتی لەوەی پەیوەندی بە بەردەوامی شەڕەوە هەیەو بە ئاشکراو دیار پێمان دەڵێن دژی بەردەوامی شەڕن .

هوهەن ئیشارەت بەوە دەدەن بەراستی دژی بەردەوامی شەڕن ، هەندێ هوش هەن پێویستە بە وردی‌و سەرنجی زۆرتر سەیری بکرێ ، چونکە چەك‌و کەرەستەی رۆژ ئاوای‌و ئەمەریکا گەیشتۆتە دەست ئێرانی‌یەکان‌و بێگومان ئێوە ئەمەتان لە رۆژنامەکانا خوێندۆتەوە لەم دواییەدا لە ئەمەریکا ژمارەیەك خەڵك گیراون کە چەك دەگەیەنن بە ئێرانی‌یەکان ، کەواتە ئەوەی ئەمەریکاییەکان دەیڵێن کە دژی بەردەوامی شەڕن‌و هەتا ئێستا شتی وامان بەدەستەوە نیە نیشانەی ئەوەبێ قسەکەیان راست نیە .

دەربارەی یارمەتی لیبیاو سوریا بۆ ئێران .. بەڵی سوودی بۆ ئێران هەیەو یارمەتی درێژە پێدانی شەڕی‌دا لەبەر دوو هو کە ئەمەیە هوی راستەوخۆو هوی سیاسی ، هوی راستەوخۆ هەر توانایەکی زیادە بخرێتە سەر ئەو لایەنەی بەردەوامی شەڕی دەوێ یارمەتی دەدا بۆ بەردەوامی لەسەر شەڕ .

هوی سیاسی ئەوەیە کە بەگەلانی ئێران بوترێ هەموو عەرەب دژمان‌نین‌و دژی بەردەوامی شەڕنین بەڵکو هەن بۆ نموونە دوو وڵاتی عەرەبی لەگەڵ ئێران‌و لەگەڵ بەردەوامی شەڕدان .

بەڵی ئەمە ئێرانی بەهێز کردو یارمەتی‌دا لەسەر بەردەوامی لەسەر شەڕ .

● ئێمە لەگەڵ هەر پەیوەندیەکی باشین لەنێوان عەرەبدا ●

سەبارەت بەپەیوەندی ئەردەن‌و فەلەستین‌و بەبێ چونە ناو سەرجەمیەوە ، ئێمە ، وەك وتمان لەگەڵ هەموو پەیوەندیەکی باشی نێوان عەرەبداین‌و بەرنامەمان ئەوەیە ئێمە شاد دەبین کە ژمارەیەك لە برا عەرەبەکان پێك دەگەن‌و ئەرزیەتی باوەڕ بەیەکبوونی ناوکویی بۆکاری ناوکویی دروست دەکەن .

ئێمە هانی پەیوەندی باوەڕبوون لە نێوان ئەردەن‌و فەلەستینەکاندا دەدەین‌و هانی پەیوەندی هاوسوێندی برایانەی نێوان ئەردەن‌و فەلەستین دەدەین بۆ خزمەتی نەتەوەی عەرەب‌و بۆ خزمەتی مەسەلەی فەلەستین .

بەڵام ئەردەنیەکان‌و فەلەستینیەکان چۆن لەم پەیوەندیەدا هەڵدەسورێن ئەمەیان بەستراوە بە دەستەڵاتی خۆیانەوە ، دەست تێوەردانمان نیە بۆ گۆڕینی ئەو دەستەڵاتە بە ئامۆژگاری برایانە نەبێ ، ئەگەر هاتوو رێگایەکی ترمان بینی بە شێوازیکی تری جیاواز لەو حاڵەتەی لەسەر هەڵسوراندنی بەپێی ئەوە رێکەوتوون ، ئەوساکە پێیان دەڵێین لە چوارچێوەیەکی برایانەدا نەك لە چوارچێوەی بەیەك هەڵبژانداو وروژاندنی ئەو هەڵچوونە زانراوەی لە هەندێ سیاسەتی عەرەبیدا هەیە .

بە باوەری ئێمە فەلەستینیەکان قوربانی بە مەسەلەکەیان نادەن چونکە هیچ پێویست نیە مرۆڤ قوربانی بە مەسەلەکەی بداو ئەردەنیەکانیش مساوەمە لەسەر مەسەلەکەیان ناکەن .

● باری ناوخۆ لە ئێراندا ●

سەبارەت بە وەزعی ناوخۆ لە ئێران ، ئاساییە هەڵوێستی ناوخۆ لە ئێران وەك ئەوەی بەر لەپێنج ساڵ یان بەر لەدوو ساڵ یان هەتا بەر لە ساڵێك نیەو کەم بوونەوەی ئارەزوو لە سەر بەردەوامی شەڕ بەردەوامە ، بەردەوام لە ریزی هەمواندا کەم دەبێتەوەو ئێمە دڵنیاین کە هەتا خومەینی ئێستا بەوەی زانیوە ، بەڵام ئازایەتی سەرکردە ئازا ناسراوەکانی نیە تا راستی بڵێ هەتا ئەگەر هەڵەشی کردبێ لە مامەڵەنەکردن لەگەڵ ئەم حاڵەتەدا لە سەرەتادا ، دەڵێین هەتا خومەینی ئێستا گەیشتۆتە ئەو قەناعەتە مەسەلەی قووت‌دانی عیراق‌و هەڵچوونی بەسەر رۆژهەڵاتی عەرەبیدا بە سوپاکەی کە ناوی نابوو سوپای بیست ملیۆن‌و نەیتوانی دروستی بکا ، لەو باوەڕەداین ئێستا زانیویەتی کە ئەوە خەوبوو . خەوێکی مۆرکراو بە سەرشۆڕی‌و شەرمەزاری ، چونکە لە یاساکانی ژیاندا لەسەردەمی ئەمرۆماندا شتی وانیە وڵاتێ وڵاتانی دراوسێی قووتبدا ، لە یاساکانی ئیسلامدا نیە موسڵمان دەستدرێژی بکاتە سەر موسڵمانان بەو شێوەیەی خەوی پێوی دەبینێ . لە یاساکانی مرۆڤایەتیدا نیە کە سێ کەسانی تر کویلەکات‌و وەك بەندە میللیەکە دەڵێ بیخاتە ژێر شمشێری خۆڵەوە .

ئەو کەسانەی لە ئێراندا داوای ئاشتی دەکەن رۆژ لە دوای رۆژ نەك مانگ لەدوای مانگ روو لە زیادەن‌و رژێم زیان‌دار دەبێ‌و بێ‌هێز دەبێ‌و ئەگەر لەسەر ئەم سیاسەتەی بروا بێگومان بە سیاسەتەکەی لەگەڵ دادەبرێ .

ئەوەی وتی دەربارەی خۆنیشاندان ، ئەو خۆنیشاندانەی دەرچوو هەموو دژی ئاشتی‌نین‌و ئێمەداوا لەئێرانی‌یەکان ناکەین دەرچن‌و چەپڵە لێدەن بۆ فرۆکە عیراقی‌یەکان کاتێ لە تاران دەدەن ، ئێمە هەرگیز داوای ئەوە لە نەتەوە ناکەین ، بەڵام کە لە تاران دەدەین .. چونکە ئەوان لە بەسرە دەدەن ئەوەی لە بەسرە بدات لە تارانی دەدەین ، ئەوەی لە فلانە شار بدات ئێمەش لە شارەکانی دەدەین ، رژێمی دوژمنایەتیە هەموو عیراقی ئەوێ کەواتە ئەوەی دەیەوێ ئەزیەت لەسەر تاران لابەری دەبێ ئەزیەت لەسەر عیراق لابەرێ ئەوەی ئاشتی ئەوێ لە تاران لەسەریەتی داوای وەستاندنی شەڕ بکات‌و هیچ مەنتقیکی تری بێ لەمە نیە .

کە لە ساڵی ١٩٦٣ حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست شۆڕشەکەی لە عیراقدا بەرپاکردو رژێمی عبدالکریم قاسمی روخاندو دەستەڵاتی گرتە دەست بەڵام حزب تاقیکردنەوەی کەم بوو ئەندامانی سەرکردایەتی لە تەمەنی دیاری کراودا بوون ، تەمەنی لاویەتی نەگەشتوە رادەی پێگەیشتویی پیویست بوو ، هوو دەست تێکەڵی عەرەبی‌و عیراقیش حزبی پەکخست‌و لە ١٨ تشرینی ١٩٦٣دا کەوت‌و هەندێ کەس پشتیوانی کەوتنەکەیان کرد ، ئەوەی عبدالسلام خوا لێی خۆشبێ تیایدا بەهەڵە چوو ئەوەبوو نەیتوانی جیاوازی بکا لەنێوان ئەوکەسانەی دژی حزب بوون‌و ئەو کەسانەی لەگەڵیان وای زانی هەموو ئەو کەسانەی مژدەی کەوتنی حزبی بەعسی‌یان وەرگرت ئەویان دەوێ‌و دەیانەوێ لەسەر حوکم بەردەوام بێ ، یەکەم هەڵەی ستراتیژی کرد لە مێژووی حوکمیا ، هەڵەی کرد چونکە جیایی نەکرد لەنێوان ئەوەی ئایا ئەوان پشتیوانی دەکەن یان مەسەلەکە تەنیا ئەوەیە یاساولی نەتەوەیی فلان هەڵس‌و کەوتی کرد لەگەڵ عەسکەری‌یەکان‌و بەلایەنی هەڵەدا هەڵسورا بە فلانە کار لەگەڵ مەدەنیەکان‌و وای کرد پەنگ خواردنەوەیەکی دیاری کراو دژی حزب دروست ببێ ، جا چونکە روانینی مێژوویی نیە وای لێ‌بکات جیاوازی بزانێ لەنێوان ئەم حاڵەتەو نێوان پشتیوانی کردنی ، وای‌زانی ئەو حاڵەتەی بەعسی خست لە سوپادا حاڵەتی پشتیوانی جەماوەری‌یە بۆ ئەوە لەخۆی بایی بوو .. دوایی دابڕا .

● هەڵەی ستراتیژی ●

هەروەها خومەینی لەو شەپۆلە نەگەیشتن کە لە فرۆکەخانەوە هەڵیگرت‌و بردی‌بە شوێنی نیشتەجێی ، وای‌زانی گرەوە لەسەر خومەینی بەتەواوی‌و بە چاوپۆشین لە سیاسەتی داهاتووی

بروانە ل ١٥

Institut kurde de Paris

بەرێکەوت لە شارێکی کوردستاندا ئاشنای هونەرمەندێکی شانۆیی بووین کە بە هەموو هێزێکییەوە دەیەوێ خزمەتی هونەری شانۆی کوردی بکات بەتایبەت شانۆی منداڵان کە شانۆی کوردی لەم رووەوە هەژارە..

ئەم هونەرمەندە گەنجە «مەهدی مەجیدە» لە ساڵی ١٩٦٢ لە دایك بووەو سەرەتای و ناوەندی لە هەڵەبجە تەواو کردووەو لە ساڵی ١٩٨٠–١٩٨١ لە پەیمانگای هونەرە جوانەکانی سلێمانی بەشی هونەری شانۆیی وەرگیراوە ..

ئەو کارە هونەرییانەی بەشداری تێدا کردون :–

● شانۆی نەخوێندەواری کوێرییە دەرهێنانی لطیف حمد امین ساڵی ١٩٧٥ .

● مەسەلەی ویژدان نوسینی احمد مختار جاف دەرهێنانی حکیم صالح ساڵی ١٩٧٨ .

● زەلکاو نوسینی مەکسیم گورکی دەرهێتانی عثمان چێوار .. وەك هونەرییەك

● ئەفجینیا لە ئۆلیس نوسینی بوربدس دەرهێنانی احمد سالار ساڵی ١٩٨٢ .

● پولوس سیزەر نوسینی ولیم شکسپیر دەرهێنانی بەدیعە دارتاش ١٩٨٣ .

● مرۆڤ و شارەکەی نوسینی عەزیز نەسین دەرهێنانی عثمان چیوار .

ئەو شانۆییانەشی دەرهێناوە .

أ ـ ئەی ئەو کەسەی لەوێی نوسینی ولیم سارۆیان وەرگێرانی ئازاد بەرزنجی

ب ـ کۆیلە نوسینی لیروی جونز .

ج ـ کورێژگەی چەوەنەر فرۆش نوسینی صمدی بەهرەنگی .

★ دوای گفتوگۆیەکی فراوان دەربارەی ئەمڕۆی شانۆی کوردی ئەم چەند پرسیارو وەڵامە هاتە کایەوە ..

ـ دەربارەی ئەرکی هونەرمەندە لاوەکان لەم بوارەدا بەرامبەر ئەمڕۆی شانۆی کوردی وتی :ـ

هونەرمەندە لاوەکان بەتایبەتی دڵسۆزەکانی شانۆ زۆر بە گەرمیو بە گوڕی رێگای کاروانە شانۆییەکەیان گرتووەو دەیانەوێ هەرچی توانای لە رادەبەری خۆیان هەیە بیخەنە کار بۆ ئەم ئەرکە پیرۆزە ، بەڵام بەداخەوە هەندێ لەو هونەرمەندانەی چوونەتە ساڵەوە بوونەتە کۆڵی قورس بە سەر کاروانەکەدا لەم بوارەدا پیر بوون هەر چەند چیخوف واتەنی :ـ لە هەر شوێنێ بەهرەو هونەر هەبێت پیربوون نییە ... ئەوانە هەندێك جار بە ئاشکرا رێگە لە لاوەکان دەگرن ئەمەش لە هەندێك تیپدا بە ئاشکرا خۆی وەدەردەخا ..

ـ باشە ئەی ئەو مامۆستای تر کە ئەوانیش گیانی هاوکارییان لێ بەدی دەکرێت ..

لەم رۆژانەدا بەشداری ئەو کۆنگرە زانستییەت کرد کە لە پەیمانگای هونەرە جوانەکان بەسترا ئەو بابەتەی کە پێشکەشت کرد بە ناوی (جەوهەری فصل لە لای ئەرستو تا چ رادەیەك قوتابیان یان بەشدارانی کۆنگرەکە باسەکەی تۆیان وەرگرت ..؟

● گرنگ کۆنگرەکە دەرگا کردنەوەیەك بوو بۆ خستنە رووی بابەتی زانستیو راهێنانی قوتابی بۆ باسکردن و روو بە روو بوونەوەی لە بەردەم جەماوەردا . هاندان بۆ پێشکەوتنی ئەم رێبازە کارێکی پیرۆزە . باسەکەی منیش تا رادەیەك وا دەزانم قوتابیان (بە نەزەیی ئیعتیبار)

مامۆستایانە کێن بوونەتە هاندەر بۆ بەهرەمەندە لاوەکان ...؟

● لە سەرووی هەموویانەوە هونەرمەندی لێهاتوو مامۆستا (احمد سالار) کە بۆتە چەپکە نێرگزێکی رەنگینی دەستی لاوەکان .. دەورێکی گرنگ دەگێڕێ بۆ پەروەردەکردن و پێشخستنی بەهرەی هونەرمەندە لاوەکان. هەموومان ئەگەر گەورەترین شەهادەنامەی شانۆش وەرگرین ئەوە رێزو فەزل دەگەڕێتەوە بۆ ئەو بەتایبەتی وئینجا مامۆستا بەدیعە دارتاش کە ئەخلاقیەتی شانۆی پێداوین کە چۆن رەفتارو هەڵس و کەوت کەین لەگەڵ ئەوانەی کارمان دەگەڵ دەکەن سەرەرای هەندێك

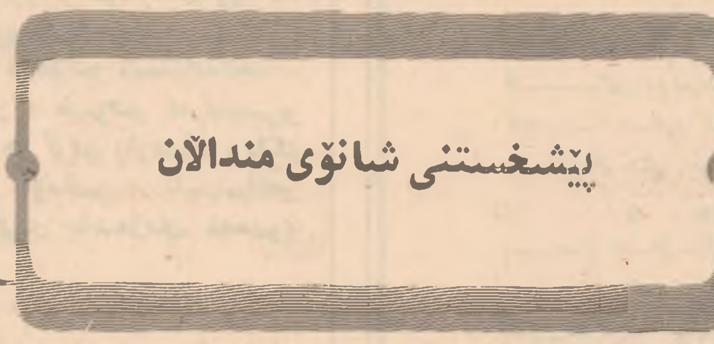

پێشخستنی شانۆی منداڵان

ئەركی سەرشانی هونەرمەندانی كورد

وەریان گرت و ئافەرینیان لێ کردم ....

ـ شانۆی منداڵ چییە ؟ یان بڵێین منداڵ لە شانۆ چی فێر دەبێت ؟

● شانۆی منداڵ هەر وەك مارك توین دەڵێ :ـ (باشترین مامۆستای ئەخلاقە بۆ منداڵ) منداڵ لە رێگەی شانۆوە دەتوانێت باوەڕی بە خۆی بێت و لە هەموو کارە ناپەسەندەکان دوورکەوێتەوە ، سوودی شانۆ بۆ منداڵ دەکرێن بە دوو بەشەوە ..

یەکەم : ئەو منداڵانەی کە دەبنە کاراکتەرو شانۆ دەبێتە ئەرکیان و ئارەزوویەك ، ئەمەیان سوودی ئەمەیە کە ئەو منداڵانە لە پاشەرۆژدا ئەگەر نەبنە هونەرمەندێکی لێهاتووش ئەوە بە بێ شك دەبنە جەماوەرێکی باشی شانۆ ..

دووەم : ئەو منالانەی دەبنە جەماوەری شانۆ سوودی ئەمەیان ئەوەیە کە بۆی هەیە منداڵ توانای ئەوەی نەبێت لە ماوەی سەعاتێکدا شانۆییەك بخوێنێتەوە ، بەڵام توانای ئەوەیان هەیە دوو سەعات سەیری شانۆییەك بکەن و باشتر لێی تێبگەن و ئەو حەقیقەتە بە چاوی خۆیان ببینن من کە ئەم شانۆییە منداڵانەم پێشکەش کرد ، باوەڕم بەوە هەیە زۆربەیان لە پاشەرۆژدا دەبنە هونەرمەند . منیش وەك ئەوان لە منالی بۆ یەکەم جار مامۆستا دەوری پێبنیم ئەویش مامۆستا (لطیف حمدامین) بوو کە ئەو بووە هاندەرم بۆ ئەم کارە ..

ـ دوا قسەت ..

● هیوادارم هەموو قوتابخانەیەکی سەرەتایی شانۆیەکی تێدا بکرێتەوە ..

ناظم دلبەند
لقی هەولێر

رۆفائیل سائزیو

نەسرین خضر

کاتێ کە ئاوڕ لە مێژووی مرۆڤ و ئەم زەمینە ئەدەینەوە ئەبینین ئەو کاروانی ژیانەی کە گەیشتۆتە ئەمڕۆ گەلێ ناوداری گەورەی لەگەڵدابوون و توانیویانە بەهەموو تواناو لێهاتووییانەوە بە هەمووجورێ خزمەتی خواستەکانی ئادەمیزاد بکەن و ئەو کاروانەسەرەتاییە پێشخەن کە ئێستە لامان بە پێشکەوتوی ئەیبینین و گومانیش لەوەدانییە کە کاروانی ژیان هەر بەردەوامەو مێژووش هەمیشە درووستکەری ئەم ناودارانەیە کە تارادەیەك لایەك لە جڵەوی ئەو کاروانە ئەگرنە دەست .

بەڵام هونەرمەند لێرەدا لەو کاروانە دووانەکەوتووە بەڵکو زۆر دیارەو ناوی بەو کارانەی کە لە پاش خۆی جێدەهێڵی و بۆ مێژووی هونەر ئەیکاتە دیاری ماوەتەوە = رۆفائیل سائزیو =. کە لە شەش نیسانی ١٤٨٣ ز لە دایك بووە ناوبانگی هونەری بەوە دەرکردووە کە هەمیشە وێنەی ئافرەتە نورانییەکانی کردووە .

ئەم هونەرمەندە لە تەمەنی یازدە ساڵیدا باوکی مردو خاڵەکەی هێنایە لای خۆی و کە کەمێ گەورە بوو لە وێنەگای هونەرمەند «تیموتوفف» دایمەزراند ..هێشتا تەمەنی شازدە ساڵان بوو توانی وێنەی «خەوبینینی سوارێك» لەسەر تابلۆیەك بکات و ئەم تابلۆیەش بوو کەوای لێکرد کە رێگەیەکی تایبەتی لە هونەری وێنەکردندا بۆ خۆی بگرێ کە ئەویش تێکەڵاوکردن و بەکارهێنانی رەنگەکان بوو لە جێی خۆیاندا . بەڵام ئەم هونەرمەندە بەمەوە نەوەستاو هات خۆی گەیاندە لای هونەرمەندی بەناوبانگی ئەوسەردەمە «بیرد جیو» کاتێ کە «بیرد» سەلیقەو بەهرەداری ئەم هونەرمەندە لاوەی دی

زۆر رێزی لێ گرتوو خزمەتی کرد ... کەچی هونەرمەندی لاو ... واتە .. رۆفائیل.. هێشتا هەر تەقەللای ئەوەی ئەدا زیاتر پێش بکەوێ بۆیە ساڵی ١٥٠٤ ز خۆی گەیاندە فلۆرەنسا تاکو چاوی بە مایکل ئینجیلو داڤنشی بکەوێ ... بەڵام لەبەرئەوەی کە ئەم دوو هونەرمەندە لە نێوان خۆیاندا ناکۆك بوون خوزگەکەی رۆفائیل نەهاتەدی بۆیە بەجۆرێ سەری کردە وێنە کە بتوانێ سەرنجی هونەردۆستان و شەیدایانی هونەر بۆ خۆی راکێشێ .... بەتایبەتی لە تابلۆ بەناوبانگەکەیدا کە ناوی «رەزەوانی جوان» لێ نابوو .

بەم رەنگە ئەم هونەرمەندە تا ئەهات پێش ئەکەوت و هەر ئەم توانایەشی بوو کە وای لە «پاپای دووەم» کرد کە داوای لێبکات کە لە ژوورەکانی کۆشکەکەیدا وێنەی بۆ بکێشێ و رۆفائیلیش زۆر شارەزایانە رووداوەکانی مێژوویی بەروونی و وردودیار کێشاو ئەم سەرکەوتنەشی بوو وای لە پاپا کرد بیکەن بەگەورەی ئەندازیارانی «کڵیسەی بەتروس» ...واتە بۆ لێپرسراوی شوێنەوارەکانی ئەو شارەو ئەوەشی کە جێی بایەخە ئەوەیە ئەو ژوورانەی لە کۆشکی پاپادا کە ئەم هونەرمەندە وێنەی تیایاندا کێشابوو بە ژوورەکانی «روفائیل» ناویان دەرکرد بوو .

لەم سەردەمەدا «روفائیل» هات وێنەی «پاکی نێوان پاپاو بەربارای نورانی» و «نورانییەکەی سکستین»ی کێشاو ئەم هەستەشی کە پاڵی پێوە نابوو هەمیشە وێنەی ئافرەتی پاکبکێشێ بەو باوەڕیەوە بوو کە گیانی پاکی ئەم ئافرەتانە لەدەم و چاویاندا دەرئەکەوێ و ئەمەشی بە جۆرێك دیاری ئەکرد کە دەموچاویان نموونەی پاکیان لێ هەڵقوڵێ.

ئەم هونەرمەندەمان سەرباری ئەم هونەرە بەرزەشی خۆی داوەتە «هونەری باڵەخانە ـ فن العمارە» ...ئەم کارەی وای کرد کە کۆشکەکانی «رۆما» واتە تازەکان لەسەر ئەو تابلۆیانەو درووست بکەن کە ئەو نەخشەی بۆ کێشاون و دواکاریشی تابلۆی «بەختەواتە ـ دەرکەوتنی دوارۆژ»و ئەم تابلۆیەی لە پێکهێنانی بۆچوون و وروژاندندا رەخنەگران بە پۆپەی هونەری

بروانە ل ٥١

لەش ساغی منداڵ

کە بە ساڵا دەچین لە ژیانی ژن و مێردیدا دەردەکەوێ ، ئەو رۆنەی کە لە لەشی مرۆڤدایە لە شوێنێکەوە دەچێتە شوێنێکی ترو ماسولکەکان نەرم دەکاتەوە لەش ئەو جوانیەی نامێنێ ، کە دەبووە هۆی سەرنج راکێشانی نێوان ئافرەت و پیاو ، ئەو رۆنە ئەو جوانییە دەخوات و لە ناوی دەبات .

ئەمەش دەمانگەیەنێتە ئەو ئامانجەی کە لەشمان بەهۆی سیما زگماکیەوە شێوەی خۆی دیاری دەکات .

ئەو کەسەی توانای قەڵەو بوون لە لەشیدا هەیە ، غودەکانی گورج و گۆڵ و خێرا دەبن ، یان خاو خلیچك بە گوێرەی پلەو رادەی پێویست ، کە قەڵەو بون کەی بۆی رەخساوە ، ئەو کەسەشی بۆی نەلوێت ، چالاکیی و خاوییو سستبونی غودەکانی هەر بە هەمان رادەیە کە قەڵەویەکە دەیەوێت تا وەکو قەڵەو نەبێت .

ئاشکرایە کە خواردن و جۆری خواردەمەنی پەیوەندیەکی گەورەی هەیە بە قەڵەوبونەوە ، مەیلی قەڵەوی لای پیاوان کەمترە ئافرەت زیاتر ئارەزوی قەڵەوبونی دەکا . هەرچەندە نەلاوازی نەقەڵەوی شتێك نیە بە سەرماندا چەسپابێت ، هەتا هەتایە لەگەڵماندا بێت .

هەموو یەکێ لە ئێمە دەتوانێ پارێزکاری باڵای خۆی بکاو لە شێوەیەکی گونجاو ماقوڵدا بیپارێزێت ، بە مەرجێ بیر لەوە بکەینەوە کە پێویستە سیمای رێك و پێکی هەڵگرین و راهێنانی وەرزش فەرامۆش نەکەین . تەمەنی مرۆڤ کە دەگاتە

بروانە ل ٥١

چنور مصطفى حمەمراد

دایك و چاڤدێریێ زاروکی

✻ هیڤی دکەم رۆژەکێ خانیێ مەیێ نوی ئاڤابیت .. باوەر ناکەم ئەو رۆژ بهێت ڤەگوهێزینێ .. تە دڤێت ئەم روینین دئاڤاهیدا ، بەلێ گوهاستنامە دهزرا تەدا نەیا پێتڤیە ـ ئەڤە ژێك بو پشتی شەهیدبونا بابێ پاڵەوان ..

✻ گەلەك هزرا دکەم دایکێ ب برایێ خو کامرانی ئەوی هندا بوی دشەرێ مەیێ پیرۆزدا دگەل دوژمنێ ئیرانێ خودان کەرب وکین.. باوەریا من ژێك ئەوە روژەك دێ هێت کو ڤەگەریتە ڤە بو ماڵ ..

✻ یاریا هولانێ .. باشیا بکارئینانا رێکێت یاریا هولانا پیا .. ئەوە بەرزترین شول دهزرا زاروکێ من دا. سەر نەکەفت دخیندنا خودا ئەڤ ساڵە ژبەر هندێ چونکە هەروەخت بێ مژیل بو ب یاریێت خوڤە .

✻ غیرەت .. تە خوشکا ڤی شیرین چێتر ژمن دڤێت. ئەڤا هەنێ کچا بچویك پێ حەسێت ...

✻ کورێ تەلاوین .. ئەوی دراڤ ژ بەریکا تە ئینا دەر.. کورێ ڤی بێ دی ڤی تشتی دبێژیت وەختەکی دراڤی کیم دبینم د بەریکا خودا .. لوەختێ هندەك جار هەر ئەو بخو ژمن دزیت و ددەستادا دبینم ، بەلێ تێخیتە ستوێ برایێ دی ..

خوشکا هێژا :

ئەڤەنە هندەك رەنگێت گرفتاریا یێت بسەرێ زاروکا دهێن ل هندەك مالا .. لوە ـختێ مال و دایك بەردەوامن بو چارە سەرکرنێ و چاڤێ خو دانا زاروکا ، داکو ڤان شولا ژوان دوير بێخن .. بو پێك هینانا شەخصیەتا وان پێك هینانەکا راست و دروست.

داکو بینە وەلاتیو بشێن پشکداریێ بکەن دئاڤاکرنا کومەلێ نویدا ..

دایکا تێگەهشتی دزانیت کومال ئەو قوتابخانا کۆمەلایەتی یائێکییەبو زاروکی ..چونکە ئەوە «شانەکا ب روح بوئێك گرتنا کومەلیو پێکڤەمانا وی» .

هەر ئەوە پێشڤە هەنێرا ئێکێ بو رەوشەنبیرێ و ئێکەتیا بنگەهی بو وەرگرتنا بریارێت ویو جونیا بهێزترە کاری ل زاروکی بکەت بو پێك هینانا بەرزترین کار دشەخصیە تا ویداو شیانێت نەفسی و کومەلایەتی ..هەر ئەوە تێك ڤەدانا خەلکێ دکەت روی ب روی و پێنیاسێ دگەل وان دکەتن .. و دایك ژێك دزانیت پێتڤی بونا وەختێ زاروکی چونکە دبیتە وەختێ ئامادەکرنێ و پێك هینانێ بو چێکرنا توڤێ ئێکێ بو ئەگەرا رەنگێت شەخصیەتا مروڤێ پاشەروژێ . ئاقل و کومەل دگەل شین دبیت دناڤ لەشێ و هوناڤێت وی دا هەروەسا عەرف وعەدەت و بەرێخودان و ل عیراقا خوشتڤی زاروکی چاڤدێریەکا تایبەتی دیت لبن سێبەرا قوماندارێا پارتێ و شورەشێ .. وفێرکرنا زاروکاو بەرێخودان و چاڤدێریا وان بهایەکا مەزن دیتن دهەمی شول و بزاڤادا «چونکە زاروك ئامیرە تێت پاشەروژێنە .. و قوتابێ بنکەهێنە دسامانێ نەتەوایەتی یا مروڤایەتی دا» .

خوشکا دەلال :

رێبەریا چاڤدێریا زاروکی

بروانە ل ١١

ـ شیلان ـ

ددانی منداڵ

کەی گوێی پێ ئەدرێت و ... چۆن ...

وا باوە کە گوێدان و گرنگیدان بە ددانی منداڵ سوودێکی ئەوتۆی نییە چونکە لە تەمەنی حەوت ساڵیدا ئەبگۆڕێت .

بەڵام لە راستیدا ددانی شیری بناغەی ئەو ددانانەیە کە لە جێیان دێتەوە ،لەبەر ئەوە گرنگی دان بەددان لە پاکو خاوێنییەوە دەست ئەکات پێویستە منداڵ رابهێنرێت لەسەر شتنیان پێش رۆشتنی بۆ قوتابخانە ئەویش بە بەکارهێنانی فلچەی ددان لە تەمەنی سێ ساڵیەوە ، هەروەها بەیناو بەینێش پیشانی پزیشك بدرێت بۆ ئەوەی هەر گیروگرفتێك هەبێت لە دەمی منداڵەکەدا روونی بکاتەوە وەکو پەڵخ هەڵهێنان و ئازاری پووك و بۆ ئەوەی بریار بدات بزانێت ددانەکان پێویستیان بەچارەسەرکردن هەیە بۆ ماوەیەکی دوورو درێژ .

دکتۆرە فرجینیا بومرنیز ئەڵێت ئەرکی گرنگیدان بەددانی منداڵ ئەکەوێتە سەر دایك ، ئەویش بەچاودێری کردنی منداڵەکە دوای هەر ژەمێك نانخواردن دەم و ددانی بشوات بە دەرمانی ددان کە فلۆریدی تێدا بێت و ئاگاداری ئەوەش بێت شیرینی کەم بخوات بەتایبەتی شکولاتەو بسکویت چونکە ئەو بەکتریایەی لەناو ئەم ماددانەدا هەیە ئەبێتە هۆی پەڵخ هەڵهێنانی ددان .

چوتنە لای پزیشکی ددان بە بەردەوامی یارمەتی ددان گۆڕان ئەدات کە لە نێوان تەمەنی پێنج ساڵیو هەشت ساڵیدا ئەبێت چونکە وێنەی تیشکی بۆ ئەگرێت هەروەها بۆ زانینی رێك و پێکی ددانە نوێکە پێش دەرچوونی هەروەها دکتورە بومرنیز ئەڵێت ترسانی منداڵان لە پزیشکی ددان وردە وردەکەم بوەتەوە بەهۆی هاتوچۆکردنی زۆریانەوە بۆ لای پزیشك ، هەروەها دایکان ئامۆژگاری ئەکات بەوەی ئەو ترسەی هەیانە بەرامبەر پزیشك دەری نەبڕن لای منداڵەکانیانداو چەند ئامۆژگاریەك هەیە بە منداڵەکە نەوترێت لەوانەیە ئەو ئامۆژگاریانە رای کێشێت بەرەو ترس وەکو «لە پزیشکەکە مەترسە خۆ ئازارت نادات».

هەروەها منداڵان هەست بە خۆشیو لەزەت وەرگرتنێك ئەکەن لە عیادەی ددانداو وەکو بینینی کورسی خولێنەرو ئامێری جۆراو جۆرو ئاوەڕۆی بەردەوام لە دەستشۆرەکەدا کە لە نزیك کورسییەکەوەیە .

پزیشکەکان لەم دواییەدا رێگەیەکی نوێیان گرتوە بۆ چارەسەرکردنی ددانی منداڵان بەوەی منداڵان چاوەڕوان نەکەن لە هۆڵی چاوەڕوانیدا نەوەك گوێیان لە هاوارو قسە بێت دەربارەی گیروگرفت و ئازاری ددان ، یاخود ئەوانەی لای پزیشك دێنە دەرەوە دەمیان گرتوە نەیان بینن .

هەروەها پزیشکەکان یارییەك لەو یارییانەی ئەجوڵێتەوە ئەیکەنە دەستیان لە کاتی چارەسەرکردنیاندا بۆ ئەوەی بارودۆخێکی دڵ خۆشکەری بۆ بگونجێنن ، تاوەکو جارێکی تر ئەگەر پێویستی کرد بەبێ سڵ کردنەوە بێتەوە بۆ لای پزیشك باشترە دیارییەکی وەك کتێبێکی رەنگاورەنگی پێ ببەخشرێت .

و. هیرش محمد امین

Institut Kurde de Paris

ئەوانەی مردن و نامرن

دوکتۆر عیزەدین مستەفا رەسوول

ئەحمەد شالی
١٩٢١ – ١٩٧٦

[ماوەیەکە لە نووسین و تەواو کردنی ئەم زنجیرەیە گەڕاوم هۆی ئەم لێگەڕانەو چوونەوە سەری لە دەرفەتێکی تردا ئەنووسم . ئەوەندە هەیە لێرەدا ئەسەوێ بۆ وەڵامدانەوەی وورده قسەی لاقرتێی ئەم و ئەو پەنجە بۆ یەکەم هەڵقەی زنجیرە کە درێژ بکەم و بە کورتی بڵێم : ئەوانەی لێرەدا باسیان ئەکەم ئەو کەسانەن کە بەلای منەوە بە پێی بارو پلەی خوێندەواری و کۆمەڵایەتی خۆیان چەند بەردێکیان لەسەر تەلاری تێکۆشان و نیشتمانپەروەری یا کەلچەرو خوێندەواری و ئەدەبیاتی میللەتەکە داناوە ، بەڵام زۆر کەم بەبیرا هاتوون ، یا هەر کەس ناوی نەبردوون . مەرجیش نییە ئەوانەی باس ئەکرێن ، هەموو لە پلەیەکی چوون یەکدابن ، یا تەواو لای هەموو کەس ناسراون . ئەگەر بەو چەشنە بووایەو لەسەر زمانی هەموو کەس بوونایە و قەڵەمی هەموو نووسەرانیان بۆ بکەوتایە کار ، ئەو هەستی ئەسەک و وەفادارییە وا منی نە ئەهەژاند کە لەم زنجیرەیەدا بگەومە لێدوانیان ...] .

ئەو سەرەتایە ئەوەیە و ڕاستە ، بەڵام ئەو سوارەی وا لەم هەڵقەیەدا قەڵەمی بۆ ئەخەینە کار ، لە زۆر مەیداندا ناسراو بوو . بەڵی ناسراو بوو ، بەڵام وا نۆ ساڵ بەسەر کۆچی ناکاوبدا ڕۆیشت و لە هیچ کونجێکەوە باسێکی نەکراو دوو ووشەی لە سەر نەنووسرا .

ساڵی ١٩٦٦ لە ژێر سێبەری چیا یەکی سەر کەشی کوردستاندا یەکەمجار بوو بە قسەکردن دەممان بگاتە یەك من زۆر بە شەرمەوە بەرامبەری دانیشبووم . هەر وەکو من هێشتا منداڵێکی بچووك بم و ئەو کوڕە گەورە ، پێکەیشتووە ، زانستگا تەواو کردووە کەی گەرەك بێت و من و برا بچووکەکەی ، براو هاوڕێی منداڵی و تا ئێستام کاك « جەمال » کە ئەومان دی لە ترسا خۆمان بشارینەوە .

بەڵێ ... هەر لەو دانیشتنەدا من و کاکە جەمالیش بەرامبەری دانیشتبووین ، ووردە ووردە کەوتینە باسی شیعر و نووسین ، لای وابوو چونکە ئەو دەمێکە مەیدانی بڵاو کردنەوەی بەجێ هێشتووە نەبێ نەوەی ئەو سەردەمەش و تەنانەت نەوەی ئەدەبیی پاش خۆشی کە ئێمەین ئاگامان لەو و لە نووسینەکانی نەبێ ، شتێك دەربارەی ئەو شتانەش نەزانین کە بەناوی خواستەمەنی یەوە بڵاوی کردنەوە .

خەڵکی شیعر لەبەر ئەکەن ، بەڵام من هەندێ جار پەخشانی جوانیش لەبەر ئەکەم .

هەر لەبەر چەند دێڕێکی کۆنی خۆیم بۆ خوێندەوە .

« ... ئەزانی چیت لێ دێ ؟ . ئەبی بە پیرێژن ، پیرێژن ... ئەوساکە منیش هەر وا ئەبم ، هەر غونچە . ئەزانی بۆ چ ؟ چونکە خەفەت ناکەم بە بارم ، خۆم دانا وە مردن بێ بە پیرمەوە لە کاتی خۆیدا ، ناچم بە پیری یەوە وەك هەندێ تێ نەگەیشتووان[1] » .

– ئێ ، چێی تر ؟ . ووتم .

– چێی تر ، زۆر ووتاری تری « گەلاوێژ » ، چەشنی تایبەتی‌ی پەخشان نووسینی ئەحمەد شالی ، کۆمەڵێ چیرۆکی وەرگێڕاوی (ا . ش) ، ووتارەکانی (نزار) و (بۆچی سەرمایەداری نامێنێ) ؟ .

پڕ بەدەم بە شادی‌یەوە بانگی کرد .

– کوڕە جەمال ، تەواو تاقیبی کردووم . ئەمەم بەخەیاڵدا نەئەهات . بۆ ئەوەی ئەوەندی تربە گوڵێکی بچووکی ئاگاداری و وەفاداری شادمانی بکەم ووتم :

– ئەوەندەش هەیە لە نامەی دوکتۆرا کەشدا باسی ئەحمەد شالی لەڕیزی دامەزرێنەرانی چەشنە نووسینێکی تایبەتی پەخشانی کوردی کراوە[2] .

ئیتر شوورەی تەمەن و سام و یادگاری کۆن ڕماو لەو ناوە وە پێوەندی یەکی تازەی دۆستی و لەیەکتر گەیشتن پەیدا بوو ، کەوتمە ئەوەی لە دەروونی کەسێك بگەم کە کاری چاك و باش و بە کەڵکی زۆری کردووە ، بەڵام بێ هەڵپەیی و بێدەنگی و خۆدەرنەخستن لە ژیانی‌خۆیدا پشتگوێی خستووە ، وەك ئەوەتا پاش مردنیش تەواو پشتگوێ کەوت .

زۆرم هاندا کە نووسراوە کۆنەکانی کۆبکاتەوە ، بڵاونەکراوەکانی بکەێنێتە چاپخانە ، ئاواتمان ئەوە بوو ڕۆژێك لە پەنا چاپخانەیەکدا دەرفەتی یەکتر بینینەوەمان بۆ بڕەخسێ و پێکەوە قوڵی لێ هەڵکەین .

ئازاری ١٩٧٠ هات ، هەر بە پەلەو بە ئیشەکەی پێشووی چۆوە سەرکار . لە « ئامێدی » قایمقام بوو جارێك سەرم لێدا ، کە دەهاتە بەغدا بەسەری ئەکردمەوە . لە یەکێك لەو هاتنانەیدا وەرگێڕانی چوارینەکانی « خەیام » ی پیشاندام ، بەڕاستی ئەمیش وەرگێڕانێك بوو و تام و چێژی خۆی هەبوو ، پرۆژەی چاپکردن و پێشەکی بۆ نووسینیمان دانا ، بەداخەوە نەچووەسەر . بەڵام هەر لەو سەردەمەدا بەزەوقەوە هاتەوە مەیدانی بڵاوکردنەوە ئەوە بوو کاکەی فەللاحی شاعیرو نووسەر ڕۆژنامەی « ژین »ی لەبەرگێکی نوێدا ژیانەوە ئەویش بەناوی (ئاری) یەوە کەوتە بڵاوکردنەوە ئەو ناوە خواستەمەنی یەم لا باش نەبوو ، چونکە لەگەڵ ناوی (ن . ئاری) ی مامدا تێکەڵ دەبوون . بەڵام بەردەوامی و لەیەکدانی یادگار وپێوەندی لەگەڵ هەردووکیاندا تەزوویەکی خۆشیان پێ بەخشیم .

بەڵێ ئەحمەد شالی نەچوو بە پیر مردنەوە ، بەڵام لە ساڵێکدا کە لە دەرەوەی وواڵت بووم ، لە دێڕی سوپاسێکی کەس و کاردا ئەوەم خوێندەوە کە مردن کتوپڕ لە ماوەیەکی کەمدا بە پیر خۆی و برا گەورەکەیەوە چووەو ئیتر بەر هەمی ئەو قەڵەمە ڕەنگینە بریقەدارە نابینین .

بەڵێ – مەرگی ڕەش پەیی بەو دڵە پڕ لە خۆشەویستی‌یە برد کە دەینووسی :

« ... لێرەو لەوێ ، لە شارو دێ ، لای تێگەیشتوو نەفام ، هەر یارەو یار .

بە بێ دڵداری هیچ نەبووەو نابێ ، ژیان تاڵی‌یە بێ سێبەری ئەو »[3] .

قەڵەمەکەی وەك بۆ خۆشەویستی و دڵی خۆی‌بوو ، بۆ هەموو ئەوانەش بوو کە خۆشی ئەویستن ، شمشێرێکیش بوو بۆ ملی ناحەزانی ..

« وەرن بەڵام هەمووتان نا ..

تو خوا کاکەی شوان ، خۆت و شمشاڵەکەت .

تۆش مامەی جووتیار ، خۆت و فەرمنجی و گاڵۆکەڵت ، نەختێ لە هۆ هۆ کردن ڕاوەستە ، بانگ کە ئەوانەی لە دەستەی خۆمانن . ئاسنگەر ودارتاش و کۆڵهەڵگرو لادێی‌ی بەسەزمان هەموو کۆکەرەوە .

بەڵام ئاغا نا .

نەء نەء . ئەوانیش نا .

نامانەوێن . با لە باغچۆڵە خۆشەکەی خۆیانا بە کەمانو نایەوە ویسکی و ڤیوتی خۆیان بخۆنەوە ، دەستیان لە ملی خۆشی دامەکەنە ، چونکە ئەوان جیان . (گورك و مەڕ پێکەوە ئاو ناخۆنەوە)[4] .

خاوەنی ئەم ووشەو بیرە بەرزانە هەر نووسەر نەبوو ، بەڵکو لە زۆر مەیدانی تردا پەلی خزمەتکردنی هاویشتبوو . فەرمانبەرێکی دەست و دڵ و دەروون پاك بوو ، لە ڕێی لەخزمەتکردن دووا نەکەوتبوو .

کە بڵند گوێ نیشتمانیش هاواری خزمەت و چوونە ناو ڕیزی تێکۆشان و نیشتمانپەروەری ئەو بست ، بە بێدەنگ و بێ خۆ بادان و خۆ بردنە پێشەوە لە ڕیزی نیشتمانپەروەراندا بوو و گەلێك لاپەڕەی ژیانی خوشی بەم مەیدانە بەخشی ، کە شایانی تۆمار کردن و گێڕانەوەن .

وا بزانم لە باتی زۆر لە دۆست و کەس و ناسیاوی ئەرکی وەفاداریی گەلم بەم چەند ووشەیە بەرامبەر بە کوڕێکی خزمەتکوزاری نیشتمان دەربڕی .

ئەمەش سەرەتایەکە بۆ لە بیر نەچوونەوەی و بۆ تەرخانکردنی باسێکی گەورە بۆ لێکۆڵینەوەی بەرهەمە چاپکراوەکانی و چاپکردنی بەرهەمە نووستووەکانی و دەرخستنی هەندێ لاپەڕەی نەزانراو یاباس نەکراوی ژیانی .

سڵاو لەبادت ، لە ناو نەمراندا کاکە ئەحمەد ...

هیوا دارم ڕۆژگار دەرفەتی بەجێ هێنانی ئەرکێکی تری وەفاداریم پێ ببەخشێ .

بەراوێزەکان :

١ – گۆڤاری « گەلاوێژ » . ژمارە ١ . ساڵی ٦ . کانوونی دووەمی ١٩٤٥ . ل ٢٠ .

٢ – الواقعیە ل الادب الکردی . بیروت – صیدا ، ١٩٦٦ . ص ١٠١ .

٣ – گۆڤاری « گەلاوێژ » هەر ئەو ژمارەیە . ل ٢٠ .

٤ – گۆڤاری « گەلاوێژ » ژمارە (٨) . ساڵی ٦ ، ئابی ١٩٤٥ . ل ٣١ .

گولەك ژ باغێ فۆلکلۆری

بەرهەڤکرنا

● سفر شعبان دیرەشی ●

های دوتمامێ من نەزانی
کچا مامێ من نەزانی
جارەك دی چومە کاروانی

● ● ●

پسمام سەر بانی هەل کەفتی
جوتێ خەنجەرا ڤێ کەفتی
کوراهی ب دوتمامێ کەفتی

● ● ●

های دوتمامێ لازم لازم
کچا مامێ لازم لازم
ئەزێ تشتەکی تەخازم

● ● ●

پسمام سەربانی رازایی
جوتێ خەنجەرا لێدایی
کوراهی ب دوتمامێ مایی

● ● ●

ئەز دێ چمە ل زوزانا
کلی بینم گەل کولدانا
چاڤی رەشکە ب دەرمانا

● ● ●

ئەزێ مایم تریکێ رەزی
ئەوژیك دابو سەروکەزی
ئەما دوتمام بێژیت رازی

● ● ●

ئەزێ مابوم گایێ بەلەك
دێ ل سەر پشتێ بیبەخەلەك
نەختێ دوتمامێ بیبەگەلەك

● ● ●

ئەزی مایم ماهینا زینی
ئەو ژیك من دابو مزگینی
ئەما دوتمام دەف من رینی

● ● ●

ئەزێ مایم تایێ عەبای
ئەو ژیك من دابو مەلای
ئەما دوتمام بێتەرای

● ● ●

ئەو مەنجەلا دەربدەرە
قەباندا برە بێغمبەرە
بو دوتمامێ داب وەروەرە

● ● ●

ئەو مەنجەلا دەر ب توکە
قەپاندا برە دهوکە
ئەو ژیك من دابو ب لیلکە

● ● ●

ئەزا مایم تیرێ خەنەرێ
ئەو ژی من داب پشتەدەرێ
ئەما دوتمام بێژیت هەرێ

● ● ●

ئەزا مایم گایێ چوتی
ئەو ژیك من یێ ل خوفروتی
ئەما دوتمام گەل من گوتی

★

● تێبینی :

ئەڤ سترانە من یا ژ زاردەڤی ژنماما خو وەرگرتی ژ یێ وێ نێزیکی (٥٣) سالایە و نهۆ یا ل باژێرێ دهوکێ .

عیسێ دەلال و بسەرهاتیەکا نەبەلاڤ کری

حسین قاسم عبدالعزیز

دبێژن .. پاشایێ ئامێدیێ (تەیرەك) جوانو دەنگ خوش هەبو .. پاشای بهاو پیتەکا مەزن ددا ڤی تەیری ..و گەلەك دڤیاو خەم ژێ دخوار .. ژبەر ڤێ ئێکێ پاشای زەلامەك دانابو بەر .. شولێ وی بخودانکرنا ڤی تەیری بو ..ئو دلاقەسدا پاشای‌دا دژیا ...

رۆژەکێ .. دیوان یابر بو ژ گرگرێت باژێری ... وزەلامێ تەیری بخودان دکەت لدیوانێ حازر بو .. ئینا پاشای سویندخار و گوت : هەر کەسێ بەرسڤا (جابا) مرنا تەیرێ ڤی بو من بینیت. ئەز بدەستێ خو شیرەکێ لستویێ وی بدەم و بکوژم..

هەمی روژا یەکەمین کەسێ دجو دیوانێ خودانکەرێ تەیری بو ... وپاشا دا پرسیارێ ژێ کەت و بێژیتێ : ئەوێ فلان کەس .. تەیرێ من یێ چاوایە ؟

ڤێجا ئەو زەلام دا بەرسڤا وی دەت و سەح وسێیت تەیری بو بێژیت ...روژەك ژ روژ .. سپێدێ ژوی خودانکەرێ تەیری چو سەح کرە قەفەسکا تەیری .. دیت یێ رازایە ویێ بێ دەنگە. ئینا دەستێ خو کرێ یا ژویڤە هێشتا یێ دخەوە .. بەلێ هەر ژخەو رانەبو .. وخو نەلڤاند .. هندی هۆ وەرگێرا .. هو لڤاند .. نەهەرێ یێ هشك بوی ..ژ قەفەسکێ دەرێخست .. بەرێخو ددەتێ یێ مرییە .. ئینا بلەز کرە تێدا ڤە ..وهەر هات وچو و ژ ترس ولەرزکێ پێسیرکی پێت وی گرتن‌و نەزانی چ بکەت .. ودەمێ وی نێزیك بو .. کو پێدڤی‌یە بچیتە نك پاشای لکوچکێ.. بەلێ هندی کرو نەکر دخورا نەدیت بچیتە نك ژبەر مرنا تەیرێ وی‌و ژترمادا ئینا هویرك پیرو هزرێت خو کرن . .ئینا ددمێ خودا گوت : ئەز دبێژم (عیسێ دەلا) مروڤەك زانا ومەزی تیژ وتێکەهشتی‌یە ..ئو وی گەلەکێت وەکی من یێت ژ ئاستەنگ‌و نەخوشییا و ژ دەستێت پاشای قورتال کرین .. ڤێجارێ با باش ئەوە ئەز رابم بچم نك عیسێ هێشتا نەبۆیە درەنگ .. ئینا رێکا خو گرت‌و قەستا مالا عیسێ کر .. ودەرگەهێ مالا وی قوتاو عیسێ لێ دەرکەت و گوتێ : تەخێرە ؟ خودانکەرێ تەیری ئەزمان لێ ئالزی و دەڤێ خو تێکداو بترسڤە گوتە عیسێ : من خو هاڤێتە مالا خودێ‌و مالا تە.. تو بو من رێکەکێ ببیتە ... ومن ژڤێ ئاستەنگێ رزگار کە .. مانێ تو دزانی هەکەر پاشا دێ‌من بدەستێت خو کوژیت ..

عیسێ دلە دلی وی داو گوتێ : قەد تو ژێ نەترسە.. بەلێ زویکاو نۆکە هانها هەرە بەر دەرێ دیوانێ راوەست ونەهێلە کەس بچیتە دکوچکێ‌ڤە وهەمیا دژورەك دیڤە کوم بکە .. تاکو نە زکارێ خو بگوهورم .وهانها نوکە ئەز دێ هێم ..ووەکی دی خەما من .. ویابسانا هی‌یە .. وچ تێدا نینە وخو عاجز نەکە وخەما نەخو ..

ئینا خودانکەرێ تەیری چۆ بەر دەرێ کۆچکا پاشای وهەر وەکی عیسێ گوتی وی وەکرو نەهێلا کەس بچیتە دژورڤە و هەمی دژورەکێ ڤە کۆم کرن .. تاکو عیسێ دەلا هاتی وگوتە خودانکەرێ تەیری : ئەز دێ نوکە چمە دژورڤە هێش ئەز بدرستاهی ئەروینشتیم بلا ئێك دووەك ژ زەلاما بهێتە دژورڤە .. وهەر وەسا بلا هندەك دی بێن .. ئینا گوت : بلا ..

عیسێ چو دژورڤەو سلاڤ کرە پاشای .. پاشای سلاڤا وی ژێ وەرگرت وهێش نەگوتیێ تو بخێر هاتی .. ئێك دووەکێت دی بژور کەفتن وهەر وەسا لدویف ئێك هاتن .. ئینا دەمەکێ پاشای گوتە عیسێ دەلال : ئەرێ عیسێ تو چ ژ بالندێ من دزانی ؟ عیسێ گوت : ئەزبەنی براستی تەیرێ تە گەلەکێ جوانە .. بەلێ پانێ ئەڤرو من دیت پەرێت وی یێت قرش بوین. وهەروەسا خو لسەر پێت خو ناگریت .. دستویێ وی خوار بوی ونەدخوت‌و نە ڤەدخوت‌و نا خوینیت ..

ئینا پاشای بکەربو عاجزیڤە لێ کرە هەوار وگوتێ : دێ بێژە یێ مری ..

ئینا عیسێ گوتێ : نێ دێ سەرێ من بری ! بەلێ پاشا بخو یێ دبێژیت : یێ مری .

– دیماهی –

خۆشەویستی پایزی

● کەمال غەمبار

ئازیز بۆ وا بێ بەڵێنی
دڵە ساواکەم دەشکێنی !
خۆت دەزانی
کە پیاو پیر بوو ،
وەك منداڵ دڵ ناسك دەبێ
زۆر درەنگ ژیر دەبێتەوە
من ئەمرۆ کە لە داخی تۆ ،
نا چارم دوور دەکەومەوە
ئەگەر هەزار جار بمدوێنی
چۆن لەگەڵتا ئاشت دەبمەوە
مەگەر بە ماچی هەنگوینت
گڕی دەروون بکوژێتەوە !!

* * *

ئازیز مەڵێ تۆ پاییزی
نابی بە بەهاری تەمەن
خۆشەویستی ئێمە مانیان
هەمیشە بێ گەردەو ڕەسەن
نەك وەکو هی هەرزەکاران
بە وێنەی گەواڵە باران
ئەوسا تەیەو بە سەردەچێ
خۆشەویستی ئێمە هەردەم
لە ویژدانەوە دەردەچێ
کە ببارێ
بیابان دەکاتە گوڵشەن !!

* * *

ئازیزەکەم ..
ئەگەر زێڕ لای زێڕینگەران
بە نرخ بێ .
خۆشەویستی لای ئێمەی پیر
بە ئەقڵەو ، بە دڵەو ، بە بیر .
ئیتر قوربان :
با بەڵێنت هەتا سەر بێ
دڵی بێ گەردو پاکیزەت
هەر تەنیا بۆ زێڕینگەر بێ .

Institut kurde de Paris

گەشتێك بە ناو جەنگەڵ و وەرزەکاندا

● د . نافع ئاکرەیی ●

● حەڵقەی دوانزەهەمین ●

ـ ئەدەبو چاودێری کۆمەڵ

کۆمەڵ بە هەموو یاساو رەوشتو نەریتی یەوە چاودێرە بە سەر هونەرو ئەدەبەوە ئەم چاودێری یە کەم بەهاتر نی یە لە چاودێری سیاسی ، چونکە ئەگەر کۆمەڵەك پاشکەوتوو و نەزانو نەخوێندەواربێ ، لەو کاتەدا چاودێری یەکە زۆر توندو تیژە . لێرەدا لێپرسراوی ئەدەب بۆ ئازادی خۆیو ئازادی کۆمەڵە پاشکەوتوەکەی کارێکی پێویست و داهێنانێکی مێژوویی یە .

ئەو گوتەیەی دەڵێت : مرۆڤ زیندەوەرێکی کۆمەڵایەتی یە ئەوە ناگەبنێ کە لە زەرورەتدا تێکهەڵبووەو گونجاوە تا ئەو رادەیەی کە زیندەوەرێکی خاوەن هەستە لە بەر ئەوە بەم هەستە خۆیو کۆمەڵەکەی دەگۆڕێ لە هەمان کاتدا . ئەو ئەدەبەی لە کۆمەڵێکی پاشکەوتودا وەکو ئەدیبی کۆمەڵی پێشکەوتو نی یە چونکە بە پێی هەڵستانیو پەروەردە کردنی لە سەر رەوشتی کۆمەڵی پاشکەوتوو وای لێدەکا کە لە رەوشتی ئەم کۆمەڵە تێرو حەمەر بێو ئەو هەموو رەوشتانە بچنە ناو قووڵایی رەوشتی خۆی ، وەك ئاوەکانی ژێر زەوی ، لەو کاتە دەتەقێنەوە کە رەوشتەکانی کۆمەڵ تێکبدرێن و بەرەبەرەکانی ئەم شتە دەکەن .

ئەدیب لە کۆمەڵێکدا وەکوو کۆمەڵی عارەبی ، خۆی وا دەبێنێتەوە کە ماوەیەکی زۆر لە ناو رەوشتەکدا ژیاوەو وەریگرتوە ، لەماڵو قوتابخانەو شەقامو زانکۆ .. هتد .. و کاری تێدەکەن و دەبنە بیرو بڕوای دوا رۆژی ئەم ئەدەبە ، بەڵام خۆی لە کاتی بوونی بە ئەدیبەکی خاوەن هەست ، ئەم شتانە وەك کوتو زەنجیر لە دەروونیدا دەبینێو بە ئاسانی ناتوانێ لێی رزگار ببێ . لەم کاتەدا جەنگێ لە نێوان خۆیو دەروونیدا لە لایەکو خۆیو کۆمەڵەکەیدا لە لای ترەوە پەیدا دەبێ . ئەو مرۆڤەی دەبێ بە ئەدیب .. یان ژی نابێ .. گرنیگ ئەوەیە واقیعەکەی دەکا .. ئەزانی چون لێی تێپەڕێ ، ئەم کورە خۆی دەبینێ هەر وەك یەکەك دەڵێتو ونالێم کێیە ... چۆن خۆی لە ناو کۆمەڵێکی وەك ئێمەدا دەبێنێتەوە چونکە خۆی خاکێکی چاکبۆ بو زۆر شەتڵ و چاندنەکانی جۆراو جۆرو نیوە تەمەنی .. نیوە تەمەنەکیش خۆی خەریکی هەڵقاندنی شەتڵو چاندنانە کردووە و ئەگەر ماوەی بۆ چابوو بۆ ئەوەی ژیانەکی نوێ دروست کاتەوە ، لەو کاتەدا یان ئەبێ مردێ بێ یان ژی زۆر پیر ببێ ! کۆمەڵ بێگومان چاودێرە دوور نی یە لە چاودێری سیاسی ژی گرینگتر بێ ، چونکە نووسەر هیندەك جار رژێمەکی سیاسی لە تەنیشتی یەوە هەیە ، بەڵام بەرامبەر کۆمەڵو ستەمەکەی هیچ کەس نی یە یارمەتی یدا .. ! لە بەر ئەوەی لە دەروونی هەموویاندا ئەم هەست بە کەمالی یە هەیە ، ترسی دەرچوون لە سنووری رەوشتو نەریتەکانی بێ کەڵك ، ئەمانە لە گەڵماندا ژیاون ماوەیەکی زۆرو گەڵەك لە ناو دەروونماندا چوێتە خوارێ . لە کۆمەڵگایەکانی پاشکەوتوودا .. دەوری ئەدیبو هونەرمەند بەرزدەبێتەوە بۆ گۆڕانی ئاڤاهی یەکانی کۆمەڵ ، وەك دەوری خەباتکەرەکی سیاسی بۆ گۆڕانی ئاڤاهی یەکانی سیاسی ، یان ژی گرنیگتر لەوە ژی لە کۆمەڵگایەکانی پاشکەوتوودا ، سەرداوەکانی گوڕانکاری یەکانی کۆمەڵایەتیو سیاسی مەردی ئازادنو ئازادیخوازنو ناموو بووەکاتن . ئەوانە ژی هەمیشە تورەڤانو هونەرمەندو سیاسی یەکان و زانایەکانی کۆمەڵو ئابوورین .. لە بەر ئەوە ئەو گوتەی دەگوترێ کە ئەوانەی دژی کۆمەڵن لە بەر ئەوەی خۆپەرستو هەست بە بەرزی دەکەن ، ئاخوتنێکی بێ بەهاو درۆ و بێ کەڵکە .

ئێمە دەڵێین بەرزیو خۆ بڵندکردن لە سەر واقیعی کۆمەڵایەتی وەستاو و پاشکەوتوو ئەوە قەبوول ناکا نوێکردنەوەو پەرەپێدان بەجێ بهێنرێن ، هەروەك هەوڵدانی فراندنی ئازادی داهێنەر لە چەوساندنی چینەکانی کۆنەپەرست بو ئایدولوژیا . لە راستیدا چەوساندنە .. چەوساندنێکی چینایەتی یە ... چونکە چینەکان زۆر کۆنەپەرست دەبن لە وکاتەی بە دەست هەڵات نین لە کۆمەڵو ئابووریدا . ئەو چینانەن کە هەموو نوێکردنەو ئازادی هەر چەند کەم ژی بێ وابزانن گەفو هەرەشەیە بۆ بەرژەوەندی یەکانیان و هوشیار بوونێکە بۆ کۆمەلگایەکانی مێژوویی هەڵکەوتوو و جەماوەری هەژارە . دوور نی یە هیندەك جار بێدەنگ بن لە بەزاندنی سنوورەکان ئەگەر گەفو هەرەشە تەواو نەبێ بو بەرژەوەندی یەکانیان ، یان وا بزانن رێگایەکی بۆ بەدەست هێنانی بەرژەوەندی یە چەپەڵەکانی خۆیان لە بەز ئەوەو بەرامبەر ئەم حالەتانە ، ئەبێ تورەڤانو هونەرمەند هەستێکی مێژوویی چاکیان هەبێ بەو کارەی ئەیانەوێ سنوورەك تێپەرێنو گۆڕانکاری یەك بە دەست بێنن .. ئەگەر وا نەبێ خۆی دەکاتە شتێکی خەندەدار پێش چاوی خەڵكو هێزەکانی بە فیرۆ دەچنو جەنگێك بەر پا دەکا نازانێ ئامانجەکانی چنە .. !

هەر کۆمەڵێك بە پێی بارو زوروفی مێژوویی و سایکۆلۆژی خۆی هیندە قەڵاو پەرجانی رژێمو رەوشتو نەرێتو جوانکاری دروست کردوون .. ئەمە مێژووی ئاشکرای دەکا .. بەڵام دبسان مێژوو ئاشکرا دەکا کە ئەم رژێمو رەوشت و نەریتە هیچ کات هەمیشەیی نەبوونیە . ئەم شتانە چینایەتین ... هەر چینەك بۆ خۆی قەڵاو دیوارو پەرجان دروست دەکا بون ئەوەی بەرگری لە خۆی بکاو دەسەڵاتی خۆی بەردەوام بکا ، لە بەر ئەوە دیارە کە پارچەیەکە لە ئایدولوژیای هەمە لایەنەی چینەکان بە دەست هەڵات . بۆ ئەوەی پەیوەندی یەکانی کۆمەڵایەتی بە پێی بەرژەوەندی خۆیان بەرێوەببەن ، لێرەدا دەوری ئەدیبو هونەرمەند دەورێکی مێژوویی یە و ئازادی خۆی دژی ئەم هەموو سنوورو ئابلوقانەو بەرگری لە ئازادی مەسەلەیەکی مێژویی یە لە کاتی بەرگری کردنی هونەرمەند لە ئازادی خۆیدا .. لە هەمان کاتدا بەرگری لە ئازادی کۆمەڵ دەکا .. بە تایبەتی بەرگری یە لە ئازادی چینەکان و کۆمەلگایەکانی نوێی بە توانا بو سەرداری کۆمەڵ بەرەو پەرەسەندنو ئازادی و یەکسانی کۆمەڵایەتی دژی ئەو هێزانەی ئەیانەوێ ئەدیبو هونەرمەند کەم بکا . لە بەر ئەوە ئازادی ی نووسەر بەرامبەر کۆمەڵ ، ئازادی ی پێویستی کۆمەڵایەتی ومێژوویی یە .. ئازادی داهێنانو دروست کردنە لە ناو کۆمەڵداو بە کارهێنانی یاسایەکانی سروشتی بەپێی پروگرامێکی راستو دروست ئەگەر نە هەر ئازادی یەك بەم شێوە نەبێ .. هیچ نی یە جگە لە ئازادی دەرهێنانی ئەو بریارانەی ناتوانرێ بە جێ بهێنرێنو ئازادی ژی ئازادی راستەقینە نی یە ، ئەگەر نەتوانێ ئاستەکانی نوێ بەرامبەر خەڵك بکاتەوە کە بتوانن لە واقیعدا تێپەرن بۆ پاشە روژێکی چاك .

ئەگەر یەکەك بانگەوازی ئازادی راستەقینەو موتلەق بکا یان داوای ئەو ئازادی یەی کاتی نی یە بکا ... هیچمان بە دەستەوە نی یە جگە لە دوعاو ستایش نەبێ کە سەر بکەوێ و هێوامان ئەوەیە ئازاد بێو بخوا وبخواتەوە و بخوێنتەوە و بیربکاتەوە و ڤیانو خوشەویستی بکا بە بێ هیچ کۆسپەیەکی کۆمەڵایەتیو گرێی سایکولوژی .

شتێکی بەڵگە نەویستە کە ئێمە باسی ئازادی هونەرمەند لە ناو کۆمەڵدا دەکەین .. هیچ کاتێك جیای ناکەینەوە لە ئازادی کۆمەڵ خۆی ... ئازادی ی هونەرمەند پەیوەندی یەکی پتەوی هەیە بە ئازادی کۆمەڵەوە . هەر تاخوتنەك لە سەر ئازادی دەربڕین بەبێ ئەوەی تەماشای ئازادی ی کۆمەڵ بکرێتو رەوشتەکانی دیموکراسی پتەوبکرێت ، هیچ نی یە جگە لە شتێکی بێ بەهاو بێ کەڵك هیندەکیان زۆر جێگای بەزەیی و سوزن کە باسی ئازادی دەکەن هەروەك دەروزەکەر باسی خۆی لەگەڵ خۆی بکا ، چۆن ئەتوانرێ دەرهەمێك لە پیاوێکی دەولەتمەندی پیسکە وەربگرێ ، هەر لە بەر ئەوە چینەکانی کۆنەپەرستو بورژوازی بە دەست هەڵات ئەم دەولەمەندە بەهێزو پیسکەیە ٣ ـ ئازادی ئەدەبو ئابووری : ـ

لەگەڵ ئەوەدا کە بڕوامان بە گرتیکی هۆی ئابووری هەیە لە رێبازی مێژووو گوڕانکاری یەکانی کۆمەڵدا ، بەڵام مرۆڤێك هیچ کاتێك جیاوازنی یە لە کۆی بارو زروفی مەوزوعی دەوروبەرو ئاوێنە نی یە کە واقیع تێدا رەنگداتەوە ، لەبەر ئەوەی خۆی کاریکەرو کارایە بە پێی خۆی لە هەموو رووداوەکاندا ، هەروەها مرۆڤ کۆمەڵێکی پێویستی یەکانی نی یە . لە بەر ئەوە لەگەڵ مێژووی بیرو حەزەکانەو ئەم پێویستیو حەزە ئەبێ جێبەجێ بکرێن ... ئەگەر نە ئەینە هێزەکی پڕ پالەپەستۆ لە سەر توانایەکانیدا هێناندا .

ئەدیبو هونەرمەند وەکو مرۆڤی ئاسایی هیچ جیاوازی یان نی یە ... لەو کاتەی پێویستی یەکانی نیزیکی جێبەجێ نەکرێن .. چونکە ناتوانێت لە بڕسـدا کار بکات ، یان لە ژێر سایەی شەمشێری گەفو هەرەشەدا .. کەچێ ئەم شتە ئەوە ناگەبنێ کە ئەدیبو هونەرمەندەکان نەیان توانیوە جگە لە کاتی تێربووندا پەرهەم بدەن . مێژووی ئەدەبو هونەر بە چاکی دیار دەکا کە ئەوانە لە چەرخەکانی هەژاری دا بەرهەمیان داوە ، کە چی بەرهەم نی یە ئەگەر مرۆڤ ئازاد نەبێ لەم پێویستیانە .. کەم یان ژی زۆر ، مێژووی ئەدەب لە کاتی یەکەمی دابەشکردنی کاردا مێژووی ململانێیە لەگەڵ ترسو برسو ئیرهابدا ، هەر چەندە زۆر رەمزو روخساری وەرگرتوە لە رۆژەکانی جادوو تا رۆژی سوریالیزمدا ، بەڵام ئایا ئەم تورەڤانو هونەرمەندانە ئازادبوون .. ؟ زانستی پێویستی یەکانی مرۆڤ بە چاکی ئاشکرادەکا کە وا نی یە .. ! کارێکی بەرامبەری و بدەو بگرە هەبووە لە نێوان ئەدەبو ئازادی کەسایەتی دا .. بە نان .. بە ژیان .. هەروەك کرێکارو جوتیار و بازرگان کاردەکەن و وەردەگرن .. کەڵو پەل بە کەڵو پەل یان بە پارەو دراڤ .

ئەمە ژی وا دەگەینێ کە سەرنەوی کردنو تەنازول هەر لە لای ئەدیبەوە بووینە . لە جیهانەکدا پڕ بێ لە دەسەڵاتی چینایەتی ، ئەدەب دەبێتە سیلعەیەك بەهایەکەی دەدرێتو سوودەکەی بە وێنەیەکی ماتریالیو ماددی مەعنەوی هەلدەسەنگێنیو تەقدیر دەکرێت کەچێ ئەنجامی ئەم شتە گوڕانو شێواندنی ئەدەبو ئازادیو گرینگی یەکانی بە رێگای تێکهەڵبوونی لەگەڵ چینی بە دەسەڵاتو رژێمی کۆمەڵایەتی کاربەدەستو نەقشکردنی رێبازی دژی مرۆڤایەتیو گوڕانکاری یەکانی کۆمەڵایەتی نوێ . هەروەسا ئەو شتەی ئاشکرایە لە جیهانێکی پڕ دەسەلاتی چینایەتی ... هەر چەند پلەی هەژاری بلندبێ ، ئەو هیندە چاودێری بە سەر ئەدەبدا زۆر دەبێ و دەبتە خەفەکردنی دەنگی دەروونی مرۆڤایەتی . بە رێگای لە ژێر دەست دانانی ئەدیب ، کە وای لێ بێ لەگەڵ چێژو زەوقی گشتی بڕواو دڵی خاوەن پارە رابگرێ تاا بتوانێ ژیانی خۆی پەیدا بکا . هیندەك جار دەولەتمەندی لە ژێر سایەی رژێمی سەرمایەداریدا چاودێری یەکی پیستر بۆ ئازادیو دەروونی خۆی ، چونکە ئێمە ئەو ئازادی یەی رژێمەکانی سەرمایەداری بڵاودەکەنەوە بەرامبەر بە ئەدەب وا دەبینین کە ئازادی بەربەرەکانی و تەنافوسی یە و ئازادی بەرهەمە بو سوودو قازانج و دوورکەوتنەوەی تورەڤان لە گرنیگی یەکانی مرۆڤایەتی ، ئەوەی لەو کاتەدا ئەبێ بە بەرهەمێك بو بەرهەمو بۆ سوودو قازانج بێ هەدە مێکی ناسراو . هەروەسا ئەو ئەدیبەی وا دەزانی ئازادە ... ئازاد نی یە لەم حالەتەدا ... ئەو دیلی هێزەکی بە توانایە .. هێزی بازار ، لە بەر ئەوە هەموو هەستەکانی راستو دروست نامینێنو گرتیگی یەکانو حەزەکانی دەگوڕێن لە سنووری مرۆڤایەتی بۆ گرتیگیدان بە بازارو و پێویستی یەکانی بازار .. هەر ئەم شتە ژی شیکردنەوەیەکی واقیعی یە بۆ هەوبوونی زیاد کە لە جیهانی سەرمایەداریدا ئاشکرابووە و ئاشکرا دەبێ . لە ئەدەبی سێکسو تاوانو خراپەکاریدا لە جیهانی سێیەمی ئێمەدا ـ هەروەك ناوی دەنێن ـ و دەولەتەکانی هەڵکەوتوو ، کە جیاوازی چینایەتی زاڵەو ئەدیبەکان ژی کۆمەڵێکن ، هێندەکیان لە چینی بورژوای بچووك هەڵکەوتوونو هیندەکیان لە چینەکانی کۆمەڵی رەنجدەرو هەژارو بەرامبەر زیادبوونی پێویستی یەکانی ماددیو زیادبوونی

بڕوانە ل ١١

چەند سترانێن داواتێ

ژ کومکرنا ● نزار محمد سەرگەلی ●

ئەز دبێژم هندی مرۆڤ کەلەپۆرێ کوردا کوم کەت چ جار خلاس نابیت ، ئەڤجار پێتڤیە ئەم هەمی ملێت خۆ بدینە ئێك ئو کەلەپۆرو فلکلۆرێ خۆ کۆم بکەین .

ئو نوکە ژی کەرەم کەن لگەل ڤان سترانێت داواتێ ، ئو ئەڤ سترانە هەر ئێك سەلیقە تێن گوتن :

(١)

● هـای عەیشانێ ●

هـای عەیشانێ عەیشانێ
دادو بێداد عەیشانێ
هەژ کەلێ چۆ دیوانێ
دادو بێداد عەیشانێ
عەیشانێ رابە روینە
دادو بێداد عەیشانێ
رستکا زێر ڤەهینە
دادو بێداد عەیشانێ
خالاو خارزا پێك بینە
دادو بێداد عەیشانێ
عەیشانێ شڤانێ شەکا
دادو بێداد عەیشانێ
خر خالێ سەر زەندەکا
دادو بێداد عەیشانێ
کیژ بێریا بابو کەکا
دادو بێداد عەیشانێ
عەیشانێ شڤانێ میا
دادو بێداد عەیشانێ
خر خالێ دکەڤنە پیا
دادو بێداد عەیشانێ
کیژ بێریا بابو تیا
دادو بێداد عەیشانێ

(٢)

● هـای بەگیێ ●

هـای بەگیێ بەگیێ
کارو بارێ بەگیێ
جەر هەل گرت چۆ کانیێ
کارو بارێ بەگیێ
کور چۆبی بەراهیێ
کارو بارێ بەگیێ
بەگیێ جل قوتانە
کارو بارێ بەگیێ
زندو بازن هەڵدانە
کارو بارێ بەگیێ
بەگیێ جل تە شوشتن
کارو بارێ بەگیێ
زەندو بازن هەڵمشتن
کارو بارێ بەگیێ
ریڤینك ل رێکا کوشتن
کارو بارێ بەگیێ
بەگیێ جل قوتانە
کارو بارێ بەگیێ
زەندو بازن هەڵدانە
کارو بارێ بەگیێ
رێڤینك ل رێکا مانە
کارو بارێ بەگیێ

(٣)

● هـای عەڤرا ●

هـای عەڤرا عەڤرا
کەر عەڤرا بارانیا
نێریا کاڵو گەڤرا
کەر عەڤرا بارانیا
ڤان عەڤرا باران رێتن
کەر عەڤرا بارانیا
نێریا شاخ ئاڤێتن
کەر عەڤرا بارانیا
هێتیما مەمك مێتن
کەر عەڤرا بارانیا
ڤان عەڤرا باران بەستن
کەر عەڤرا بارانیا
نێریا شاخ لێ شکەستن
کەر عەڤرا بارانیا
هێتیما مەمك گەستن
کەر عەڤرا بارانیا
کەر عەڤرێ سەرمەیدانێ
کەر عەڤرا بارانیا
داد رێژیت بارانێ
کەر عەڤرا بارانیا
سەر خاترا تەرەجانێ
کەر عەڤرا بارانیا
کەر عەڤرێ سەر ملکا
کەر عەڤرا بارانیا
داد رێژیت چپکا
کەر عەڤرا بارانیا
سەر خاترا ڤان کچکا
کەر عەڤرا بارانیا

(٤)

● مێڤانێ گوڵا سپیمە ●

مێڤانێ گوڵا سپیمە
حەیرانێ گوڵا سپیمە
خالێت گەردەنێ روینە
حەیرانێ گوڵا سپیمە
تەقدیرێت ئیلاهینە
حەیرانێ گوڵا سپیمە
مێڤانێ گوڵا سورم
حەیرانێ گوڵا سورم
خالێت گەردەنێ مورن
حەیرانێ گوڵا سورم
تەقدیرێت خۆدێ زورن
حەیرانێ گوڵا سورم
مێڤانێ گوڵا رەشم
حەیرانێ گوڵا رەشم
خالێت گەردەنێ شەشن
حەیرانێ گوڵا رەشم
تەقدیرێت خودێ خوەشن
حەیرانێ گوڵا رەشم

●

● تێبینی :

ئەڤ هەر چار سترانێت دەواتێ من ژ داپیرا خۆ وەرگرتینە کو ناڤێ وێ (گلێ ابراهیم)ە خەلکێ گوندێ سەرگەلێیە ل دەڤەرا ئامێدێ ژێ وێ دگەهیتە (٨٠) سالا .

Institut kurde de Paris

هاوكاری لە گفتوگۆیەكی فراواندا لەگەڵ بەڕێز سەرەكی ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنی ناوچەی كوردستان :ـ

ناوچەی كوردستان

پاشە ڕۆژی ڕووناك

ئەوەی ئەمرۆ سەر دەكاتە هەر سووچێكی كوردستان ، بەدڵنیاییی ، هەست بەو تەڤینەوە شارستانیی و گۆڕانكارییە پڕ بیناكارییە دەكات كە لە هەموو لاوە ڕەنگ ئەداتەوەو تێكرا ئەو گۆڕانە دەنوێنێ كە لە هەموو لایەنەكاندا هاتۆتە دی ...

پرۆژەی خزمەتگوزاری بەردەوامە ، لایەنی رۆشنبیری دەگەشێتەوە ، پەروەردەو فێربوون دەرگای پێشكەوتنی لە بەردەمدا كراوەتەوە ، كشتوكاڵو هۆیەكانی پێشكەوتنی گۆڕانی تەواوی بەسەردا هاتووە .. ناوچەكە لە ماوەی چەند ساڵێكی كورتدا هەنگاوی گەورەی نا ... ئەمانەش كاتێك روونتر ئەبێتەوە كە گەشتێك دەكەینە دیارترین پرۆژەو دەستی ئاوەدانی .. بۆ ئەم مەبەستەش **رۆژنامەی «هاوكاری» چووە دیدەنی بەڕێز یحی محمد رشید سەرەكی ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنی ناوچەی ئۆتۆنۆمی كوردستانو لەگەڵیدا دیارترین هەنگاوی پێشكەوتنی ناوچەكەی بەسەر كردەوە .. كوردستان لە سەردەمی جەنگدا .**

بەڕێزی لە سەرەتای گفتوگۆكەدا ووتی :ـ

پێش هەموو شتێ ، پێویستە پەنجە بۆ ئەوە درێژ بكرێ ، كە ئەو بارەی كە عیراقی ئازیز لە سەردەمی جەنگدا تیێدا دەژی ، پێویستی بە خستنەكاری هەموو تەقەللاو توانایەكە ، لە پێناوی بەردەوام بوون لە ڕێڕەوی پێشكەوتنی بەردەوام لەپێناو تۆقاندنی ئەوانەی لەو بڕوایەدا بوون ،جەنگ زۆر لایەنی پێشكەوتن رادەگرێت ، بۆیە ، گەلی كورد لە ڕێگای قوربانیدان لە لایەكو بەردەوام بوون لەسەر ڕەوتی بەرهەمو بەشداری كردن لەسەر ڕێبازی هەموو هۆیەكانی پاراستنی گیانی سەركەوتن توانی خەونی گڵاوی دوژمنانی عیراق پووچەڵ كاتەوە .. بۆیە ،لە سەرەتاوە ، دەبێ ئەوە بڵێین، كە بایەخدانی فراوان دراوەتە كوردستان ، هەروەكو ئەم ڕاستییە لە ڕاپۆرتی ئیشوكاری داموو دەزگاكانی ناوچەی كوردستان روونتر ئەبێتەوەو ئەم بنیاتنانەش لەگەڵ سەركەوتنەكانی سوپای دلێرمان لە كەرتەكانی كوشتاردا یەكتر ئەگرێتەوە .

پەروەردەو فێركردن ...

ئەگەر ئاورێك لە ساڵی رابردووی سەرتاپای ئەمینداریتییەتییەكانی ناوچەی كوردستان ووردبینەوە دیارترین لایەنی شارستانی پێوە دیارە ... ئەمینداریتی پەروەردەو فێركردن هەنگاوی پەروەردەیی چاكی ناوە بە مەبەستی پێگەیاندنی نەوەی نوێ لەسەر ڕێبازی ووشیارانە ، كاتێك چاوێك بە بودجەی ساڵانەی ئەمینداریتییەكە ئەگێڕینو بەراووردی ساڵانی رابردووی پێئەكەین، لە رووی داراییەوە لە بودجەكەدا بەتەواوی دەرئەكەوێ كە چ گۆڕانێك لەو بوارەدا هاتۆتە دی.. لە بارەی دامەزراندنی مامۆستایانیشەوە «١١٠٠» مامۆستای كوروكچ دامەزراوەو «١٢٢» مامۆستای ناوەندیو «١١٥٦» مامۆستاش مەشقیان دیوەو «٣٤١» مامۆستای تر بەشداری ڕاهێنان بوون لەگەڵ «١١٩» مامۆستای هونەری ، بە تایبەتی لە رووی پەرەپێدانی لایەنی سەرپەرشتی كاری پەروەردەیی ، بەتایبەتی بۆ پڕكردنەوەی جێی بەتاڵی مامۆستایانو «٤٦» مامۆستا هەڵبژێردراون بۆ لیژنەی وەزارەتی پەروەردەو دبسان هەڵبژاردن بۆ دانانی سەرپەرشتی كارانی پەروەردە . ئەمینداریتییەكە لە ئەنجامی بایەخدانی بە منداڵو باخچەی منداڵانو هۆیەكانی فێربوون توانیویەتی لە باخچەی ساوایاند «٥٧٢٣» منداڵ وەرگرێتو «٥٣٩٨٣» قوتابی لە پۆلی یەكەمی بەزۆرخوێندن وەرگرێتو «٢٠٥٥٠» قوتابی لە پۆلی یەكەمی ناوەندیو «٦٨٧٨» لە چوارەمی گشتیو «١٩١٥» لە فێربوونی پیشەسازیو «٣٢٩» كشتوكاڵو «٤٩٣» بازرگانی وەرگرێت .. بەڵام بۆ وەرگرتنی خوێندنی باڵا ئەمانەت ڕێی خۆش كردووە بۆ وەرگرتنی ٥٥ بڕوانامەی بەكالۆریوسو ٣ بڕوانامەی ماجستیرو ٦ مامەڵەی ئامادەكراو بۆ دەرەوەی وڵات ...

پرۆژەی بیناكاری بەردەوام

ئەمینداریتی كارگوزاریو نیشتەجێ كردن لە چوارچێوەی بایەخدانی فراوانیدا بۆ گەشانەوەی رووی پێشكەوتنی ناوچەكە ، كۆمەڵێك پرۆژەی لە هەر سێ پارێزگادا ڕاپەڕاندووە ، بۆ نموونە سەرباری جەنگ ، سەرنج ئەدەیت ملیۆنەها دینار تەرخان كراوە بۆ ڕاپەڕاندنی ئەو پرۆژانە . كە دروستكردنی دەزگاو هۆڵو نەخۆشخانەو مەڵبەندو چاككردنەوەی دەزگاكان دەگرێتەوەو زۆربەی پرۆژەكان تەواوكراون ..

كشتوكاڵو هەنگاوی نوێ

كاری ئەمینداریتی گشتیی كشتوكاڵو چارەسەركردنی كشتوكاڵ بەردەوامە لە پێشكەش كردنی خزمەتگوزاری بۆ ناوچەی كوردستان ، ئەمەش لە ڕێگای ئەو داموو دەزگایانەی لەم ئەمینداریتییە ئەبێتەوە ، بەهۆی ئامادەكردنی هۆو پێویستی كشتوكاڵ بۆ جوتیاران لە پەینو ئامێرو كەلو پەلو بڵاوكردنەوەی هوشیاریی كشتوكاڵو هەروەزی لە نێوانیانداو پێشكەش كردنی خزمەتگوزاری كشتوكاڵیی ئەوتۆ بۆ ناوچەی كوردستانو ڕابەری كردنی جوتیاران بۆ ڕەچاوكردنی ڕێو شوێنی نوێ لە بواری كشتوكاڵو بەسەركردنەوەی دیارترین پرۆژەكان كە لە نەخشەی ئەمانەتەكەدا هاتووەو تیایدا هەموو هۆیەكی دیاری پێشكەوتنی كشتوكاڵی تێدا بەدی هاتووە ، بەتایبەتی ئەو نەخشەیەی كە لە باریدا دەبێت كەرتی كشتوكاڵ بایەخ پێبدات .

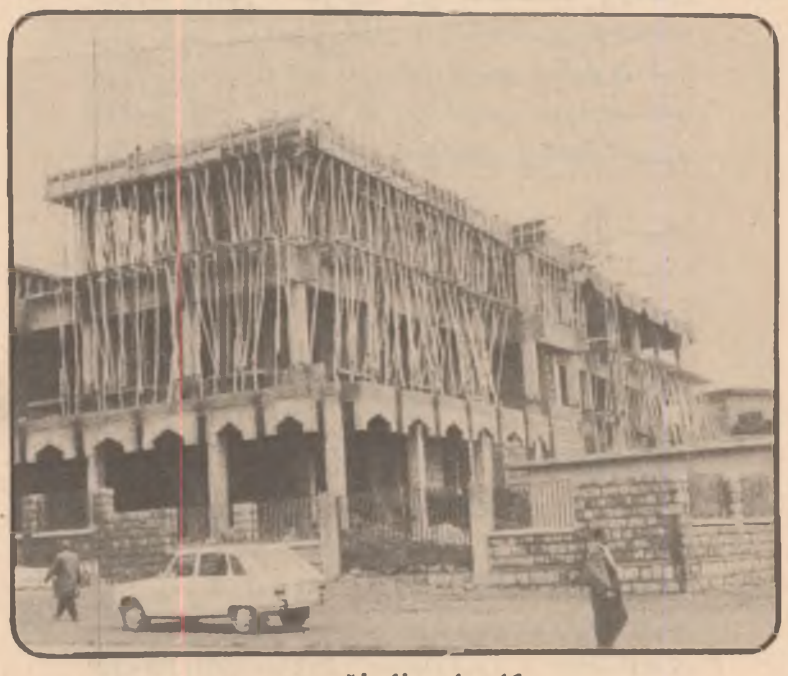

كاروباری ناوخۆ ...

بەڕێز یحیجاف لە گەشتێكی بەسەركردنەوەدا، باسی دیارترین ئەو پرۆگرامەی بۆ كردین كە سەرتاپای بەشەكانی ئەمینداریتی گشتیی كاروباری ناوخۆیی ڕای پەڕاندوون ، بەتایبەتی لەبارەی دامەزراندنو پەرەپێدانی پرۆژەی گەشەسەندنو بایەخدان بە باخچەی منداڵانو ڕاپەڕاندنی كاروبارەكانی بەڕێوەبردنی ناوخۆ لە هەر سێ پارێزگادا . .بەڵام لە گواستنەوەی كەلوپەلو بەڕێوەبەرایەتی هاتوچۆی خەڵك چەندان هەنگاونراوەو بەڕێوەبەرایەتی بەرگری میللی چەندان خولی كردۆتەوە .. .

رۆشنبیریو لاوانو تیشكی پاشەرۆژ ..

كاروباری ئەمینداریتی رۆشنبیریو لاوان فراوانەو لە نەخشەی خۆیدا پرۆگرامی دیاری بە دەستەوەیە بۆ خولقاندنی باشترین بوار لە پێناو پشتگیری كردنی جموجۆڵی رۆشنبیریو لاوان كە لە شارو قەزاو ناحیەكانی ناوچەی كوردستان پەرت بوون .. لە رووی جموجۆڵی رۆشنبیریو راگەیاندنەوە ، چەندان كتێب بەیارمەتی ئەمانەتەكە چاپكراونو گۆڤاری ـكاروانـ بەردەوامە لە كۆكردنەوەی نووسەرو رۆشنبیرانی كورد لە دەوری خۆیدا ..

لە رووی ترەوە ، ئەمینداریتی چەندان پیشانگای بۆ هونەرمەندانی كورد كردۆتەوەو كۆڕی رۆشنبیری لە شارەكاندا سازكردووە .. جگە لە كردنەوەی پیشانگای فۆلكلۆری كوردیو ئەمانەتەكە خەریكی پیشانگای سەرجەمی هونەرمەندەكانی ناوچەكەیە . بەڵام لە رووی پرۆژەكانیەوە ، ئەمینداریتی ئەو پرۆژانەی بەسەركردۆتەوە كە لە لایەن ئەمینداریتی كارگوزاریو نیشتەجێكردن رادەپەڕێنرێ ، لەوانەش ئەو هۆڵە فراوانەی كە بۆ كۆبوونەوەو شانۆ ئەنجام دراوە ، جگە لە تەقەللادان بۆ كردنەوەی هۆڵێكی رۆشنبیری جەماوەر لە سلێمانیو ڕاپەڕاندنی جموجۆڵی دیاری نیانستی لە ڕێگای بەڕێوەبەرایەتی سەرپەرشتیكردنی زانستی كە چەندەها خولی زانستی كردۆتەوەو چالاكی دیاری لە پێگەیاندنی توانای لاواندا هەبووە . لە رووی وەرزشیشەوە ، ئەمینداریتی بەشداری لە سەرتاپای جموجۆڵە وەرزشییەكاندا كردووەو لە گەڵێكیاندا سەركەوتنی بەدی هێناوەو بەڕێوەبەرایەتی لاوان دەوری دیاری لە پێگەیاندنی لاواندا بینیوە .

شارەوانیو گەشتوگوزار ..

بەڕێز یحیجاف ، باسی گرینگترین ئەو پرۆژە خزمەتگوزارییە فراوانەی بۆ كردین كە ئەمینداریتی شارەوانیو هاوینە هەوارەكان ڕای پەڕاندوون ... لەوانەش :ـ

١ ـ بایەخێكی تەواو دراوەتە مەڵبەندی گەشتو گوزارو بایەخەكەش بریتییە لە چاككردنەوەو دروستكردنی مەڵبەندو ژووری تایبەت بۆ گەشتكەران .. «١٦٠» خانوو لە صلاح الدینو (٨٠) خانوو لە سەرسەنگو سوارەتووكەو چاككردنی «٢٠» كابینەی صلاح الدین كردنەوەی باخچەو هۆی تری رازاندنەوە .

٢ ـ كڕینی كەلوپەلی زۆر بۆ خانووی گەشتو كەلوپەلی گازینۆ ..

٣ ـ پرۆژەی گەشتوگوزاری لە هەر سێ پارێزگادا .

٤ ـ دابەش كردنی زەویو زار بۆ هاووڵاتیان

٥ ـ تەواوبوونی دەیان پرۆژەی شارەوانیو تەقەللادان بۆ جوانترین شار كە بایەخی گەورەی لێپرسراوانە بە ناوچەی كوردستانو ڕاپەڕاندنی ئیشوكاری تێكرایی بۆ پێشكەوتن .

كاروباری كۆمەڵایەتی ..

كاروباری ئەم ئەمانەتە زۆرەو رووی جیاواز دەگرێتەوە كە پەیوەندی راستەوخۆی بە هاووڵاتیانەوە هەیە .. لەو هەنگاوانەش :ـ

١ ـ كردنەوەی نەخۆشخانەی صدام بە باشترین كەلوپەلو بەشێوەیەكی هاوچاخ .

٢ ـ كردنەوەی نەخۆشخانەیەك لە ناحیەی سورداش .

٣ ـ كردنەوەی مەڵبەندی تەندروستی لە هەموو ناوچەكانی كوردستان .

٤ ـ كردنەوەی قوتابخانەو ناوەندی برینپێچیو ژمارەی ئەو قوتابخانانەش زۆرە ..

٥ ـ كردنەوەی نەخۆشخانەی لە دایكبوون بە (٢٦٠) سەرین .

٦ ـ كردنەوەی نەخۆشخانەی صدام لە دهۆك .

بڕوانە ل ٩١

ـ شێرزاد عبدالرحمن ـ

هاوكاری دگەل ڕێڤەبەری گشتی یێ پەروەردەیێ ل دهوكێ

ڕێڤەبەریا گشتی یا پەروەردێ لپارێزگەها دهوكێ ،ئێكە ژ دەزگەهێت هەرەگرنك لناڤ دەزگەهێت پارێزگەهێ چنكو ئەڤ ڕێڤەبەریە ب كارەكی پیروزو مەزن رادەبیت ئەوژی كارێ (پەروەردەو فێركرنێ)یەو ژ بەرڤێ چەندێژی ئەڤ دەزگەهە جهێ چاڤدێرییێیە ژ لایێ میریێڤە.

ئەڤجا بۆ پتر شەهرەزایی ل ڕێبازا پەروەردێو ل كارێ زانیاریێ لپارێزگەهێ ، مە سەرەدانەك برە ڕێڤەبەریا گشتی یا پەروەردێ لپارێزگەها دهوكێو لبارەگایێ ڕێڤەبەریێ مە ئەڤ چاڤپێكەتنە كر دگەل سەیدا (محمد سعید عبدالرحمن) ڕێڤەبەرێ گشتی یێ پەروەردێو ئەندامێ ئەنجومەنا یاسادانانێ لدەڤەرا ئۆتونومی:

پ ـ دەورێ ڕێڤەبەریێ چیە لپێشڤەبرنا كارێ پەروەردەیی لپارێزگەهێ ؟

ب ـ ب راستی ئەم گەلەك دلسۆزین لسەر پێشئێخستنا كارێ پەروەردەیێ لپارێزگەهێو هەمی دەما ئەم پەرژەوەندیا قوبابی ددانینە پێش هەمی كارێت دی ،ئەڤ چەندە ژی دهێتە بجه ئینان بڤی ئاوایی :ـ

١ ـ پەیدا كرنا شیانو كادرێت زیرەكو پێشكەفتی لپارێزگەهێ دابشێن ڕێبازا پەروەردێ ب شێوەكێ زانستیو بسەركەفتی ب ڕێڤەببەن .

٢ ـ ڤەكرنا دەورا بو فەرمانبەرێت ڕێڤەبەریی داكو پتر ل یاسایێت خزمەتێو كارێ پەروەردەیی شارەزا ببن .

٣ـ ئاڤا كرنا خاندگەهێت هەڤچەرخو بەرفرەه لپارێزگەهێ .

٤ ـ رێك خستنا چالاكێت هونەریو وەرزشو زانیاری ل هەلكەفتنێت نیشتیمانیو پەیداكرنا دووبەرەكیێ لناڤبەرا خاندگەها ژبو پێشكێشكرنا بەرهەمێت تەشكیلیو كارێ دەستكرد .

٥ ـ پەیداكرنا تاقیگا (مختبر)و پەرتوكخانا لناڤ خاندنگەها .

بهەلكەفتنا چیژنێستتیرمەهێ :ـ

پ ـ دەورێ ڕێڤەبەریا گشتی چیە بجه خواندنا كوردی لپارێزگەهی ؟

ب ـ لدویف بەندا دووێ (ب) ژ یاسا ئۆتونومی بو دەڤەرا كوردستانێو لدویف بریارا ئەنجومەنا سەركردایەتیا شورەشێ ژمارە (٣٠٣) ل ڕێكەفتا ٨ـ٣ـ١٩٨٥ ئەم رابوین بجه ئینانا خواندنا كوردی لهەمی پارێزگەهێو نهو ژی خواندنا كوردی لپارێزگەهێ یا باشەو یا بەردەوامەو هەر یا بەرەڤ پێشڤە دچیت .

پ ـ نەهێلانا نەخویندەواریێ لپارێزگەهێ گەهشتە چ قوناغ ؟

ب ـ دەمێ بریارا نەهێلانا نەخویندەواریێ هاتیە بەلاڤكرنا ل ڕێكەفتا ١ـ١٢ـ١٩٧٨ مە لپارێزگەهێ (٦٢٦٣٤) نەخویندەوار هەبوون ژ ژنو مێرا لێ ڕێڤەبەریامە ژ مامۆستاو فەرمانبەرا خو كرە ئێ هێزو ئێك دەست ژبو نەهێلانا نەخویندەواریێو مە (٤٥٨٦٢) مروڤ ژ نەخویندەواریێ رزگار كرن هندەكا ژڤان پشتی بایەخێ خویندنێ زانی ئەڤجا پتر دلێ وان كەتە سەر خاندنێ هەر بەردەوامبون لسەر خواندنێ ونهو هندەك ، وان یێك لخواندنگەهێت نافنجی دخوینن و هندەك ژوان مە بووان دەورا فێربوونا زمانێ ئینگلیزی ڤەكر ... ئەڤەو مەل ١ـ١٠ـ١٩٨٥ هەولەكا دی یاهەی ژبو نەهێلانا نەخویندەواریێ .

پ ـ مامۆستا تە چ هەیە بێژیە مامۆستایان ؟

ب ـ من دڤێت بێژمە جەماوەرێ ماموستایا لپارێزگەهێ كە چڤاكیو كورێت مللەتی گەلەك گەلەك باوەریا ب وان هەی لەورا ئەو كورێت خو تەسلیمی وان دكەن داكو ژ پێش وان ڤە فێركەنە زانینو زانیاریێ .. ئەڤجا بلا ماموستا ژی لجهێ باوەریێ بنو ب هەمی ئەمانەتو دلسوزانە چاڤێ خو بدەنە زاروكێت خەلكی چنكو زاروكی لعیراقا نوی دا سامانەكێ مەزنەو سەرەكێ قوماندار (صدام حسین) دبێژیت «زاروكێ پێشەوایێ پاشە روژێیە» .

لقی دهوك

Institut kurde de Paris

بزاڤێت دەزگەهامە ب بیرهاتنا جەژنێت

شۆرەشا ١٧ - ٣٠ تیرمەها پیرۆز

ب بیرهاتنا جەژنێت تیرمەها پیرۆز روژا ١٤-٧-١٩٨٥ کات ژمێر (٧) ئێڤاری دەزگەها رۆشنبیریو بەلاڤ کرن کوردی کورەکێ ئەدەبێ یێ بەرفرەهـ رێکخست بۆ سەیدا (محسن قوچان) لژێر ناڤ و نیشانیت «ئایا فولکلور چی یە».

سەیدا (محسن قوچان) د ڤێ کۆرێ دا باسێ فولکلوری کر و بتایبەتی فولکلوری کوردی ژ هەمی لایەکی ڤە و ڤی کوری ڤەکێشا پتر ژ سەعەت و نیڤا و گەلەک نڤیسەڤان و رەوشە نبیرێت کورد ئامادە بون لڤی کوری و لدیماهیێ گەنگەشەکی مەزن لسەر هاتە کرن وسەیدا (محسن قوجان)ی بەرسڤا هەمی پسیارێت هاولاتیا دا و پشتی هنگی ئەڤ کۆرە بدویماهی هات .

هەر وەسا لروژا ١٨-٧- کات ژمێر (١٠) سپێدێ دەزگەهامە پیشانگەهەکا هونەری رێک ئێخست بەرێز نامق رەقیب سورچی پارێزکارێ دهوکی پێشانگەها هونەرێ تەشکیلی ڤەکر یا هونەرمەند «عدنان حسن شینو» و چەند ئەندامێت پارتا بەعسا عەرەبیا هەڤبشکی تا یێ دهوکێو چەند بەرپسیارێت پارێزگەهێ ئامادە بون و ڤێ پێشانکەهێ ڤەکێشا چەند روژەکا و دوێنێت وێ دا دیار بو چالاکییت سەربازێت عیراقێ یێت پالەوان و هەر وەسا تێدا دیار بو کورێد شەهیدێت نەمر و سەرکەفتنێت سەربازێت مەیێت

چالاك و دبسا لروژا ١٩-٧-١٩٨٥ کات ژمێر (٧) ئێڤاری دەزگەهامە کورەکێ ئەدەبی بێك ئینا لبن ناڤ و نیشانیت .

بێشڤە جونا روشەنبیری لناڤ بەینا سالا ١٩٧٠ هەتا سالا ١٩٨٥ ودڤێ کوری ماموستا «کریم فندی» بەشداریکر و باسێ روشەنبیریا کوردیکر ژهەمی لایەکی ڤە و چەند بەرهەمێت ئەدەبی و روشەنبیرێت نڤیسەڤانێت کورد باس لسەر هاتە کرن و گەلەك ژ روشەنبیر و نڤیسەڤانێت کورد ئامادە بو و بشك داری کرن دڤی کوری دا و هەڤال ماموستا احمد عبدالله زەرو سەرەکێ ئێکەتیا ئەدیبو نڤیسەڤانێت کورد یا لەڤێ دهوکێ ئامادە بو و ڤێ کورێ ڤەکیشا بتر ژ دوو سەعەتا و چەند پسیار هاتنە کرن لسەر وی بابەتی و ماموستا «کریم فندی» بەرسڤا هەمی بسیارا دا و ئەڤ کورە گەلەك یێ بەرفرەهـ بو ژهەمی لایە کی ڤە دبسا بهەلکەفتنا جەژنێت نیرمەها بیروز دەزگەها مە دەزگەهسا رەوشەنبیری و بەلاڤکرنا کوردی کورەکێ رامیاری ئامادەکر بو سەیدا (جسیم ابراهیم دوسکی) لژێر ناڤێ (شورەشا هەڤدەی ـ سیهێ تیرمەهێ و مەسەلا کوردی)

ئەڤ کورێ بەرکەفتی هاتە بەستن لهولا (تیپا بەدر) یا پارتا بەعسا عەرەبیا سوشیالستی لقـەزا سمێلێ ... لقی کوری بەرێز قائمەقامێ قەزا سێمیلی تیدا حازر بوو و هەڤال نهێن گری تیپا (بەدر) یا پارتا بەعسا عەرەبیا هەڤیشك و جەماوەرەکێ بەر فرەهـ ژ بەربرسیارا و وەلاتیا .

ئەڤە و ڤێ کۆرێ نێزیکی دوو سەعەتا کێشا .

جسیم ابراهیم

کۆڕێکی شیعر خوێندنەوە

تاریق کاریزی

له چوارچێوەی چالاکی‌یە هونەریو وێژەیی‌یەکانی دەزگای رۆشنبیریو راگەیاندن له شاری کەرکوك ، ئێوارەی رۆژی ٢٧-٦-٩٨٥ کۆرێکی خنجیلانەی شیعر خوێندنەوە ساز درا بۆ شاعیرانی کوردی لاو ، له هۆڵی کتێبخانەی گشتی‌دا .

له سەرەتای کۆرەکەدا مامۆستای شاعیر مرشد الزبیدی بەرێوەبەری دەزگا ووتێکی داو تێیدا ووتی : ئێمە زۆر خۆشحالین بە گەشە سەندنی ئاستی رۆشنبیری له هەموو عیراق دا بەتایبەتیش لەم بەشەی وولاتەکەمان ، که تێیدا ئیحساسی مرۆڤ تێکەڵ بە تابلۆی سپی‌ی بەفری قەدپاڵ و خشپەی داربەرووو بەرامەی نێرگز دەبێت ئنجا کاك ئازاد هۆشمەند پێشەکی‌یەکی تێرو تەسەلی پێشکەش کرد له بارەی شیعری کوردیو قۆناغە جۆراو جۆرەکانی کاك محمد ساڵەیی‌و مامۆستا غەزوان جێگری بەرێوەبەر له دەزگای ناوبراودا بە هاریکاری شاعیرانیان بە جەماوەر پێشکەش کرد .

دوای ئەوە یەکە یەکە شاعیرەکان شیعرەکانی خۆیان خوێندەوە کە ئەم برایانە بوون : صابر شاکر محمود ، هادی عمر محمد امین ، محمد حمه زەکی ، عبدالله سلیمان ، عبید احمد

پیشانگای هاوبەشی

ئاری بابان‌و سعاد ستار

کاتێك بەرامبەر کارەکانی‌لاوە بەتواناو خاوەن تاقیکردنەوەکان دەوەستین، هەست بەکاری مەزن‌و گیانی داهێنان دەکەین ، لەتواناودست‌وفلچەو سەلیقەی هونەرمەندانا هەستبەپێشکەوتنێکی دیاری باری هونەری تەشکیلی ئیمرۆمان‌دەکەین .

ئەم گیانی داهێنانە بەتایبەتی لەپیشانگای هاوبەشی هونەرمەندان ئاری بابان‌و سعاد ستاردا که له ٢-٦-١٩٨٥ لەهۆڵی هونەری نوێ لەشاری کەرکوکدا کرایەوە ،هەست پێ دەکرا .

سەرجەم تابلۆکانی ئەم پیشانگایە بیست تابلۆی زەیتی بوون ، دە تابلۆیان دەست‌وپەنجەی کاك ئاری کێشابوونی‌و دەیەکەی دیکەشیان مامۆستا سعاد .

★ کاك ئاری دەرچووی کۆلیجی ئەدەبیاتی زانکۆی مستنصریەیە ، یەکەم پیشانگای تایبەتی لەساڵی ١٩٨٢ لەهۆڵی مۆزەخانەی سلێمانیدا کردۆتەوە ، لەساڵی ١٩٨٣شدا لە پیشانگای هونەرمەندانی کەرکوك لەسلێمانی بەشداری کردووە، ئێستاش لەکتێبخانەی زانکۆی سەلاحەدیندا فەرمانبەرە .

★ سعاد ستار دەرچووی ئەکادیمیەی هونەرەجوانەکانە بەشی پەیکەرتاشی لەبەغدا ، گەلێ پیشانگای تایبەتی‌و هاوبەشی کردۆتەوە ، لەپیشانگای هونەرمەندانی کەرکوك لەسلێمانی بەشداری‌ی کردووە ، ئێستاش مامۆستای بەشی پەیکەرتاشی‌یە لەپەیمانگەی هونەرە جوانەکانی سلێمانی .

هەردوو هونەرمەند ، لەتابلۆکانیاندا ، ئەوەیان روون دەکردەوە کەرەسەنێتی بەتەنها لەشێوەو فیکردا خۆی نانوێنێ ئەگەر ئەمە نەبەسترێتەوە بەخەباتی بێ‌ووچانی مرۆڤەوە هەروەها ئاماژەیان بۆ ئەوە دەکرد کە شێواز تەنیا شکڵێکی دەرەوەی تابلۆکە نیە بەڵکە هەولدانێکە بۆ دۆزینەوەی (هۆشی ناوەوە)ی وابەستە بەبابەتەوە .

نەوزاد ئەحمەد ئەسوەد

ناوونیشان :

هەولێر نووسینگەی هەولێر ، دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی .

له ژمارە (٧٧٥)ی هاوکاری رێکەوتی ١٩٨٥/٢/٧دا مامۆستا (ئیحسان سادق ئامێدی) ووتارێکی نووسیبوو بەم ناونیشانە (دەربارەی تیپا دهۆکێ)و گەلێ رەخنەوگلەیی خستبووە روو ..... کە بەرای من هەندێك لەو رەخنانە له بارپوونو ئەوانی دی نالەبارو بێ‌جێ بوون !؟

له سەرەتای ووتارەکەیدا دەڵێ (بەری چوار سالا تیپەکا مۆسیقا پەیدا بوو .... تاد) هەر له هەمان ووتاردا دەڵێ (وەکی تیپا دهۆکی یاکو ژبی وی (٥) ساله ... تا .. د) .

بەڵام له راستیدا تەمەنی (تیپی مۆسیقای دهۆکی) چوار یاخود پێنج ساڵ نیە ! .... چونکه له ساڵی (١٩٧٨)دا تیپی ناوبراو بۆ یەکەم جار له فیستیڤالی ساڵانەی چالاکی قوتابخانەکاندا به دوو سێ بەرهەم بەشداری کرد ، بەوەدا دەردەکەوێت بەر له ساڵی (١٩٧٨) یش ، تیپی ناوبراو هەبووە ، ئاگادارم ئەو کاتە (دلشادی هونەرمەند) راهێنانی بە ئەندامانی تیپەکە دەکرد ...

گەر واش نەبوایە .... وا بزانم کەس نیە بتوانێ یەکەو جارو بە بێ راهێنان بێتە سەر شانۆ ... چونکه ئەو کەسە نەك هەر ناتوانێ مۆسیقا بژەنێ .... بگرە گۆرانیشی بۆ ناگوترێ ...

کاکی ئامێدی دوای ئەوە دەڵێ (دو بەرهەم گەلەك کێمە ژ بو تیپەکا وەکی تیپا دهۆکێ .... تا ... د) ، منیش ئاگاداری ئێوەو برای ناوبراو دەکەم کە تیپی ناوبراو سێ (٣) بەرهەمی واتە (کاسێتی) هەیە نەك دوو !؟ .... ئەوانیش بە زنجیرە وەکو خوارەوەن : -

١ - بەرهەمی یەکەمیان له ساڵی (١٩٨٠)دا بلاو کردەوەو بەندە نووسەری ئەم ووتارە بوو بۆی تۆمار کردن .

٢ - بەرهەمی دووەمیان له ساڵی (١٩٨١)دا بلاو کردەوەو لە دواییشدا بۆ تەلەفزیۆنیان تۆمار کرد .

٣ - بەرهەمی سێیەمیان له ساڵی (١٩٨٤)دا بەهۆی کۆمپانیای (بابل) بلاو کردەوەو تا ئەمرۆش (دۆبلاج) نەکراوە بۆ تەلەفزیۆن .

ئێمە نابێ هیچ کاتێك ئەوەمان له بیر بچێت که دامەزراندنی تیپی دهۆك وەکو دامەزراندنی تیپەکانی دیکەی کوردستان ، بۆ نموونە (باواجی ... و هونەری هەولێر ... و سلێمانی .. و کۆمەڵ ... و تا .. د) نەبووە ..... مەبەستم له کاتی دامەزراندنی (تیپی دهۆك) وەکو دامەزراندنی تیپەکانی ناوبراو.. کۆمەڵێك مۆسیقاژەنی باش نەبووە ، که زۆربەیان رادەیان له یەك نزیكو پلەی مۆسیقاژەنی‌یان باش بێ‌و لێهاتوو بن .....

تیپی دهۆك له کاتی دامەزرانی‌دا جگە له هونەرمەند (دلشاد) ، ئەو پەرەکەی سێ چوار ئەندامی مۆسیقاژەنی بووە... ئەوانەیش ئەو کاتە پێویستیان بە دەستگرتن‌و رێ‌نیشاندان هەبووە ، ئەندامە تازەکانی تیپەکەش هەموویان له لایەن (دلشاد)ەوە فێر دەکران‌و پەروەردە دەکران ...

واتە ناوبراو پەیمانگەیەکی گچکۆلەی بۆ لاوانی تیپەکە کردبۆوە ... ئەم کارەی دلشاد واتە (لاوان فێرە مۆسیقا کردن) مایەی شانازی بوو نەك هەر بۆ خەڵکی ناوچەی دهۆك بەڵکو بۆ سەرتاپای خەڵکی کوردستان .

دەربارەی تیپی دهۆك

نووسینی - وریا ئەحمەد

لەبەر چاومە ساڵانی پێش (١٩٧٨) پارێزگای دهۆك چۆن‌و بە چ شێوەیەکی دواکەوتووی جگەربڕ بەشداریان لە فیستیڤالەکانی چالاکی قوتابخانەکاندا دەکرد !! .... بەڵام له فیستیڤالی ساڵی (١٩٧٨)ەوە که له هەولێرا کراو .... تیپی ناوبراو بۆ یەکەم جار بەشداری تێدا کرد ، هەر کە پەردە لەسەر شانۆ لادراو تیپەکە دەرکەوت !؟ تەزوویەکی خۆشی بە ناو هەموو دەمارەکانی لەشمدا هاتووچوو .... خەڵکی ناو هۆڵەکەش بەدبەدەنیان گەشانەوەو حەپەسان !؟ لەگەڵ ئەوەشدا که یەکەم جاریان بوو بەشداریان له فیستیڤالێکی وا گەورەدا دەکرد ، هەموو مەرجێکی (تیپی مۆسیقا) ت تیایاندا بەدی دەکرد ....

هەر له (مۆسیقای سلاوی تیپەوە بگرە تا وەکو شێوە دانیشتنی مۆسیقاژەن‌و راوەستانی کۆرس‌و لەبەك وەشانەوەی رەنگی جلە ئاڵو والاکانیان‌و .. تا ..... د) بەڵێ ئەو تیپە تازە پێ‌گەیشتووە لە ماوەی چەند ساڵێکدا نەك هەر توانی بگاتە رادەی پێشکەوتنی تیپە لێهاتووەکانی ناوچەی کوردستان بەڵکو توانی شان بە شانی تیپە پێشکەوتووەکانی تێکرای وولات بروا ...

جا گەر (کاکی ئامێدی) مۆسیقاژەن یا ئاوازدانەر بووایە بە هیچ جۆرێك ئەم گلەیی‌یەی نەدەکرد ، واتە نەی‌دەگوت (تیپی دهۆك بەرهەمی کەمە !!) .

چونکە کورد گوتەنی (زۆری‌و بۆری) مەرج نیەو .... هەلسەنگاندنی هونەرمەندان‌و تیپەکانیش هیچ کاتێك نابێ بە زۆری بەرهەم بکرێت ...

بۆنموونە لەم دواییەدا چەندین (تیپ)ی مۆسیقا پەیدا بوون لە ناوچەی کوردستان ، هەندێ لەو تیپانە لە ، ماوەی یەك ساڵدا دوو بەرهەم واتە (کاسێت)و هەیە زیاتریشی هەیە !؟ ... بەڵام ئەو جارە من کاکەی ئامێدی دەپرسم (ئایا دەتوانین بەراوردی بەرهەمی ئەم جۆرە تیپانە لەگەڵ هی تیپی دهۆکدا بکەین !؟ ...) .

بەرهەمەکانی تیپی دهۆك هەر هەمووی گەر ئاوازی (دلشاد) نەبن ، ئەوە ئەو ئامادەو دابەشی کردوون واتە (هارمۆنی) بۆ داناون ...

ئەم کارەش واتە دانانی هارمۆنی‌و دابەش‌کردنی هەر گۆرانی‌یەك (گەر ئاوازی تازە بێ یاخود فۆلکلۆری) بە قەد (٢ - ٣) گۆرانی تاکە « میلۆدی - ئاواز » ماندوو بوونی دەوێت !!! ...

کاك ئیحسان دوای ئەوە دەڵێ (ئەم دبینین کو تیپا دهۆکی هندەك سترانێت فۆلکلۆری کێم‌و زێدە دکەت‌و ئاوازی رۆژ ئاڤایی دبێژێت !!) ... من لەگەڵ کاکی ناوبراو دام کە دەڵێ ، گۆرانی فۆلکلۆری کەم‌و زێدە نەکرێ تا ... د .... چونکه بەرهەمی فۆلکلۆری مولکی تاکە کەس نیە ! ... بەڵکو میراتەو بۆ نەوەی ئەمرۆمان بەجێ ماوە ، تاکە کەسیش هەر کێ بێت بۆی نیە بێت‌و بە ئارەزووی خۆی دەستکاری هەڵبەست یا ئاوازەکان بکات‌و بە هەوەسی خۆی لێ‌ی‌کەم بکات‌و شتی تازەی بۆ زێدە بکات .... ئەو کاتە ئێمە بەم کارە هەڵدەستین ، که بەرهەمە فۆلکلۆری‌یەکە (بە هەڵبەست ئاوازەوە واتە « نۆتە »وە) جێگیر بووو بە چاپ گەیشت ..... ئەو حەلە هەر ئاوازدانەرێك بە پێ‌ی تواناو لێهاتوویی خۆی دێت‌و مامەڵەیان لەگەڵدا دەکات‌و میللەتیش خۆی دوای هەڵسەنگاندنی ئەو بەرهەمانە ... بڕیاری خۆی دەداو ، هەرمیللەتیش بۆی هەیە ئافەرین لە هەندێکیان‌و نەفرەتیش لەوانی دی بکات ... بەڵام کە دەڵێ (ئاوازێ رۆژ ئاڤایی دبێژێت !!) دەڵێم ... چ‌ی‌ی خۆیەتی ، ئێمەی گوێگرو هونەر دۆست جارێ گلەیی لە خۆمان بکەین .... ئەوجا .... له خەڵکی دی !؟ چونکە بەداخەوە دەڵێم .... ئێمە زۆر کەم گوێ لە بەرهەمی گەلانی دی (بەتایبەتی رۆژئاوایی) دەگرین !؟ وەبەرای من (چ ئەدیب‌و چ هونەرمەند) نابێ بە گوێرەی قسەو بە پێ‌ی خواستی چێژ وەرگرتنی ئێستای واتە (ئەمرۆی) خەڵکی بڕوات .... خۆ گەر وا بوایە بە هیچ جۆرێك داهێنانمان بەرچاو نەدەکەوت .... واش کەوتووە زۆربەی بەرهەمە رادە بەرزو داهێنانەکان ، یەکەم جار لە لایەن خەڵکی ساکارەوە بە بەرەکانی دەکرێن !؟ ئەوەش بزانن .... نەك هەر مۆسیقای کوردی بەڵکو مۆسیقای هەر میللەتێکی ئەم سەرزەمینە دابەش بکرێ‌و هارمۆنی بۆ بکرێ گران‌و قورستر دێتە بەرگوێ لەوەی کە بە تاکە (میلۆدی - ئاواز) لێ بدرێت !! مرۆڤێك که بە درێژایی تەمەنی گوێ‌ی بە ئامێری ساکارو میللی راهاتبێ ... نەك هەر چێژ لە مۆسیقای

بروانە ل ١٤

Institut Kurde de Paris

لە کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردی و بە بۆنەی جەژنەکانی تەمووزی پیرۆزەوە .

شەوی ٢٩ لەسەر ٣٠

ئاهەنگ و شادی تا بەرەبەیانی

شەوی ٢٩ لە سەر ٣٠ تەمووز کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردی لە بەغداو لە باخچەکانی یانەی «الاعلام» ئاهەنگێکی قەشەنگی ساز- کرد بە بۆنەی بیرەوەری حەڤدە ساڵەی بەرپابوونی شۆڕشی ١٧–٣٠ تەمووزی مەزنەوە .

لە ئاهەنگەکەدا ، کە جەماوەرێکی زۆر لە ئەندامان و دۆستانی کۆمەڵ و خێزانەکانیان و میوانەکانی ڕێکخراوە ڕۆشنبیری و ئەدەبیەکان بەشداریان تیا کرد . سەرەتا هەموو دەقیقەیەك وەستان بۆ ڕێزی گیانی پاکی لە هەموان شکۆدارتر شەهیدانی جەنگی ڕەوامان.

دوای ئەوە مامۆستا هاشم عقراوی وەزیری دەوڵەت سەرەکی کۆمەڵەی ڕۆشنبیری کوردی وتارێکی خوێندەوە تیایدا بەرێزەوە باسی ئەو دەستکەوتە مەزنانەی کرد کە لە سایەی شۆڕشە مەزنەکەی ١٧–٣٠ تەمووزدا بۆ گەلی عیراق بەدی‌هاتووە ، لە ناویاندا ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی کوردمان و بوونی بە پشتیوانی هەرە بەهێزی یەکێتی نیشتمانی .

هەروەها باسی دەوری سەرەکی فەرماندەو ڕۆڵەی گەلی عیراق هاوڕێی تێکۆشەر صدام حسین‌ی کرد لە ڕابەری کردن و ڕاپەراندنی شۆڕشداو بردنی ڕەوتەکەی بەرەو سەرکەوتنی تەواوەتی .

ئەوەی شایانی باسە ئاهەنگەکە هەتا بەرەبەیانی ئەو ڕۆژەی خایاندو لە ماوەیدا گۆرانی و ئاوازی بەسۆزی کوردی کە دەربڕی شادی و خۆشی ئەم یادە پیرۆزەبوون پێشکەش دەکرا

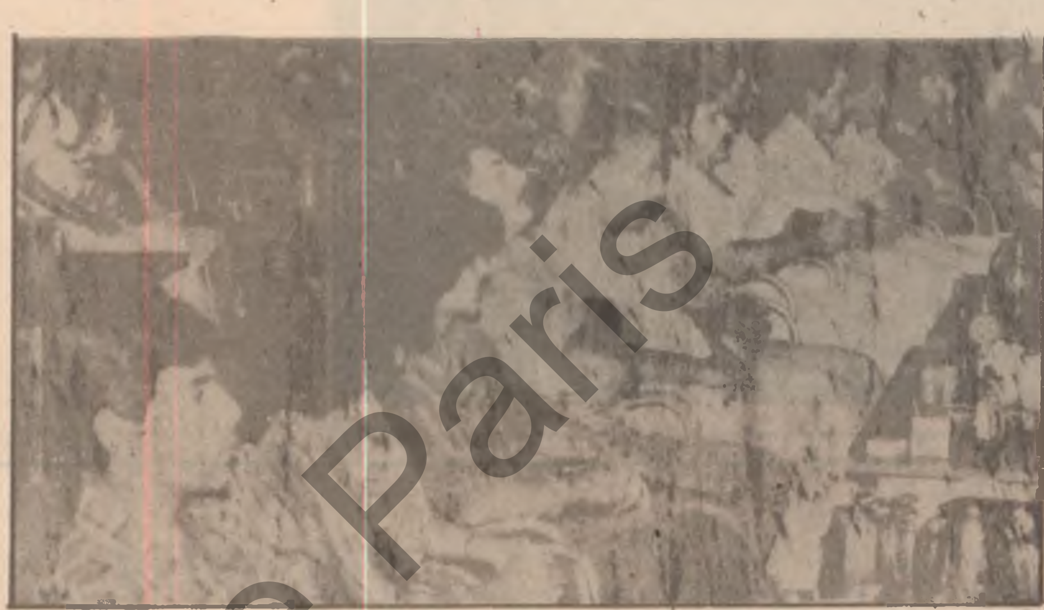

لە پیرەوەری شۆڕشی ١٧–٣٠ی تەمووزی پیرۆزدار

چالاکی لقی دەزگاکەمان لە سلێمانی

لە چالاکیەکانی لقی دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لە سلێمانی بەبۆنەی ئاهەنگەکانی تەمووزی پیرۆزەوە لە دوو چالاکی گەورەدا بەشداری ئاهەنگەکانی شاری سلێمانی کرد ، کە بەبۆنەی جەژنەکانی ١٧–٣٠ی تەمووزی پیرۆزەوە گێڕایان ..

لەکتێبخانەی ئەوقافی سلێمانی بەهاوبەشی کتێبخانەی ناوبراو ، پێشانگایەکی تایبەتی کتێبی کوردی کردەوە ، تیایدا ئەو کتێبانە پێشاندران کە لە

تەماشاکەران بوو .. ئەم پێشانگایە دوو ڕۆژی خایاند

هەر بەوبۆنەیەوە لەهۆڵی مۆزەخانەی سلێمانی یەکەم پێشانگای فۆتۆگرافی

دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی و دەزگا ڕۆشنبیریەکانی ووڵاتەوە لە چاپدراون لەپێشانگاکەدا بەشێکی تایبەت تەرخان کرابوو بۆ ووتارو نوسینەکانی سەرەکی فەرماندە صدام حسین کە بەزمانی کوردی چاپکراون .. هەروەها کتێبخانەی ئەوقافی سلێمانی بەشداری دەزگاکەمانی کرد بەپیشاندانی چەند دەست- نووسێکی نایاب و دەگمەن لە کەلەپووری ئایینی ، بە جۆرێکی قەشەنگ هۆڵی پیشانگاکەی ڕازاندبووەوە .. جێگای سەرنجی

هونەرمەندی ئەندازیار فارس سەعدی بە ناوی «بەفرو چیا» لەلایەن بەرێز جێگری پارێزگاری سلێمانی و لەبری بەرێز پارێزگار مامۆستا «محمد امین عبو»وە کرایەوە پێشانگای بەفرو چیای هونەرمەند فارس سەعدی جێگای تایبەتی خۆی کردەوە، لەدڵو دەروونی تەماشا- کەرانی ، بەوگەرمای هاوینە، خۆشی بەفربارین و زستانی کوردستانی پێ‌بوو ، جگە لەسیمای تایبەتی تابلۆکانی هونەرمەند کە بەشێوەیەکی وردبینانە ، یان ئەندازیاریانە لەگەڵ تابلۆکانیا بەگونجاوی

جێگای شارەزایی هونەرمەند و شێوەکاری ، چاوی کامیراکەیان پێوە دیاربوو .. ئەم پێشانگایە کە بەیەکەمجارە هونەرمەند لەسلێمانی پێشکەشی ئەکا وەك پێشانگایەکی فۆتۆگرافی ، دیمەنی تابلۆکانی خۆی بەخەڵکی ئەناساند .. لەگەڵ ناونانی هەر تابلۆیەکدا بینەریش ناوێکی بۆ هەڵئەبژارد ، چونکە لەسروشتی شیرینی کوردستانەوە هەڵقوڵابوون ، بۆن و خۆشەویستی بەفرو چیایان تێکەڵ بەکتری کردبوو .. ئەم پێشانگایە چوار

ڕۆژی خایاند خەڵکێکی زۆری شاری سلێمانی بینیان ،ئێمەش لەگەڵ تەمەن- درێژی هونەرمەندو بەهێزی توانای کامیرەکەی شان- بەشان کارە سەرەکیەکەی خۆی کە ئەندازیاریە وەك پشیەیەکی سەربەست لە گۆرەپانی وێنەگرتنی فۆتۆگرافیدا بەوشێوەیەی ئێستای داوای سەرکەوتنی زیاتری بۆ ئەکەین بەدیداری چەندان پێشانگای‌تری هەمە -جۆر ..

لقی سلێمانی

لە چالاکیەکانی دەزگاکەمان

کۆڕێکی ئەدەبی لە هەولێر

لە چوارچێوەی ئەوجموجۆڵە ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندنەی دەزگاکەمان دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی ڕای- دەپەڕێنێ لە پێناو پەرەپێدان و گەشەسەندنی بزووتنەوەی ڕۆشنبیری .

لقی هەولێری دەزگا ، کۆڕێکی لێکۆلینەوەی ئەدەبی بۆ نووسەر سەروەر ئەحمەد بەناوونیشانی « دۆستۆفسکی و راسکۆ- لنیکۆف » لە هۆڵی ژووری بازرگانی هەولێردا سازکرد. لە سەرەتای کۆڕەکەدا مامۆستا محمود زامدار بە ناوی لێژنەی ڕۆشنبیریەوە ،ووتەیەکی خوێندەوە کە تیایدا باسی ئەو جموجۆڵە گەرمەی کرد کە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی دەیخەملێنێ ... بەتایبەتی لە بواری سازدانی ئەم جۆرە کۆڕو کۆبوونەوەو موناقەشە گەرم و گوڕانەو دەرگا کردنەوە لە ڕووی دەنگە لاوەکان بۆ گفتوگۆکردنی فراوان دەربارەی لایەنەکانی ئەدەبی و دروستکردنی بوار بۆ هاتنە پێشەوەی ئەم دەنگانەو ... بنبڕکردنی ڕەخنەی ساردوسڕو خولقاندنی مەودای داهێنان . ئەنجا کاك سەروەر لە دووتوێی باسەکەیدا باسی ڕۆمانی «تاوان و سزا»ی ڕۆمان‌نووس «دۆستۆفسکی» کرد .

دوای ئەوە ، ئامادەبوانی کۆڕەکە هەر یەکە لە گۆشەنیگای خۆیەوە باسی ڕۆمانەکەو هەڵسەنگاندنەکەی کاك سەروەریان کردو شایانی‌باسە کە کۆڕەکە زیاتر لە دوو سەعاتی خایاند .

— شێرزاد —

ئاوڕێك

لە ڕابووردوو

سامان ئامادەی ئەکات

● ڕۆژنامەی «ژیان» لەژمارە ٥٤ی ساڵی دووەمیدا، کە ڕۆژی پێنج‌شەممە ١٧ی شوباتی ١٩٢٧ دەرچوو ، ئەم هەواڵانەی خوارەوەی بڵاوکردووەتەوە :-

(تشریف هێنان)

سەرچاوەی عیلم و عیرفان،وێنەی نەجابەت و پیاوەتی، مەعالی جەنابی ئەمین زەکی‌بەگ کە ئەوەیەکی بێ‌هەمتای ئەم وەتەنەیەو لە قابینەی‌ئێستای عیراقیەدا وەزیری ئیشغال و مواسەلاتە ،سێ‌چوار ڕۆژ لەمەوپێش تەشریفیان هێناوەتە ئێرە ،لە پاش سێ ڕۆژ مانەوە گەڕایەوە جێی خۆی ، وابە هیواین کە ئەم هاتنەیان ببێت بە پێشڕەوێکی خێرو بۆ پێشکەوتن و سەرکەوتنی وەتەنە دواکەوتووەکەمان لەنەتیجەی سەعی و کۆششی کردەوەی باش و چاك ببینین،و بەم موناسەبەتەوە عەرزی بەخێرهاتن و خواحافیزی‌وتەمەنای پایە بلندی‌ی ئەکەین .

(اعتراف اسویچرە بە ابن السعود) ،

موعەتمەدی حیجاز تەلەگرافێکی وەرگرت لەم تەلەگرافەدا وا خەبەری دراوەتێ کە حکومەتی سویسرە ئیعتیرافی بە مەلیکێتی ئیبن ئەلسعود کردووە بەسەر حیجازدا .

چاپکراوی نوێ

نیگەرانی

کۆمەڵە شیعرێکی شاعیر نەوزاد رەفعەت بەناوی «نیگەرانی» دەرچووە کە ئەمانەتی گشتی ڕۆشنبیری و لاوانی ناوچەی کوردستان یارمەتی چاپکردنی داوە ،ئەم کۆمەڵە شیعرە لە ٧٢ لاپەڕەی تەوارە مام ناوەندیدایە .

بەرهەم بۆ منداڵان

لە شیعرو چیرۆك بۆ منداڵان لەم دواییەدا دوو بەرهەم بڵاوبودنەتەوە یەکەمیان قاسپەی کەو کۆمەڵە شیعرێکی دایکی سۆلاقەو دووەم توتابخانەکە بریتی‌یە لە چیرۆك و شیعر بۆ منالان و بەرهەمی کاك عمر میراودەلی‌یە .

کۆڕێك بۆ لێکۆڵینەوەی ئەدەبی

★ وەك پەیامێکی پیرۆزو هاندانی دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لقی هەولێر بۆ خستنە ڕووی بەهرەو توانای ئەدەبی و ڕۆشنبیری لاوان لەم ڕۆژانەدا لە هۆڵی ژووری بازرگانی هەولێر ئێوارە کۆڕێکی بۆ کاك محسن احمد ڕێکخست کە تیایدا لێکۆلینەوەیەکی ئەدەبی دەربارەی کۆمەڵە شیعری « دوکەڵ » کە بەرهەمی شاعیر (هاشم سەراج)ە خستە ڕوو ... باسی کۆمەڵە شیعری «دوکەڵ»ی کرد وەك جامە شیعر .. بە شێوەیەکی عیلمیانە بابەتەکەی هەڵبژاردبوو پێشکەشی دانیشتوانی کرد .. سەرەتای دروستبوونی جامە شیعری کوردی هەر لە دوو جامەکەی سالم و دەگاتە قۆناغی ئەمڕۆ کە گەلێك جامە شیعر هاتە کایە .

لەسەرەتاشەوە برای ئەدیب محمود زامدار کۆڕەکەی بەچەند ووشەیەکی بەچێژ پێشکەش کردو داوای ئەوەی کرد کە هەوڵی ئەوە بدەین ئەم جۆرە کۆڕانە بەردەوام بێ و بەگیانێکی خۆشەویستانە بۆ مەسەلەکە بچین ...

ناظم دلبەند
لقی هەولێر

لە چالاکیەکانی دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی لقی هەولێر .

هاوکاری

دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی

شەقامی الخلفاء
مەیدانی الخلانی

تەلەفون
٨٨٧٥٧٩٥
٥ خەت

ئەوەی دژ بەڕووبەڕووەی گەل و نیشتمان ڕابوەستێت هەلڵدێر جێی تی

کەس هەیە لە دنیادا حەزبکات ، نیشتمانەکەی سەر دانەوێنێتو ، ژێر دەستەوژێر چەپۆکی بێگانە بێت ؟! کەس هەیە حەز بکــات میللەتەکەی خۆی بکاتە ژێر دەستەو خزمەتکــاری بێگانە ؟!

ئەگەر بەووردی سەرنجی ئەو دوو پرسیارە بدەینەوە، ئەوا بۆمان دەردەکەوێت ، چی تاوانێکی گەورە بەرپــا دەکات ، ئەو کەسەی کە بەو چەشنە ڕەفتار بکات ، کە لە ناوەرۆکی ئـــەو دوو پرسیارەدا هاتنە ڕوو !

بە چەشنێك بجوولێتەوە، زیان بەسێژووی میللـــەتو نیشتمانەکەی بگەیەنێـت ، حەز بکات خاكو ئـــاوو پێدەشتو چیاو دۆڵەکانــی وولاتەکەی بکەونە ژێر چنگی چەپەڵی دوژمنــی کینـــە لەدڵەوە ، باوەڕیش ناکەیـن کەس هەبێت حەز بکـــات نیشتمانەکەی زەلیـــلو گیــرۆدەی داگیرکــاری‌ی دوژمنو بێگانە بێت ، ئـەو کەسانە نەبێت ، کە لەبـاو باپیرەوە ، لــە ڕەچەڵەکــی بۆگەنیانەوە بۆیان ماوەتەوە، خۆفرۆشو خزمەتکــەرو نۆکەری ئاغاو ئیمپریالیزم بن ،بەڵێ تەنیا ئەو کەسانە حەز دەکەن وا لە نیشتمانەکەیان بێت ، بۆ ئەوەی بــــەرژەوەندی‌ی خۆیانو ئاغا ووردك زلەکانیان بپارێزنو گیرفانی خۆیان هەردەم بەپڕی ببین، میللەتو خاکیش بــــە پەرداخێکی شەرابی ســـەر مێزی ئاغاکانیان ناگۆڕنەوە !

بەڵێ ئەو کەسانە ، بـەر لەشکری بێگانە دەکەوونو ، ڕێو شوێنو ناوچەکانـــی وولاتەکەی خۆیانیان پیشان دەدەنو ، وەك لەشـــکری سوور ، بەر سوپاو چڵکیــاو خۆرو پیاو کوژەکانیـــسان دەکەوونو بەرەو داگیرکردنی خاکەکەی خۆیان مل دەنێن!!

ئەو کەسانەیش وەنەبێت بـــــۆ سوودی میللەتو خاکەکەی خۆیان وا بکەن ، بەڵکو ئاواتی هەمیشەیی‌یان ئەوەیە میللەتەکەیان ژێـــر دەستو خاکەکەیان داگیـــر ـکراو بێت ، بەڵام خەیاڵیان خاوە ، میللەت دەســـتی پۆڵایینە ، پشتی ئەستوورە، وورەی بەرزە ، چـــاوی کراوەتەوە ، تێگەیشتووە ، لە هەموو مەسەلەکانی ژیان گەیشتووە ، ئەو جمەوجوولە خیانەتکاری‌یانە کاری تێنا ـکەن ، گەردێك باوەڕی بــە نیشتمانو خاکی پیـــرۆزی نیشتمان لەق ناکەن ، هەموو یاری‌یەكو هەموو ڕەفتارێکی ئەو دیوی پەردەکانیان بـــۆی دەرکەوتووە ، پەردەی ڕەشی ڕووی هەڵماڵیوونو ،بەباشی دەیانناسێت ، دەزانێت کێنو چین .

قسەیشی ناوێت ئــەوەی یەکێك بناسێت ، لـــــە مەبەستەکانی دەگات، هەموو هەڵسوکەوتێکی شـــــی دەکاتەوە ، بەو جۆرەیشـــس میللەتی کوردمان لــــــە کوردستانی عیراقدا ، ئـەو جۆرە کەسە خاینانـــــەی ناسیوەو بەرەگو ڕەچەڵەکا ـ نیاندا چووەتە خوارەوەو تــا بنەڵ بنیان دەیانناسێتو لێی گوم نابن . .

ئەدی چۆن ئـــــەو خیانەتکارانە لە میللەتێك گوم دەبن کە دەستیان تێکــــەڵ بەدەستی دوژمن تریـــــن دوژمنی خاکی کردبێـــتو ، کەوتبنە بەر لەشکریانەوە بۆ داگیرکردنی خاکەکەیــان ؟، چۆن میللەتێك تاوانبارانە بەو چەشنەی لە بیر دەچێتو لێ گوم دەبێت کەبچن دەستیان بەدەستی تاقمــی ڕاکردووی لەگەڵ شەرم کـــــردووی شەرمەزاری لیژنـــــەی مەرکەزی حزبی کۆمۆنیستی کردبێتو لەسەر دروشـــی بریقەدارو پفکردووی زلو بێناوەرۆك ڕێك کەوتبـن ؟، هەر بۆ ئەوەی زیـــــان بەمیللەتێکی مـــــەزنو نیشتمانێکی گـــەورەی وەك عیراقو عیراقی‌یەکـــان بگەبەنن !

گەر ڕاستو دروست لــە مەسەلەکە بکۆڵینەوە ،بۆمان دەردکەوێت کەسانی بــەو چەشنە ، کە دەســـتیان تێکەڵ بە دەستی دوژمـــن دەکەنو هەڵسوکەوتــی ڕۆژانەو ساڵانەیان ئــەوە بگەیەنێت دژ بە خواستــی گەلو خاکی نیشـــــتمان ڕابووەستنی ، کە ئـــەو کەسانە هەر لە بنجوبناوانەوە دژ بەمیللەتو بە خاکـــی نیشتمانن و ، هـــەردەم . کۆنەپەرستو خوێنمـــژو ستەمکەرو خیانەتکارن ، بەڵگەکانی مێژووی کـــۆنو سەردەم ئەوەمان ، بەوپەڕی دیارو ئاشکراوە ، بـــــۆ دەسەلمێنێنو ، بۆمـــــان ڕووندەکەنەوە ، کە ئەوانەی دژ بە ڕەوڕەوەی بەرەوپێشە ـوە چووی میللـــــەتو نیشتمان ڕادەوەســــتنو دەیانەوێت ببنە کۆسـپی بەردەم مێژووی پڕ لـــــە شانازی‌و خەباتی نـــەتەوەو نیشتمان ، ئەوا لە بــــەر شاڵاوی تێکۆشانو خۆبەـ ختکردنی ڕۆڵەکانی گـــەلدا خۆیان ناگرنو دەکەونـــــە هەڵدێری بێئامانی چەپۆکی بەهێزی گەلو نیشتمانەوە ، کە بەبێ بەزەیی پێداهاتنەوە، چەپۆکی پۆڵایین بەتەوقـــی سەریاندا دەداتو ، بـــــۆ هەمیشە ڕەوانەی دۆزەخـــی ئاگرینی ئەنجامی ڕەشـیان دەکات .

گەلی کوردیش ، ئێستا کە لەژێر سایەی دەســتکەوتەـ کانی شۆڕشی حەفـــدەی گەلاوێـــژدا ، بەسەرەکایەتی سەرەکی تێکۆشـــەر صەدام حسین ، دەحەسێتەوەو لــە کوردستانی عیراقدا ئەواوی مافە ڕەواکانی خـــــۆی وەرگرتووە ، لەوانەشـــس ئۆتۆنۆمی ، ئەوا بەهەمـــوو هێزو توانایەکیەوە بەرگـــری لەو مافە ڕەوایانەی خـــۆی دەکاتو بەخۆینی گەشـــس بەرەنگاری ئەو کەســـــانە دەبێتەوە کە مەبەســـتیان زیانگەباندنە بەو دەستکەوـ تانەو بە خاكو نیشتمانەکەی ،ئەو کەسانەیش وەك خۆیان باش دەزانن ، پـــــەردەی ڕەشی ڕوویان لادراوەو باش دەناسرێنو بەشـــی ڕەشیان نابووتی‌و شکستی‌و نەمـــانو بیرچوونەوەیەو ، نەمـــری‌و سەربەرزیش هەر بۆ خـــاكو بـــــۆ میللەتو بۆنیشتمان دەمێنێتەوە .

م. ئەلوەند

کێ ئەبێتە سەرکۆمار لە ئێراندا

نوسینی : ئەمین ئەقشبەندی .

وەکو ئاگامان لێیە بڕیار وایە لەم نزیکانەدا لە ئێراندا سەرکۆماری تازە هەڵبژێرن ، ماوەیێکـــی زۆرە زۆرێك لە نوسەرانو لە کاربەدەســـتانی ئاژانسەکان وە هەروەها لـــــە هەڵسووڕێنەرانی کاروباری ڕامیاریی ئێران ، نانوپیاز بەم دەنگوباسەوە ئەخۆن ، وە خەڵکی گرفتارو لـــــە قوڕ چەقیوی ئێرانی پێ سەرگەرم ئەکەن .

بەڵێ ئەڵێن هەڵبژاردن ئازادە ، ئەڵێـــــن هەرکەس شایستەبێت بۆ سەرکۆماریی ئەتوانـــێ خۆی دیاریی کات ، ئەم ئەپرسێ داخۆ بازرگـــان ئەتوانێ خۆی دیاریی کات ؟ ئەو ئەڵێ داخۆ خامنەیی جارێکی تر ئەبێتەوە بە سەرکۆمار ؟

ئەو ڕادیۆکە ئەڵێ دەستەی ڕەجـــــەوی‌و دژکارەکانی تری ئێران داوایان لەخەڵك کــــردوە بەشداری نەکەن لەم هەڵبژاردنەداو صەدان ئالەم بابەتە دەنگوباسانە .

لێرەدایە من ئەڵێم بەڕاستی‌ی سەیرە !! زۆرـ سەیرە خەڵك بە چاوی خۆیان سەیرئەکەن ئەوەتـا ئەم کابرایە جادوو ئەکات ئەم کابرایە ئەفسونگەرە ئەم کابرایە درۆزنە کەچی لەگەڵی ئەوەشا هەموولایێ چاویان داچەقاندوەو سەیری‌ئەکەنو گوێی‌ی بـــۆ ڕائەگرن .

ئیستە من لەئێوەی خوێنەری ئەم باسەو لـــە خومەینی‌و لە خەڵکی ئێران و لە هەموی جیهـــان ئەپرسم .

ئەپرسم ئەڵێم ، ئایا ئەوەی ئەبێتە سەرکۆمار لەئێراندا هیچی بەدەستە ؟

ئایا ئەتوانێ سەبارەت بە هیچ کارێکی سەرەکی‌و بناغەیی‌و حەیاتی‌ی ئێران ، هیچ بڕیارێك‌بدات ؟ ئایا ناپرس ئەکات بەخومەینی ئەتوانێ هیچ کارێکـــی گرنگ ئەنجام‌بدات ؟.

ئایا ئەگەر خومەینی هەر ئەمرێکی پێبکـــات ئەتوانێ نەیکات ؟

ئایا لـــە هەر کارێ مەنعی بکات ئەتوانێ بی‌کات ؟ کەواتە ئایا بەکەسێکی وا ئەتوانرێ بوترێـــت سەر کۆمار ....؟.

کەواتە ئیتر ئەم دەنگوباسە چی‌یە ..؟

کەواتە هەرکەس سەرکۆماربێ فەرقی‌چی‌یە .؟

ئـایـا لەولاتێکا ، بەومەرجە ئـــەو ولاتەش لەجەنگابێت ، وەشەڕ بەکەرەسەو بەچەکی دواساڵەـ کانی صەدەی بیستەم ئەنجام بدرێت ، ئایا ئەکرێ مەلایێ «واتە» ئاخوندێکی هەشتاوشەش ساڵە ببێتە فەرماندەی گشتی هێزە چەکدارەکان ...؟

بەومەرجە ئەوکەسە ئەڕەسمی‌ی بێت نـــــە ئەندامێك‌بێ لەدەوڵەتدا .

کێ خومەبنی کردوەتە فەرماندەی گشتی هێزە چەکدارەکان ..؟. خۆی ... ئەی‌سەرکۆمار ... ئەی‌نوێنەران مەجلیس ...؟ . ئەوانە چ‌کارەن ؟. وەڵامێك نیە !!.

کەواتە لە ئاوا ولاتێکی فەوزاو ئاشـــوبو کێبەکێدا ، هەرکەس ببێتە سەرکۆمار فەرقی‌چی‌یە ؟ کەسیش نەبێت ئەبێتەچی ؟

ئەمەتا دەری ئەخات ، هەرچی لە دەمـــــی کاربەدەستانی ئێران سەبارەت بــە هەڵبژاردنـــی سەرکۆمار دەرئەچێ ، جگەدەس‌بڕینو ســـەر گەرم کردنو خەڵك خەڵەتاندن ،

چی‌یەو بەچی‌ئەبێ ؟.

وەهەرکەس بێت فەرقی‌چی‌یە ...؟
کەواتە دەنگوباسو ئاژانسو هەواڵو نوسینو پێش‌بینی‌و خۆماندوکردن دەردی‌چی ئەخوات ، وە چ ئاکامێکی بەکەڵکی ئەبێت ؟.

ئێران لە ناوەوە

فۆاد حسین

لەبەرئەوەی ڕژێمی خوێنی‌ڕێژ لە تاران گەلێ تەنگەتاو بووە لەبەرتیژی‌و تۆندیی دەستوەشاندنی جەنگاوەرانی عیراق لە سوپاکەی‌و جوڵانـــدنو چالاکیەکانی هێزە بەرهەڵستکارەکانی نێو ئێـران و پێویستی‌ی ڕژێمەکە بۆ چەكو یەدەکی چەك بـــە شێوەیەکی بەردەوام .. دەبینین زۆرجار مەلاکانـــی قوم لەگەڵ بازرگانە بێگانەکانی ڕۆژئاوا ڕێك‌دەکەونو چەك لێیان‌دەکڕن .. بەڵام ئەوەی دەبێتە مایـــەی سەرنج ڕاکێشانو ڕامان ئەوەیە زۆرجار ئـــەم بازرگانانە درۆزننو تەڵە بۆ مەلاکەوجەکان دەنێنەوە ئەمەش دوای وەرگرتنی نرخی هیلاك‌بوونەکەیان .. ئەم‌کارە خومەینی‌ی وەڕس‌کردووەو بۆتە هۆی ئەوەی گەلێ نیگەرانی‌و پەست‌ببێت .. بەتایبەتـی ئـــەو هەواڵانەی دەگاتێ چۆن مەلاکان وە ئەوانەی دۆستین و لێیەوە نزیکن دەستیان‌کردووە بە بەرتیـــــــل وەرگرتنو پارە خواردن ودزی‌کردن ، شتەکە بۆتە باوو لەنێو مەلاکاندا بڵاوبۆتەوە . .

چەند ڕۆژێك لەمەوبەر دەستەی بەڕێوەبەران کەوتونەتە تەڵەیەکی ترەوە ، هەندێ لە مەلاکان لەگەڵ چەند بازرگانێکی درۆزندا لەسەر کرینی چــــەك مۆریان‌کردووە ، بازرگانەکان تەسکەرەی چـــەنـد دەوڵەتێکیان هەیە ، هەندێکیان ئەمریکایینو هەند ـێکی‌کەش فلپینی‌و ئەوانی‌تر ئێرانیین ، چەکەکـان بریتین لە یەدەکی ڕاداری فڕکەی «ئێـــف ١٤»ی ئەمەریکایی ، کــە یەدەکەکان گەیشتۆتە ئێـــران دەرکەوتووە هەموویان کۆننو بەکەڵکی ئیش‌کردن یان بەکارهێنان نایەن ..

بێگومان هەواڵەکە بەنیسبەت خومینی‌یـــەوە دڵتەزێن بووە جاچۆنە بەرگریی کردووە بە تایبەتــی خومەینی نەخۆشی‌ی دڵی هەیەو تووشی سەرـ یەشەی بەردەوامی‌ی بووە ..

ئەم هەواڵە لەسەرانسەری ئێراندا دەنگــی داوەتەوەو گاڵتەجاڕی پێدەکەنو هینەکانی پێشوویان کەوتۆتە یاد کاتێ لەتاران سنوقەکانیان وازکردووە لەجیاتی یەدەکی چەك بۆریی ئاویان بۆ ناردبوون .. سەیریش لەوەدایە ، خومەینی ناتوانێت ســـزایان بدات ..!! ئەگەر بتوانێت ئەی لەبەر چی ئەم جۆرە حاڵەتانە دووبارە دەبنەوە ..!!

وێنە لە سەرکەوتنەکانی ئەم دواییەمان

لە کەرتی باکوور

بەم جۆرە
ڕفلەکان بوونە
گۆڕستانی دوژمنان

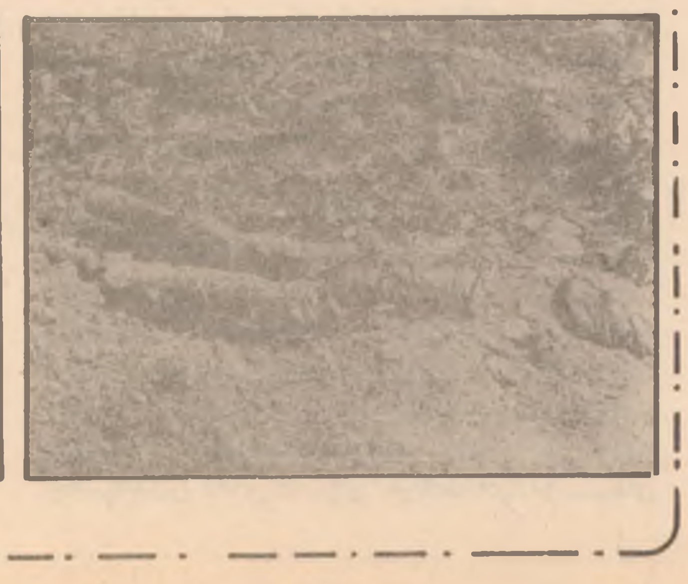

Institut Kurde de Paris

گرانەتا

ئامادەکردنی :ـ ئەرسەلان سلیمان ڕشید

گرانەتا یەکێکە لە نەخۆشییە نیشتەجێیەکانی وولاتەکەمان ولە نەخۆشیە دەرمییەکانە ، لە هەموو جیهاندا ناسراوە بە زۆریش لە ڕۆژهەلاتی ناوەڕاستو ڕۆژهەلاتی ئەوروپاو ناوەڕاستو خوارووی ئەمەریکاو ئەفریقیادا بلاوە .

لە نیوەی دووەمی سەدەی بیستەمدا ڕێیەی نەخۆشیەکە بەرەو کەمبوون ڕۆیشت ئەویش لە ئەنجامی گرنگی دان بە ڕۆشنبیری تەندروستیو پاكو خاوێنی گشتیو پاككردنەوەی ئاوی خواردنەوەو خاوێنیو چۆنیەتی پاراستنی خۆراكو هەروەها قەلاچۆکردنی مێشو مەگەز .

ئەم نەخۆشیە بە هۆی میکرۆبێکی تایبەتییەوە تووش دەبێت پێی دەوترێت سالمۆنیلا .

لەو کاتەی میکرۆبەکە دەچێتە لەشەوە تاکو دەرکەوتنی نیشانەکانی نەخۆشییەکە ماوەی (١-٣) هەفتە دەخایەنێ ، سەرچاوەی نەخۆشییەکە بریتییە لە یەکێکی نەخۆش یا هەلگری میکرۆبەکە لە ماوەی دوای چاکبوونەوە لە نەخۆشییەکە یا هەلگری زۆرخایەنی میکرۆبەکە کە لەمەوە لە ڕێگای پیساییەوە دەگوێزرێنەوە .

ڕێگاکانی بلاوبوونەوەی نەخۆشییەکە :ـ

بە هۆی پیس‌بوونی ئاوو خۆراك بە پیسایی مرۆڤ کە میکرۆبەکەی تیا بێت بلاو دەبێتەوە ، سەوزەو میوەی تازەی پاك نەکراوەش دەورێکی کاریگەری هەیە لە گواستنەوەی میکرۆبی نەخۆشییەکە هەروەها مێش یەکێکە لە هۆ سەرەکییەکانی بلاوبوونەوەی نەخۆشییەکە .

نیشانەکانی :ـ

نەخۆشییەکە بە تاو سەر ئێشەو ئازاری هەموو لەشو نەبوونی ئارەزوو بۆ خواردن دەست پێ دەکات . نەخۆشەکە تا دای دەگرێت بۆ ماوەیەکی درێژو بە بەردەوامی ، پلەی گەرمایی بەرە بەرەو ڕۆژ لە دوای ڕۆژ بەرزتر دەبێتو دەگاتە (٣٩-٤٠س) ، لە ڕۆژدا نزمو لە شەودا بەرز دەبێتەوە ، لێدانی دلێ نەخۆشەکە بە گوێرەی بەرزبوونەوەی پلەی گەرماییەکەی کەمە ،دەرکەوتنی پەلەی پێست لەسەر سکی نەخۆشەکە ،ئەستوور بوونی ڕژێنە لە مفاوییەکانی دیواری ناوەوەی ڕیخۆلە باریکە ، ئەستووربوونی سپل هەروەها نەخۆشەکە تووشی قەبزی یا سكچوون دەبێت . وەبە هۆی پشکنینە تاقیگەییەکان دەتوانرێت میکرۆبی نەخۆشییەکە دیاری بکرێت ، وەکو پشکنینی خوێنو پیساییو میز . لە هەفتەی یەکەمی نەخۆشییەکەدا میکرۆکە دەچێتە خوێنەوەو لە پشکنینی خوێندا دەردەکەوێتەوە لە هەفتەی دووەمدا لە پشکنینی پیساییو میزدا پاشان لە پیساییدا دەردەکەوێت .

ماکەکانی ئەم نەخۆشییە :ـ

١ - هەوکردنی سییەکان یەکێکە لە گیروگرفتە ترسناکەکانی نەخۆشییەکە .

٢ - خوێن بەربوونی ڕیخۆلە ، ئەمەش لە ئەنجامی تووش‌بوونی ڕژێنە لە مفاوییەکانی دەورەی ڕیخۆلەو دوایی داڕووشانی بۆڕییەکانی خوێنی دیوارەکەی کە دەبێتە هۆی خوێن بەربوونی ناوەوە .

٣ - کون‌بوونی دیواری ڕیخۆلە ، یەکێکە لە گیروگرفتە هەرە ترسناکەکان کە دەبێتە هۆی مردنی نەخۆشەکە ئەگەر بە ڕێگای نەشتەرگەری چارەسەر نەکرێت چونکە لە ئەنجامدا تووشی هەوکردنی ناو پەنچك ولەوانەیە تووشی ئیفلیجی ڕیخۆلەش ببێت کە دەبێتە هۆی مردن .

٤ - هەوکردنی ماسولکەی دل .

٥ - هەوکردنی زراو .

٦ - هەوکردنی ئێسکەکان بەتایبەتی جومگەکان .

٧ - هەوکردنی مێشك کە لەوانەیە ببێتە هۆی تێکچونی ئەقلی نەخۆشەکە (ئەمەیان بە دەگمەن ڕوو دەدات) .

چارەسەری نەخوشییەکە :

بۆ چارەسەریکردنی ئەم نەخۆشییە لە پێش هەموو شتێکدا پێویستە نەخۆشەکە جیا بکرێتەوەو لە نەخۆشخانەی تایبەتی بنوێت ، دوای ئەوە چارەسەری پێویستی نەخۆشییەکەی بدرێتێ بە پێی ڕێنمایی پزیشکی تایبەتی . لێرەدا پێویستە تێبینی خواردنی نەخۆشەکە بکرێت بەوەی کە خواردنەشلەکانی بدرێتێ لەوانەی کە ڕێژەی پرۆتینو ڤیتامینەکانیان تیا زۆرە ، وەدەبێت پاشماوەی خواردنەکەی بسوتێنرێت پێش ئەوەی فڕێ بدرێت بۆ ئەوەی میکرۆبەکە نەگوێزرێتەوە بۆ یەکێکی دی ، هەروەها دەبێت گرنگییەکی زۆر بدرێت بە پاكو خاوێنی نەخۆشەکە لە جلو بەرگو ئەو کەلو پەلانەی بەکاری دێنێو خاوێنی ژووری خەوتنو قەلاچۆکردنی مێشو مەگەز بۆ ئەوەی ڕێگا لە گواستنەوەی میکرۆبەکە بگیرێتو کەسی تری لێوە تووش نەبێت .

خۆپاراستن لەم نەخۆشییە :ـ

بۆ خۆپاراستن لە نەخۆشی گرانەتا پێویستە تێبینی ئەم چەند خالەی خوارەوە بکرێت :ـ

١ - دروستی شوێنەوار :ـ ئەمەش بە گرنگیدان بە پاككردنەوەی ئاوی خواردنەوە چ لە شار یا لە گوند بێت وەئەگەر دەزگای ئاو گەیاندن نەبێت ئەوا پێویستە یا ئاوەکە بکولێنرێت پێش بە کارهێنان وەیا مادەی کلۆری تێ بکرێت . وەدەبێت پاشماوەکان لە ناو ببرێن بە ڕێگایەکی دروستی هەروەها قەلاچۆی مێشو مەگەز بکرێت لە ناوچەکەدا لەگەل گرنگی دان بە پاكو خاوێنی خۆراك وەك شیرو بەرهەمەکانیو خواردنەکانی تر بەتایبەتی ئەوانەی بە تازەیی ئەخورێن .

٢ - ڕێگەنەدان بە هیچ کرێکارێك بۆ ئیش‌کردن لە چێشتخانەو چایخانەو شوێنە گشتییەکانی تر تاکو پشکنینی تاقیگەییان بۆ نەکرێت بۆ دلنیابوون لەوەی کە میکرۆبی سالمۆنیلایان هەلنەگرتووە ، هەروەها ئەبێت هەموویان بکوترێن دژی ئەم نەخۆشییە .

٣ - بلاوکردنەوەی ڕۆشنبیری تەندروستی :ـ ئەمەش بە ڕێنمایی کردنی خەلك بۆ ڕێگا تەندروستییەکان وەك گرنگیدان بە پاكو خاوێنی گشتیو پاكو خاوێنی لەشو جلو بەرگو پاككردنەوەی دەست دوای دەرچوون لە ئاو دەستو پێش دەست‌کردن بە ئامادەکردنو خواردنی خۆراكو هەروەها پاككردنەوەی باشی سەوزەو میوەجات .

٤ - کوتان دژی نەخۆشییەکە :ـ کوتان دژی نەخۆشییەکە یەکێکە لە ڕێگا سەرەکییەکان بۆ خۆپاراستن ، بۆیە دەبێت پشت‌گوێ نەخرێتو گرنگییەکی تەواوی پێ بدرێت ، بەتایبەتی بۆ ئەو کەسانەی کە نزیکن لەوەی تووشی نەخۆشییەکە ببن وەکو ئەو کرێکارانەی لە فڕێدانو پاككردنەوەی پاشماوەکان کار دەکەنو ئەوانەی ئەچن بۆ دەرەوەی وولات بەتایبەتی ئەو کەسانەی ئەچن بۆ حەج هەروەها ئەو کرێکارانەی لە چێشتخانەو چایخانەکان ئیش دەکەن .

نوکاف

Mumps

بەرهەڤ‌کرنا : بەیرەم داود

نوکاف نەخوەشییەك ڤایرەسی‌یە ل هەمی جیهانێ بەلاڤە ، ڤایرەسێ ڤێ خوەشیێ دبێژنێ Mumps نوکاف نەخوەشییەك زستانکی‌یە ئانکو پتر بەلاڤە لزڤستانێ و لناڤ بچویکا لژییێ خاندنگەهی و کوران پتر دگرت ژ کچان لێ هەروەسا لژییێ گەنجینییێ دبت مروڤی بگرت . ئەڤ نەخوەشی‌یە یا بڤەگرتنە ڤەدگوهزت دەمێ نەخوەش دبێنژیت یان دکوخیت لجهێد قەرەبالغ وەکی خاندنگەهاو کارگەها ، ڤایرەس ل پرچکێد تفێدا هەنە وئێکسەر ژمروڤی دچتە یێ دی ، هەروەسا هندەك بچویك قەلەمان دکەنە ددەڤێد خودا گەر هاتو هەڤالێ وی ئەو قەلەم کرە ددەڤێ خودا دێ توشی نەخوەشییێ بیت . یان گەر مرڤ پەرداخێ نەخوەشی یان کەڤچکێ وی بکار بینیت دیسان دێ توش بیت لەو دڤێت شەش ڕوژان بەری نیشانێد نەخوەشیێ پەیدابن‌و نەه ڕوژان پشتی نیشان دیار بون ئەم خوە دوری نەخوەشی دانین تا وەکو مە نەڤەگرت .

نیشانێد نەخوەشییێ :ـ

ڤایرەسێ Mumps (توشپیێ تفێ الغده اللعابیه) دگرت‌و پشتی (٧-١٠) ڕوژان دێ نەخوش لەش گەرم بیت‌و خاڤ بیت ، ئەدویرە بەهەلاڤێژیت دگەل ژانەسەرێ و چونەخوارنێ دوو هەتا سێ ڕوژان پاشی ئێکسەر توشپیێ تفێ بتایبەتی یێ بەرێ گوهی چونکە دبیت توشپیێ بن (شەویکی رلام) ێ بگریت دێ بتە ئەگەرا وەرماندنا توشپی لڕەخەکێ یان هەردو ڕەخان وبن‌گوە وەرمتی دیارە . نوکاف نەخوەشییەك بێ ترسە لێ ترسا وێ هەر هندە کو جاران پشتی ڤایرەسی کو توشپی بەردان (گون)ان دگرت هەردەم هەر گونەکی دگرت لێ گەر هەر دو گرتن ودو سێ جاران گرتن ئەدویرە مروڤ نەمێر بیت . گەر ڤایرەسی لژنان دبیت هێلکەدانا بگریت‌و بوەرمن وزك ئێشانەك دژوار پەیداکەت‌و دبیت گەر گەلەك جارا هێلکەدان گرتن ژن نەزۆك بیت . ترسا مەزن ژ ڤایرەسی ئەو کێم جارا ڤایرەس پەنکریاسی دگریت وگەر گرت مروڤ لبەر مرنێ‌یە چونکی پەنکریاس بارا پتر ژ ئەنزیمێد خوارن هەرس ـکرنێ بەرددەت وگەر نەمان خرابە .

چارەکرن و خوە پاراستن :ـ

چارەیا نوکافێ هەر چارەیا ژانەسەرێیە و تایێیە و یا هاتی‌یە دبار کرن (٣٠-٤٠) ژسەدێ ژ نەخوشان دژێ خەستەکی‌نە ئانکو چو نیشان لێ دیار نینن لەو چو چارە بو نەڤێت . لێ گەر گون یان هێلکەدان توش بون دڤێت چاك لخەستەخانێ بهێن چارەکدن .

خوەپاراستن گەلەك گرنگە ئەوژی نەهێلانە بچویك گەر نەخۆش بو بچیتە خاندنگەهێ وجهێد قەرەبالغ‌و نناڤ هەڤالان لێ ژهەمیان گدنگتر ئەوە بچویکان لژییێ (٢-٣) هەیڤان دەرزیا دژی ئەخوەشینێ بو دانین کو دبێژنێ (التلقیح الثلاثی) Triple vaccine تا وەکو بچویکی بپارێزیت ژ نوکافێ وهەر وەسا ئەڤ ڤاکسینە دژی سورکاو سورکێد ئەلەمانی‌یە ژی وتوکە ئەڤ ڤاکسینە ل هەمی ڕەخێد جیهانێ بەلاڤە وگەر مروڤ جارەکێ توشی نوکافێ بو دێ هێزا لەش‌پارێز دژی نەخوەشینێ پەیدابیت ومروڤ ئێدی توش نابیت وەکی سورکا بەس دبیت جارەك دی ژی مروڤی بگریت بەس چو ترس ژێ نابیت و دێ بساست بیت

ژێدەر :ـ

1- Medical Virology Frank J. Fenner O. White 2nd Edition

2- Davidson's Principles & Practice of Medicine Edited by JOHN MACLEOD 12th Edition.

3- Epidemiology principles and application to infectious diseas, GIRES ABDUL MASSIH, TAHSIN MALLAH, HAMEED TAJELDEN.

٤ - المرشد الطبی الحدیث وضع جماعه من الاطباء مطبعه النهضه بغداد .

گوڵە وێنە یا گوڵە پانسی

pansy

ناوی زانیاری
Viola Tricolor

ئەم جۆرە لای خەلکی بە گوڵە وێنە ناسراوە لەبەر ئەوەی شێوەو جیاوازی ڕەنگەکانیان لە هەندێ کاتا لە ڕوومەتو دەمو چاو دەچن. گوڵێکی دلفرێنو خۆشەویستە لای خاوەن باخچەکان لەبەر دلفرێنی ڕەنگی جوانی گوڵەکانی .

ئەم ڕووەکە وەرزییەو لە ڕەگەزی وەنەوشەییەکانە . بالا کورتەو لە ١٥سم زیاتر بەرز نابێتەوە .

گەلاکانی ئەوانەی لای خوارەوەی خڕن وەیا لە شێوەی دل دایە ..لێواری گەلاکان گرنج گرنجن ،بەلام ئەوانەی لای سەرەوەی لە شێوەی هێلکەییە . گوڵەکانی تاكو سێ‌پەڕەنو ملیاندرێژە ... ڕەنگیان زۆرەو زۆرتریش لە هەر گوڵێکدا سێ‌ڕەنگ کۆبووەتەوە .

بەری ئەم گوڵە زوو پێ دەگاو ئەکرێتەوەو .... وەیا ئەکەوێتە خوارەوەو تۆوەکەی ئەوەرێتە سەر زەوی ، بۆیە پێویستە پێش دەم کردنەوەی بەرەکەی بکرێتەوە .

گوڵە وێنە لە گوڵەکانی ناوەڕاستی باخچەو گوڵەکانی پێشەوەی باخچەیەوە لەبەر چاو دەنێژرێن لەبەر کورتی بالایان .

بە هۆێ تۆوەکەیەوە لە پایزدا دەنێژرێ .

ڕەنگی گوڵەکانی سوورو سپیو زەردو شینەو پەلەی ڕەشو زەردی تێدایە کە هەر لە پەپوولە دەچێ .

سەلاحەدین سالەح مەجید

کەرکووك

دەربارەی - پاشماوە

چڕو دابەشکراو وەرناگرێ بەلکو بە ڕۆژئاواییشی تێ دەگات !!! ئێمە لەگەل ئەوە داین کە بە هیچ جۆرێك نابێ لە ڕەسەنایەتی دەرچینو لادەین .... بەلام دابەش‌کردنو هارمۆنی کردن بۆ ئاوازی کوردی زۆر جێگای خۆیەتی ..... ئەمەش نەك هەر بە قسەی مۆسیقازانی کورد (قادر دیلان) بەلکو بە گوتەی زۆر مۆسیقازانی جیهانیش ، بەتایبەتی ئەوانەی مۆسیقای کوردییان پێش نزیکەی سەدەیەك کۆکردۆتەوەو شی کردۆتەوە ..... لەوانە ... مۆسیقازانی ئەرمەنی (کۆمیداس) ...

(برای ئامێدی) لە جێگایەکی دیکەدا دەلێ (فۆلکلۆری خۆ بپارێزنو نەهێلن تووشی « تشویهێ ». ببیت - تا .. د) !؟ واتە بەڕای ناوبراو (دلشاد) هەستاوە بە پێ شێل‌کردنو (تشویە) کردنی کەلەپووری نەتەوایەتیمان !!! ؟ ....

دیسانەوە دەلێ (هزار سلاف بوان ستراب‌نێژیت کورد ئەوێت سترانا فۆلکلۆری سافکریو گوتی بێ دەستکاریو بێ تامدان بئاوازێت بیانی !!) ... لەم گوتەیەی سەرەوەی ، بۆمان دەردەکەوێ کە کاکی ئامێدی بە هیچ جۆرێك لەگەل ئامادەو دابەشکردنی واتە (تازەکردنەوەی) گۆرانی فۆلکلۆریدا نیە !؟ دبارە دەیەوێ سەدان سال پێش ئێستا چۆنو بە چ شێوەیەك گوتراون ، هەر بە هەمان شێوە کۆنەکە بگوترێنەوە !!؟ کاکی برا ئێمەش وەکو تۆ شانازی بە کەلە گۆرانی بێژانی کۆنمان دەکەین ... چونکە کارێکی فرە بەرزیان پێشکەش بە نەوەی ئەمڕۆو داهاتوو کردوو بەم کارە پیرۆزەیان چەندین ئاوازو هەلبەستی فۆلکلۆرییان لە فەوتانو لە ناوچوون ڕزگار کردووە .

بەلام ڕای زۆر لە زانایانی فۆلکلۆر ئەوەیە کە دەلێن (دوای ئەوەی بەرهەمە فۆلکلۆرییەکان بە چاپ دەگەنو دەبن بە ئەرشیف ، واتە ئەسلو ڕەسەنایەتی ئاوازو هەلبەستە فۆلکلۆرییەکە وەکو خۆی هەلدەگیریو دەپارێزرێ ، ئایا هونەرمەندان مافی ئەوەیان نیە سوود لەو فۆلکلۆرانە وەرگرن ؟؟ !! بە نیازی پەرەپێدانو پێشخستنی ڕەوڕەوەی هونەری گۆرانیو مۆسیقای کوردیمان ؟؟ !!

ئامادەو دابەشکردنو هارمۆنیکردن بۆ بەرهەمی فۆلکلۆری (ئەوبەرهەمەی ئەسلی هەلبەستو ئاوازی پارێزراوە) بەڕای ئەو زانایانە کارێکی زۆر ڕەوایە .. بۆنموونە (هایدن) زۆر گرنگی بەم لایەنەداو هەندی ئاوازی میللیو فۆلکلۆری لە ئاوازو بەرهەمە نوێ کاریەکانیدا بەکار هێنان ...

هەروەها (شوبەرت) بە هەمان شێوەی (هایدن) فۆلکلۆری (ئەمساوی) تێکەل بە بەرهەمە تازەو (ئۆرکسترالی) یەکانی کرد ... بەلام لە (رووسیا)دا (بوردینو کۆرساکۆفو مۆسۆرسکی) توانیان مۆرکو تامو ڕەسەنایەتی بدەنە بەرهەمە تازەو شاکارەکانیان ، بەهۆی سوود وەرگرتنیان لە فۆلکلۆری خۆیانا !! ؟ بە هەمان شێوە (دفۆرجاكو سەمتانا) ش لە چیکۆسلۆڤاکیا توانیان بە (پشت بەستن بە فۆلکلۆرەوە) شێوەو ڕوخساری قوتابخانەی نوێی ئاوازدانان جێگیر بکەن ... هەتا لەم چەرخەی ئێستاشمان دەبینین مەسەلەکان زیاتر ڕوون بوونەوەو بەرەو پێشەوە چوون بە تایبەتی لە پەیوەندی (هونەری داهێنان) لە لایەكو (مۆسیقای فۆلکلۆری) لە لایەکی دیکەدا ... لە ئەنجامی ئەم هەلوێستەشدا (خاچادۆریانو ئەمیرۆف) لە یەکیەتی سۆفیەتو (کرشوین) لە ئەمەریکادا کە فۆلکۆری (زنج) واتە مرۆڤە ڕەشەکانی لەبەر هەمە تازەو (ئۆرکسترالی) یەکانیدا بەکارهێنا ، لە هەنگاریاشدا هەردوو مۆسیقازان (کۆدای وبارتۆك) پێشەوا بوون لە چەسپاندنو دانانی ئاسۆی قوتابخانەی مۆسیقای هەنگاری تازەدا ، ئەوەش بە پشت بەستن بە فۆلکلۆرەوە .

کەواتە سەرتاپای مۆسیقازانو ئاوازدانەرانی جیهان بەهۆی فۆلکلۆریانەوە ، توانیان مۆسیقای هاوچەرخانەی نوێ بخولقێننو زۆر شێوەو جۆری تازە لە هونەری گۆرانو مۆسیقایاندا دروست بکەن !؟ ..... لە جێگایەکی دیکەدا دەلێ (ڕۆژا هونەری ئەوا لبەغدا ..... بۆچی تیپا دهوکێ چ بەرهەمێت نوێ نە بەلاف کردن .... تا ... د .) .

بۆ ئاگاداری کاکی ئامێدی دەلێم ، تیپی دهۆك لە ئاهەنگی ناوبراو سەری هەموو لایەکی بەرز کردەوە !! ؟؟ چونکە نەیهێشت بێ (دلشاد)ی پێوە دیار بێت ..... ئەندامانی تیپی ناوبراو یەکەم جاریان بوو لە ئاهەنگێکدا بەشداری بکەن بێ ئەوەی سەرۆك تیپ لەگەلیاندا بێت ، وەهەر لە هەمان ئاهەنگیشدا بەرهەمێکی تازەیشیان پێشکەش کرد کە بە دەنگی گۆرانی بێژ (عەبدوللا زێرین) بووو هونەرمەند (جەمال) ئامادەی کردبوو ...

بەلام لەگەل کاکی ئامێدیدام کە دەلێ (بۆچی ئەوان ،« سیتاهاگوبیان » یان هەلبژارد !! ؟ ئەری ما چ کچ نەبوون .... تا .. د) .

دیسانەوە لەگەلی دام کە دەلێ (شاییو داوەت) لە ناوچەی بادینان ، شان بە شانی گۆرانیو مۆسیقا گرنگی پێ بدرێتو پشت‌گوێ نەخرێت ، بەتایبەتی گەر زانیمان ناوچەی بادینان زۆر دەولەمەندە بە ژمارەو جۆری هەمە چەشنی شاییو هەلپەرکێ ....

لە کۆتاییدا (سوپاسی کاك - ئیحسان سادق ئامێدی) دەکەم چونکە ئەو بارەی ڕەخساند کە گفتوگۆو باس لەگەلێ لایەنی هونەری گۆرانیو مۆسیقاماندا بکەین لە لایەكو بەرزکردنەوەی ڕادەی ڕۆشنبیری هونەری خوێنەران بە گشتیو هونەردۆستانیش بەتایبەتی لە لایەکی دیکەدا .... ئامانجیش بەرەو پێش‌بردنی ڕەوڕەوەی پێشکەوتنی هونەری کوردیمانە ...

Institut kurde de Paris

دەقی کۆنگرە رۆژنامەگەرییەکەی سەرەکی فەرماندە صدام حسین-پاشماوە

واتە وای زانی حالەتی خۆشەویستی شەخسیە بۆ خومەینی ، ئەمە لەلای گەلان نیە ، گەلان ئەمرۆ هوشیارن‌و هەلس‌و کەوتی حاکم‌و سەرکردە لەیەک دەکاتەوە هەروەها نێوان سوودی خۆی‌و نێوان ئاواتەکانی‌و لەسەر ئەو بنەڕەتە بریار دەدا چەند نزیك دەبێتەوەو چەند دوور دەکەوێتەوە لەم یان لەو حاکم‌و سەرکردە .

خومەینی هەلەی کردو لە خۆی بایی بوو ، ئەوساو هەتا ئێستاش هەندێ جار قسەی واکەن زۆر لە خۆبایی بوون‌و خۆ هەلکێشانی تیایە کە مل دەشکێنێ .

وا دەزانن مادەمیکی شۆڕش لە ئێران رووی‌دا ، دەتوانن شۆڕش لە عیراق بکەن‌و شای ئێرانی فارسی‌و ئێرانی لە رێ‌لایداو خوا توانای دانێ بەسەریا زاڵ بوون چونکە گەل دژی بوو هەستان بە شۆڕش ، بەلام عیراق گەلێکە عەرەبی‌و کوردی تیایەو عیراقین‌و ئەوانەن سەرکردایەتیان دەکەن شانین ، کەسیان لە خێزانەکانیانەوە چەکی حوکم کردنیان وەرنەگرتوە ، کەواتە هەلەیان کرد بەرامبەر عیراق ، لەگەل جەماوەرا بە ناپەسەندی جولانەوە ، مامەلەکردن بە ناپەسەندی مامەلە نیە لە فیکردا یان سلوك بەتەنیا واتە ئەگەر مامەلەت لەگەل خۆتا بە لەخۆبایی بوون کرد ئەوە مانای ئەوەیە مامەلەت لەگەل جەماوەر بە ناپەسەندی کرد .

ئێستا ئەوان دادەبڕێن ، دەگەنە حالەتی دەبینن پشت بەخوا تیایدا خومەینی ئەگەر زەرەیەک غیرەتی هەبێ بۆ خۆی‌و بۆ بیرو باوەڕی ، هیوای ئەخواست بمرێ‌و ئەو دیمەنە کە پشت بەخوا بەسەری دێ نەیدیایە ..

کەواتە لەسەریەتی خەلکی دەرکا بۆ خۆپیشاندان لەو کەسانەی دەرچوون تا فرۆکەی عیراقی تاران بۆردومان نەکا ، ئەو خەلکەی غیرەتی نشتمانیان هەیە وتیان عیراقیەکان وتویانە ئەگەر شەڕ نەوەستێنن بوردومان دەکەین‌و بە مەودایەکی سۆزی دیاری کراو دەرچوون .. بەرامبەر بە دە دەبێ دام‌و دەزگاکانی خەلك دەزکات هەتا تاوانبار نەکرێن بەوەی لەگەل دەولەتێکی بیگانەن بۆیە دەرناچن بۆ خۆپیشاندان .. ئەنجام راستی ئەو کەسانە دەردەکەوێ کە لەگەل شەڕن .

هەتا ئێستا لەوەناچی حیکمەت لە ئێران هەبێ بەجۆرێ ئەم دابڕینە بکا ، وا دەزانێ ئەو خەلکەی دەرچوون بۆ خۆپیشاندان یان ئەوانەی ئەوان دەریان کردن ، ئەوانە دژی بۆردومانی فرۆکەکانی عیراق بۆ سەر تاران نین‌و ناترسن گوناهبار بکرین لەگەل دەولەتی بێگانەن دژی ولاتەکەیان ، بەلکو ئەوانە پشتی سیاسەتی خومەینی دەگرن لە بەردەوامی شەڕدا .. ئەوانە بەم وەسفە کورتە ناتەواوە دوور لە عاقلی‌یەوە هەلەیەکی ستراتیژی گەورە دەکەن .

بەخێر بێن ..

وابزانم ئێمە پرسیارە گرنگەکانمان گرتەوە بە نیسبەت هەندێ شتی تر ، کرێکارە میسرییەکان چەند دەگۆرنەوەو دەبێ بەچەندو کەی ؟ ئەمانە کاروباری ئاسانن سەرنجی برایانەو پەیوەندی برایانە چاریان دەکاو جێگای رێزمانەو ئەمە سیاسەتی عیراق‌و سیاسەتی صدام حسین نیە تاقی‌بکەنەوەو پرسیار لە شۆفیری تاکسی بکەن دەبینن هەمان قسە دەکا ، هەروەها وەزیرو ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش هەموو بەهەمان لایەندا قسە دەکەن چونکە سیاسەتی عیراقەو لەدایك بوونی ئەمرۆ نیە بەلکو لە دەمێکەوە کاری پێ‌دەکرێ .

سلاومان بگەیەنن بەمیسر سەرەك‌و گەل‌و خاك‌و مێژووو ...

بەخێربین‌و خواتان لەگەل ..

وێنە بە رادیو □□

کارەساتی هەرەس هێنانی‌بە ستێك لە ولاتی ئیتالیا .

زیاتر لە دووسەد کوژراوبە سەدان برینداروو دەیان‌ون‌بوو هوی کارەساتی هەرەس هێنانی بە ستێك‌بووە لە سەرەتای ئەم‌هەفتەیەدا لە ولاتی ئیتالیاو لەناوچەیەکی گەشت‌وگوزاری ئەو ولاتەو دەنگ‌وباسیش تا دوێنی هەوالی زیاد بوونی زیانە کانی ئەم‌کارەساتە یان رادە گەیاند .

حکومەتی ئیتالیا زۆربایەخی بەم رووداوە داوەوچەندان لیژنەی لێکولینەوەی ئامادە کردوە بۆ زانینی هوی‌هەرەس هێنانی بەستەکە .

ناوچەی - پاشماوە

٧ - دروست کردنی شوقەی نیشتەجێ بۆ پزیشك .

٨ - کردنەوەی نەخۆشخانەی گشتی‌ی کۆیە.

٩ - کردنەوەی نەخۆشخانەی رانیە .

١٠- نەخۆشخانەی مندالان .

بەلام هەر یەکێك لەم بەشانەش بە دەوری خۆی چەندان ئەرك‌و پەیامی کۆمەلایەتی رادەپەڕێنن ... ئەنجا لە بەر درێژی پرۆژەو هەنگاوەکانیان تەنیا ناویان دێنین ..

١ - دەزگای چاوەدێری‌کردنی مندالان .

٢ - دەزگای چاوەدێری‌کردنی کچان .

٣ - خانووی باخچەی نەوەکان - یەکەم .

٤ - خانووی باخچەی نەوەکان - دووەم .

٥ - خانووی باخچەی نەوەکان - سێیەم .

٦ - مەلبەندی کەرولال .

٧ - مەلبەندی کوێرەکان .

٨ - مەلبەندی بە سالاچووەکان .

٩ - دەزگای دواکەوتووەکان .

بەلام لە رووی پرۆژەکانەوە ژمارەیان یەگجار زۆرە ولێرەدا دەرفەتی ئەوەنیە .

ئەمینداریتی کاروباری دارایی ..

ئەمینداریتی لە چوارچێوەی ئەرکی خۆی‌دا ، چەندان لایەنی خزمەتگوزاری لە رووی هێنانە بازارو دارایی‌و پشکنین‌و وەکیلەکانەوە پێش‌کەش کردووە. هەروەها چالاکی بازرگانی .. بێ‌گومان لە بەشەکانی ئەمانەتەکە کار بەردەوامەو چەندین پرۆژەی دیاری خزمەتگوزار هاتۆتەدی ... ئەگەر بمانەوێ باسی ئەمینداریتی‌یەکە بکەین ، بەتەواوی ئەو راستی‌یە روون ئەبێتەوە کە لە هەموو بەشەکانی‌دا خزمەتگوزاری پێش‌کەش بە هاوولاتیان کراوە .. بەتایبەتی لە بەرێوەبەرایەتی بازرگانی ناوخۆیی‌و بەرێوەبەرایەتی پشکنین‌و بەرێوەبەرایەتی کاروباری دارایی‌و نەخشەکێشان‌و بەسەرکردنەوە .

بایەخدانی دیار بۆ کاروباری ئایینی

ئەم ئەمینداریتی‌یە ، کاروباری خزمەتگوزاری پیاوە ئایینی‌و مەلبەندەکانی راپەڕاندووە ، جگە لە دامەزراندنی کەل‌وپەل‌و پێرستی مزگەوتەکان ... لە لایەکی تر لایەنی ئاراستەکردنی ئایینی راپەڕانووە، کۆششی بەردەوامە لە بەرزبوونەوەی ئاستی ژیان‌و گوزەرانی پیاوە ئایینی‌یەکان لە ناوچەی کوردستاندا. ئەمەش کورتەیەکی بایەخدانەکەیە کە بریتی‌یە لە چاك‌کردن‌و رێك‌و پێك‌خستنی ئەم مزگەوتانە :-

«مزگەوتی قەلا - مزگەوتی کەسنەزان - دیانە - مەلائۆمەر - حەریر - قوشتەپە - مەلاخدر- کەسنەزان - گوندی تیکالۆ- شەهیدان- باقلان- هیران- خلیفان- رواندوز- دوگردکان- دیبەگە- خەبات- کانی قرژالە- ...» جگە لە دروست‌کردنی ئەم بینا تازانە :-

«کۆشکی مورادی هەولێر- خانووی ئیمام لە کۆیە- تەکیەی سەید ئەحمەد- خانووی کارگێڕانی ئەوقاف-» سەرباری ئەو هەموو پرۆژە تازانەی کە لە هەر سێ پارێزگادا بەدی‌هاتووە .. کە بریتی‌یە لە دروست‌کردنی دەیان مزگەوت‌و بینای ئایینی ...

● **کاتێك بەرێز سەرەکی ئەنجومەنی راپەڕاندن کۆتایی بە بەسەرکردنەوەی پرۆژەو لایەنە رووناکەکانی پێشکەوتن هێنا ، بەناوی رۆژنامەکەمانەوە دووبارە سوپاسمان کرد .**

لبن تیروژکا - پاشماوە

بەحسێ شەرێ عیراقێ وئیرانێ کری وبەرسڤا رۆژنامەنڤیسەکی دای وگووتی : (شەرێ عیراقێ وئیرانێ لایێ دی یێ عەرەبی شەری وان چەکا یێ کری ئەوێت نێزیکی چەکێ ئیسرائیلێ ئان نێزیکێ وێ ئو لەشکەرەکێ هاتیە فێرکرن ل هەر وا ن قووتابخانا ئەوێت لەشکرێ ئیسرائیلێ لێ هاتیە فێرکرن - بەلێ لەشکرێ عیراقێ خوراگرت زێدەباری ئەگەرەکا ل ئیسرائیلێ نە ئەوژی ئەگەرا ئاینیە) .

عیراق پشکەکە ژ نەتەوا عەرەبی ئو پیلانا تێتە گێراندن دژی عیراقێ مەخسەد نە عیراق بتنێ بە لێ نەتەوا عەرەبیە . هەر وەکی سەرۆکێ قووماندار گوتی : (ئەرێ ما ئێك بتنێ دکاریت سینگێ هەمی دوژمنێت نەتەوێ بگریت ؟ بەرسف نە ، چنکو ئەگەر دوژمنێت عیراقێ بتنێ بان دا نەیاری هندێ وێ بیت بەلێ ئەم بشکەکین ژ نەتەوێ) .

دەمێ عیراق بەرەڤانیا خو دکەت ، بەرەڤانیا سەربەخۆیا خو ئو سینگێ دوژمنەکێ دورندە دگریت ئو لهەمی مەیدانا سەردکەڤیت لبن سیبەرا سەرۆکێ قووماندار صدام حسێن ئو کورێت میللەتێ عیراقی چەکی هەل‌دگرن ل دەشتێ و چیا ژ پێخەمەتی عیراقێ ، ئەڤە نشانا وێ ئێکاتیێە لناڤ بەرا هەمی کورێت میللەتێ عیراقێ ئە ف ئێکاتیە رۆژ بۆ رۆژێ یا مووکمتر لێتێت بە لێ بەرامبەری وێ چەندێ دناڤ ئیرانێد رۆژ بو رۆژێ سەروبەرێ ئالوزە وشەپرزەیە ئو میللەتێت ئیرانێ باوەری بوی شەری نە مایە ئەوێ حاکمێت ئیرانێ لسەر عیراقێ فەرزکری ، ئو میللەتێت ئیرانێ یێ ژ شەری ماندی بووین چنکو هەر ئەون یێ خویکا وی شەری دەن .

هەر وەکی سەرۆکێ قووماندار صدام حسێن گوتی : (ئەو مرۆڤێت داخازا ئاشتیێ دکەن دناف ئیرانێدا رۆژ بۆ رۆژێ یێ مشە د بن نەکو هەیف بۆ هەیڤێ چنکو زیانێت دگەهنە رژێمێ ئو یا لاواز دبیت ئەگەر لسەر ڤێ سیاسەتێ بچیت دێ هێتە جۆداکرن یسیاسەتا خو ژ میللەتی) .

بەلێ ل عیراقێ ئاخفتنا هەمیا ئێکە سیاسەتا عیراقێ سیاسەتا هەمی میللەتیە .

هەر وەکی سەرۆکێ قووماندار ب دیماهیکا ئاخفتنا خو دەمێ گووتیە رۆژنامەنڤیسێت مصری (هەمی عەینی ئاخفتنن دبێژن چنکو ئەو سیاسەتا عیراقێیە .. ئو ئەو نە یا ئەڤرۆیە بەلێ یا ژمێژەیە) .

روفائیل - پاشماوە

وێنەکاری دائەتێن ... ئەمە بێجگە لەو وێنە بەناوبانگەی کە ناوی «سەرکەوتن بۆ ئاسمان»ە روفائیلی هونەرمەند ... لەو رۆژەدا کە لەدایك‌بوو تیایدا لەشەشی نیسان سالی (١٥٣٠) لە تەمەنی سی سالیدا بە نەخۆشی گرانەتا کۆچی دوای کرد گەلێ تابلۆی بەجێ هێشت کە هەندێکیان تەواونەکرابوون ئێستا لە نێوان مۆزەخانەی لۆفەرو مۆزەخانەی نیشتمانی لەندەن‌و مۆزەخانەی درسدن و میونیخ‌و مەدریدو فلۆرەنسەدا هەن لەسەر گۆڕەکەشی ئەو چەند ووشە نایابانە نووسراون کە بەراستی دەربڕی راستەقینەی شایەن بەم هونەرمەندە نووسراون‌و ئەلێ «سروشت کاتێ کە رۆفائیل زیندوو بوو ئەترسا لەوەی کە بەسەریدا سەرکەوێ . کاتێ کە رۆفائیل مرد ... سروشت ترسا لەوەی کە دوای ئەو بمرێ».

لەش - پاشماوە

بیست‌و پێنج تا سی‌و پێنج سالی دەبێ بپارێزرێت ، چونکە دوای ئەم تەمەنە بنچینەیی قەلەو بونەکە رەگ دا دەکوتی ، کە زۆر لاو بە دەستیەوە دەنالێنێ .

ئێمە باسەکەمان لەسەر مندالەوە بردە سەر بالغی خۆمان ، با بگەرێینەوە سەر باسە بنەرەتیەکەمان ،لێرەدا پێویستە ئەو کۆلەکانە دەست نیشان بکرێن کە تا چ رادەیەك پەیوەندیان هەیە بە شوێنەوارو تواناو خواردنی مندال‌و کاتی دەرونی ،

هەندێ دایك‌و باوك زۆر جار دل نیگەران دەبن ، بەرامبەر لاوازی مندالەکانیان بە زۆری دەیانەوێ مندالەکانیان قەلەو بن ، زۆریان لێ دەکەن بخۆن ، هەر بخۆن بەس نیە ، چونکە ئەو کاتەی دایك‌و باوك ئەم شەڕی رێنمایی کردنە هەلدەگیرسێنن لەگەل مندالەکانیاندا، ئەو زۆر لێ‌کردنە دەبێتە هۆی گرۆز بوونی مندالەکانیان‌و خراپ بونیان‌و نەخواردنیان تا وەکو هەندێ جار دایکان یان باوکان بە دوایاندا رادەکەن‌و خواردنیان بۆ دەبەن مندالەکانیشی هەر لەسەر گرۆزی‌و نەخواردنی خۆیان بەردەوام دەبن .

زوربەی مندالان کاتی خۆیان بە فیرۆ دەبەنە سەر ئاگاداری خۆیان‌و کاتی خۆیان ناکەن ، لەبەر ئەوەشە ئاگاداری خواردنیان نین ، هەتا وەکو هەولێدەن بەرەو لاوازی دەچن ، هەروەها هەر لەم جۆرە مندالانە هەن زوربەی کاتیان لە راچەنین‌و چالاکی‌و خۆشی‌دان بەلام خواردنیان فەرامۆش کردووە

کەواتە دەبێ ئەوە بزانین کە هۆی دەرونی‌و کارتێکردنی راستەو خۆ هەیە کە مندال بەرەو خواردن رادەکێشێت، هەندێ مندال هەیە بۆ ئەوەی دایکیان ژەمی خواردنەکانیان بۆ زیاد کات لە بێدەنگیدا خۆیان دەردەخەن‌و سەرنجی دایکیان رادەکێشن، ئەم جۆرە مندالانەش کێش‌و قورسیان بە شێوەیەکی ناماقولانە زۆر دەبێت کەواتە نابێت دایك بەو جۆرە بیر لە مندالەکەی بکاتەوە ، ئەوەش لەبەر ئەوەی نیگەرانی دایك بەرامبەر مندال هەرگیز لەبرانەوە نایەت کەواتە چەلمەو گێژاوی قەلەو بون مندال خۆی دروستی ناکات، بەلکو دایکێتی !! کە شوکرانەی خوای دەوێت ژمارەی ئەو مندالانەی کە بەو شێوەیە دەکەونە ژێر رکێفی دایکیانەوە زۆر کەمن.

دایکو - پاشماوە

دمالی‌دا لسەر ستویێ دایکێ دکەڤیت ب رەنگەکێ گشتی هوسا سەرکەفتنا وی ژیك ژبەری قوتابخانێ زاروك پێکوپێ بهێتە تەئسیرکرن هەتاکو تەمەنێ ژبەری قوتابخانێ هەر دایکە ..و باب ژێك یێ دووێ دهێت . چونکە باب مژیلە ب ئاڤاکرنێ ڤەبرەنگەکی تایبەتی» .

خیندە ڤان دەلال .. نوکە تو دشێ ڤان پرسیارا بکەی ؟ کانێ چاڤدێری ؟ وچی‌یە تێگەهاندن ؟ ئەرێ بەس شیرەتن بۆ زاروکی یان ژێك پێش‌کێش کرنا هاریکاریانە بدروستی بو چارەسەرکرنا گرفتاریا ؟..

بەرێخودان وتێگەهاندن پشکەکن ژپشکێت بکارئینانا زانستیا نەفسی بۆزاروکی .. وتێگەهاندن یاکو ئەم سەر دئاخڤین نەوەکو ئەم بیرو باوەرێت خو لسەر زاروکی ددانین بو وەرگرتنا بریارێت وی .. بەلی ئەو هاریکای‌و هزرا نەفسی‌یە یاکو دایك ددەتێ دناڤ پەروازەکێ زانستی‌و ساناهی‌دا .. داکو زاروك ب هێزو شیانا خو ب حەسێت و بزانیت لاوازیێت وی ل کێرێ نە بو راوەستاندن و دویرکرنا بەرامبەر ئاستەنگێت وی وپالدانێ بو دیتنێ‌و ئاڤاکرنێ بو گوهورینا هزروبیراو دویر کەفتنێ ژ نە خوشێت بەرهنگاری وی دبن

بڤێ چەندێ زاروکی دی باوەری بخو هەبیت دژیارێ‌دا و دەورێ خو دێ زانیست دخزمەت‌و پشکداریێ د ئاڤاکرن و پێشکەڤتنا وەلاتێ خوشتڤی دا ..

گەشتێك - پاشماوە

گرێ‌یەکانی گیرو گرفتی ژیانی کۆمەلایەتی ... زیاتر لەوە ژی پێویستی‌یەکانی تایبەتی‌و ئامێدەکانی روشەنبیری و هەر چەند لە ژیانیاندا تەژی بێ‌ئارامی‌یە لە ئەنجامی وەزعی ئابووری‌و سیاسی نەئارام ، ئەم هەموو شتانە لە بەرامبەر بەربەرەکانی ژیانی ماددی دادەنێ و بەرهەمەکانیان لە دەستی سەرمایەداراندا دادەنێ . گوڤارو رۆژنامەو دەزگایەکانی بلاوکردنەوە و بلاوکەرەکان چی رەسمی یان ئەهلی ... » لەم حالەتەدا یان ئەبێ واز لە ئازادی‌و بڕوایەکانی کۆمەلایەتی‌و روشەنبیری بێنن‌و خۆیان وا دروست‌کەن هەروەك حەزو پێویستی‌یەکان پێویستی‌یان پێ‌یە .. یان ژی ئەبێ ئازادی و بڕوای فیکری خۆیان بپارێزن ..

کوشتنی - پاشماوە

دەربارەی شەهید بوون نەیتوانیوە بەهەشت بێنێتە رۆشتنی گوژراوەکانیان بۆ ئیران ئیتر چۆن ئەتوانێ بەهەشت ئێرانیەکان کوژراوەکان بگەیەنێتە بەئاشکرا دەلێین خومەینی بەهەشت .

Institut Kurde de Paris

هاوكاری لە سەنگەرەكانی پێشەوەی سیدكان

عمید روكن سەركردەی هێزەكانی باكوور

چیرۆكی سەركەوتنەكە دەگێڕێتەوە

نوێنەری هاوكاری : شێرزاد عبدالرحمن
« غازی طلوب » وێنەكانی گرتووە

جارێكی تر ، كورتە باڵا داخ لە دڵەكانی ئێران، خەونی رەشیان بە كوردستانی عیراقەوە بینی‌و لە «سیدكان»ی ئازیز سەری خۆیاندا لە بەردو لە بەردەم بازووی بەهێزی جەنگاوەرە بەجەرگەكان پلیشانەوە ،

ویستیان سنووری خۆشەویستی ئەم وڵاتە بكەنە پردێك بۆ پیلانە گڵاوەكانیان ، بە زمانی خوێن پەلاماریان هێنا ، بەڵام خۆری خۆشەویستی‌ی ئاوا نەبوو ، رووی گەشی منداڵانی كوردستان ، زەردەخەنەی لەسەر لانە چوو ، هەموو لووتكەو چیا سەركەشەكانی سیدكان بوونە گۆرانی‌و تێكرا داستانی ئەو گەلە بە جەرگەیان تۆمار كرد كە هەمیشە رووی لە رۆژ وەرناگێرێ .

● **بەرەو دیانە . .**

سەر لە بەیانیەكی هەفتەی رابردوو ،كاتێ روومان كردە دیانە ، لەوێ هەموو شتێ نوێ بوو ، هەموو شتێ نائاسایی بوو ، كاتێك گەیشتینە ناوچەی «دیانە» ، لەوێ ، چووینە دیدەنی ئەفسەرە گەورەكانی هێزی باكوور ... لەم ناوچەیەدا كە هەموو پێویستی‌یەك لە لایەنی بەڕێوەبردن‌و كاروباری تر ئامادە ئەكرێ ، بەڕێز عمید روكن وەلید محمد بە درێژی باسی نەخشەی پتەوی بەڕێوەبردنی لایەنی خزمەتگوزاری بۆ كردین. هەروەها عمید یاوس نورالدین .. لەگەڵیا دوای پێشكەش كردنی چەپكە نێرگزی سەركەوتن ، پێشوازییان لێ كردین‌و پێداویستی گەشتەكەیان بۆ رەخساندین ...

● **بە رێگاوە .. بۆ سیدكان**

كە رێگای سیدكان‌مان گرتەبەر ، بە سەرنجەوە ، تەماشای چیا سەركەشەكانی كوردستانمان دەكرد ، كە چۆن جەنگاوەرە ئازاكان بە گلێنەی چاو پاراستیان‌و هەموو مانایەكی قوربانی‌دانیان پێشكەش كرد ..

رووی سەركەوتن لە رووی هەموو ئەوانە ئەدرەوشایەوە كە بە دەم رێگادا بینیمان ، لە جەنگاوەرێكمان پرسی .. بە وورەی بەرزی بێ وێنەو بەپەنجە ناسكەكانی دەستی ئیشارەتی كێوە بڵندەكانی دەكردو دەیووت .. «برۆن ، سیدكان ببینن ، كە عیراقی‌یە شەرەفمەندەكان بە خوێن پاراستیان ، برۆن ئەو لووتكە بەرزە ببینن كە چۆن كراوەتە رۆژی پیرۆزی عیراقیەكان كە مێژوو بە سەربەرزی دەیگێڕێتەوە ...». دوای ئاوێ گەیشتینە ئەوێ‌و بە چاوی خۆمان بینیمان ، بە چ دڵێ ، بە چ بازوێ ، پیاوانی بە جەرگ قوربانی دەدەن‌و پاشماوەی داخ لە دڵەكان راو دەنێن ...

● لەگەڵ فەرماندە تیپی ٣٣و... چیرۆكی سەركەوتنەكە لە هەموو بەیاننامە سەربازییەكاندا ناوی تیپی «٣٣» بە پاڵەوانیەتی بێ وێنە ناوی دێت كە عمید روكن «ئایاد خلیل زكی» سەركردایەتی دەكات‌و زوربەی سەركەوتنەكان لە لایەن ئەم تیپەوە جێبەجێ كراوە ..

لە سەنگەری پێشەوەی «سیدكان» عمید روكن ئایاد خلیل بە درێژی چیرۆكی سەركەوتنی ئەم دواییی‌یەی گێڕایەوە كە تیایدا جەنگاوەران گەورەترین داستانی قارەمانیەتی یان تۆمار كردووە .. بەڕێزی ووتی :-

ئەو جەنگانەی كە لە كەرتەكەی ئێمەدا كران، لە ١٥ی تەموزەوە دەستی پێ‌كرد .. لەو ماوەیەدا لە پێنج شەڕی سەرەكی‌دا روو بە رووی دوژمن بووینەوە لە هەمووشیاندا ، سوپاس بۆ خوا ، سەركەوتن بەشی ئێمە بوو ، بە كەمترین زیان لە لایەن ئێمەوەو بەزۆرترین كوشتار لە لایەن دوژمنی رەگەزپەرستەوە ..

گەورەترین ئەو جەنگانەی كە لە ناوچەی «سیدكان» كراوە بریتی‌یە لە جەنگی «كۆشینا» كە لە رۆژی ١٤و شەوی ١٤–١٥ كراو دوژمن لەوەدا نیازی ئەوە بو كە پشتی سیدكان بگرێت ، ئێمە هەر لەو رۆژەدا ، هێرشێكی بەرامبەرمان رێك خست‌و دوژمنمان راوناو بە هێزێكی گەورە .. توانیمان پاشماوەیان رامالین .. بەڵام ، لەبەر ئەوەی ئەو شوێنە بە گوێرەی دوژمنەوە زۆر گرنگ بوو ، جارێكی تر لە شەوی ١٥–١٦ هێرشێكی تری هێنایە سەر چیای كۆشینا ، ئێمەش ، بۆ بەربەرەچ دانەوە پلانێكی چاكمان دانا بۆ تەفرو توونا‌كردنی دوژمن.. ئەوە بو شەوی ١٦–١٧ هێرشەكمان بەجێ هێنا.. لە سپێدەی رۆژی ١٧ی مانگ ، لە شەڕێكی بەهێزدا ، لەگەڵ دوژمن بەرەنگاری یەكتر بووینەوە ، توانیمان بۆ ماوەی ٣–٤ رۆژ بە بەردەوامی شەڕ بكەین ، تا توانیمان سەنگەرەكانی دوژمن بگرین‌و لە ناو ئەو شوێنانە بەدەریان نێین ..

دوای ئەوەی دوژمن لەو كەرتەدا شكا ، هەوڵی ئەوەی‌دا بە رێگایەكی تر پیلانەكانی خۆی بەجێ بگەیەنێ ، ئەمجارەش لە «كانی‌كفرەوە» ...

● **« كانی‌كفر » چیرۆكێكی‌ترە . .**

بەڕێز عمید روكن ئایاد .. باسی ئەو نموونە پاڵەوانی‌یەتی‌یەی بۆ كردین كە دوای جەنگی -كۆشینا- دێت‌و ووتی : -

دوژمن بەختی خۆی لە «كانی‌كفر»ەوە تاقی كردەوە ، ئەم كانی‌كفرەش ، ناوچەیەكە ، كەوتۆتە لای چەپی تیپەكەمانەوە .. لەوێوە دوژمن هێزەكانی خۆی كۆكردەوەو رۆژی ١٨–١٩! هەوڵی ئەوەی‌دا هێرش بكاتە سەر هێزەكانمان ، بەڵام دیسان بێجگە لە شەرمەزاری بەولاوە هیچی تری چنگ نەكەوت .. هەڵوێستەكە بۆ ئێمە مایەوەو لە قازانجی ئێمەدا بوو.

بەڵام هەستمان بەوە كرد كە هەندێ شوێنی وا هەیە كە پێویستە دەستی بەسەردا بگیرێ چونكە دوژمن خۆی تێدا مەڵاس داوە .. بۆیە لە شەوی ٢١ پلانێكی تازەمان دانا بۆ دەركردنیان .. هەر ئەو شەوەش لە ماوەی دوو سەعاتی جەنگ هێزەكانمان گەیشتنە مەرامی خۆیان .. جارێكی تر دوژمن بە ناچاری‌و راكردن ئەو شوێنانەی بۆ چۆڵ كردین.. هەر لەو شەڕەدا توانیمان دەست بەسەر كۆمەڵێكی زۆر لە چەك‌و ئازووقەو كەل‌وپەلدا بگرین جگە لە بەدیل‌گرتنی ژمارەیەكی زۆر لە دوژمن ..

ئەمەو جگە لەو شەڕانە ، چەند شەڕێكی تر هەن ، گرینگترینیان شەری نیشانە ١٨٣١ بوو ، كە بە گرینگ دەژمێردرێت لە ناوچەكەدا ،لەو شەرەدا هیوای وا بوو دەسەڵاتی بەسەردا بگرێت ، بۆیە هێزێكی گەورەی بۆ ئەو شوێنە بەرێ كرد ، بەڵام ئەم شەڕە زیاتر لە سەعاتێكی نەخایاند كە دوژمن تووشی شكانێكی گەورە بوو ، هەتا نەی‌توانی تاكو نیوەی ئەو شوێنە بێت كە نەخشی بۆ كێشا بوو ، ئەمەش لە ئەنجامی هوشیاری جەنگاوەرانمان‌و خۆراگرتن‌و قوربانی‌دانمان ، هەروەها ئاگر باران -كردنی رێگای دوژمن ..

بە كورتی ، هەموو ئەو شەڕانەی كە لە كەرتەكانی «سیدكان» روویدا مایەی سەركەوتن بوون بۆ ئێمەو زیانی گەورە بۆ دوژمن لە هەموو رووێكەوە ..

● **راونانی دوژمن . .**

فەرماندەی تۆپ هاوێژ عقید مطر محمد لە ووتەیەكی‌دا دەربارەی سەركەوتنەكە ، باسی ئەوەی كرد كە چۆن ئەفسەرو جەنگاوەرە بە تواناكانی (رصد) توانیان سەر لە دوژمن بشیوێنن ..هەروەها كپ‌كردنەوەی تۆپی دوژمن .. .هەر هێندە دەڵێم پاڵەوانەتی‌یە بێ وێنەكەی سیدكان مێژوو دەیگێڕێتەوە ..

● **سەركەوتن لە رووی هەمووانبدا . .**

عمید علی لفته حسین ووتی :-

بەشداری‌كردنمان لە كەرتەكانی سیدكان ، گەلێك چیرۆكی نوێی سەركەوتن‌و شانازی تۆمار كرد .. ئێستا دەچیتە ناو سەنگەری پاڵەوانەكان ، رووی سەركەوتن لە چاوی هەموو عیراقیەكاندا دەبینی .. چونكە بڕوات هەبێ ماندوو نابین ... نامانەوێ رۆژێ لە رۆژان مێژوو بەتاڵی باسمان بكات .. بەڵكو عیراقیەكان ببنە نموونەی پارێزگاری كردن لەو مێژووە .

● **قوربانی‌دانی مەزن . .**

نقیب حسن علوان خضیر ووتی :-

ئەوەی لە سیدكان روویدا .. بەشێكی ئەو پاڵەوانەتی‌یەی تۆمار كرد كە عیراقیەكان لە سەرەتای جەنگەوە پێی ناسراون ، هەرچی بووترێت‌و هەرچی بنووسرێت دەربارەی ئازایی‌و جەسووری جەنگاوەران لەم جەنگەدا هێشتا هەر كەمە .. چونكە بە هەموو شێوەیەك سەربڵندبوون بۆ پاراستنی عیراقی لووتكە .

● **لە سەنگەردا ... چی بگێڕینەوە ؟!**

چی بگێڕینەوە ... بەرامبەر بەوەی بینیمان.؟ كاتێك لە سەنگەردا روو بەرووی سەربازێك دەبوونیەوە ، حەزمان دەكرد زیاتر لە جارێ ماچی بكەین ، چونكە لە رووی گەشی‌دا .. هەموو هیوایەك ، هەموو خۆشەویستی‌یەك ، ئەدرەوشایەوە. جەنگاوەران : شاكر فیصل‌و سلمان حازم‌و محمد صالح مهدی‌و تاد .. چیرۆكی گەورەو داهێنانی گەورەتریان پێ بوو .. لە هەموو چیرۆكێكیش پیرۆزتر كە بە رووبانەوە دەرئەكەوت بەرگری‌كردن بوو لە سنووری سیدكان‌و قەڵای بەرزی ئەو وڵاتە كە دەیان‌ووت ، «بە هەر نرخێ دەیپارێزین ...» . ئەوەش تەنیا قسەیەك نەبوو ، بەڵكو راستی بوو ، چونكە لە سەنگەردا تیشك لە چاویاندا ئەدرەوشایەوە.

● **قوربانیەكی تر . .**

لەو دیمەنە جوان‌و پیرۆزانەی لە گەشتەكەی «سیدكان» روو بە رووی بووینەوە ، دیمەنی ئەو پیاوە پیرە بوو كە خەڵكی گوندی سیدكان – بوو .. دوای ئەوەی دوژمنی رەگەز پەرست قەستی ئەوەی كرد پەلامار بداتە سەر گوندەكەی ، ئەو لە پێناوی‌دا چەكی هەڵگرتبوو .. پێی دەوتین : «لاو دەبمەوە».. چونكە نیشتمان بەشێك بوو لە خوێنی ...

● **كە گەڕاینەوە . . .**

بە حەسرەتەوە دەڵێم ، ئەو چەند رۆژە ، رۆژانی رووناك بوون .. حەزم دەكرد هەموو شاعیرو چیرۆك نووسێ ... هەموو هونەرمەندێك .. ببینێ‌و تێیدا بژی ... جوانترین قەسیدە بۆ خۆشەویستی خاك بنووسێ .

لە نێوان ئاشتی‌و شەڕدا . .

لە نێوان بنیات‌نان‌و روخاندا

لەو كاتەدا كە هەموو دنیا بە تێكرایی چاوەڕوانی وەستانی شەڕی نێوان عیراق و ئێران بوون .. سەرەكی فەرماندە صدام حسین راستەوخۆ لە هەڵوێستی باوەڕ هاتن بەوەی كە ئاشتی خوازە رازی بوو بە وەستانی شەڕ ،

مەلا مێزەر بەسەرەكانی ئێران ، ئەوانەی لە ناو گۆمی خوێنی گەلی ئێران خنكاون ، دووپاتیان كردەوە كە قایل نابن‌و جارێكی تر داوای خێر خوازی راگرتنی شەڕیان رەت كردەوە ..

ئەم بڕیارە پڕ رق‌و كینەیەی ئێران بە روونی دەری دەخات كە چەندە تینووی خوێنە .. چەندە خەون بە وەوە دەبینێ گەلی ئێران بچەوسێنێتەوەو ئاگری شەڕ خۆشتر كات .. بێ‌گومان عیراق لەو بەڕی بە هێزی خوێ‌و رێبازی پیرۆزی ، وای دەزانی ئەمجارەیان ئەو كەللە رەقانە مێشكیان دێتەوە بیر ،بەڵام لە راستی یەكەم جار نیە كاربەدەستانی ئێران نیەت پیسی خۆیان دەربڕن ... بەڵكو زیاتر لە بۆنەیەك ئاڵای شەڕخوازی خۆیان بەرز كردۆتەوە ... ئایا مەبەست لەم رەت‌كردنەوە چی دەگەیەنێ بێجگە لە مەبەستە گڵاوەكانیان ؟!. ئایا مەبەست لەوە چی دەگەیەنێ جگە لە خوێن رشتن رۆڵەكانی ئێران كە چەند ساڵە بە زۆرە ملێ دەنێردرێنە بەرەكانی جەنگ‌و لەوێ بە كۆمەڵ لاشەكانیان بۆ كاربەدەستە داخ لە دڵەكانی ئێران بەدباری دێتەوە ؟!

مەبەست لە ڕانەگرتنی شەڕ چی ئەداتە دەستەوە جگە لە كەساسی گەلان ئێران كە تینووی ئاشتی‌یە. وایان زانی عیراق لە لاوازی خۆی بڕیاری وا دەدات ،بەڵام ئەوە عیراق‌و ئەوە لووتكەی هەرە بەرزی بنیات‌نان‌و خۆشەویستی سەرەك‌و ڕابەر «صدام حسین»، ئەوە ئێران‌و ئەوە ڕووخان‌و وێران كاری‌و مەرگی «خومەینی» كە بەزەیی بە خوێنی ڕۆڵەكانی نایەتەوە ... ئەوە عیراقی ئاشتی ... ئەوە ئێرانی شەڕ ..

ئەوە عیراقی ئاسوودەیی.. ئەوە ئێرانی ئاژاوەو خۆنیشان دان ..

هەموو كەسێ بۆی هەیە بپرسێ ، ئایا دوای ئەو هەموو ساڵەی جەنگ ، ئێران لە نەخشەی پیسی خۆیدا چی بە چی كرد ؟» بێ‌گومان بە هەزاران كوژراو ..هیچی تری ئەدوری‌بەوە جگە لە خوێنی گەلەكەی خۆی نەبێت . كە ئەمرۆ بۆی رژاوەتە سەر شەقام‌و هاواری روخانی دەكات ... ئەمەش شتێكی نەك هەر چاوەڕوان كراوە بەڵكو مسۆگەرە ...

یاسین طه